

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie

**SOCIÁLNÍ SLUŽBY PRO OSOBY BEZ DOMOVA
V OKRESE VSETÍN**

SOCIAL SERVICES FOR THE HOMELESS IN THE DISTRICT OF
VSETÍN

Magisterská diplomová práce

Adina Kleinová

Vedoucí magisterské diplomové práce: PhDr. Eva Klimentová, Ph.D.

Olomouc 2015

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

.....
vlastnoruční podpis

Ve Vsetíně dne 30. března 2015

Děkuji vedoucí své diplomové práce PhDr. Evě Klimentové, Ph.D. za cenné rady a připomínky a také respondentům za jejich ochotu a čas, který mi věnovali.

Obsah

Úvod.....	6
TEORETICKÁ ČÁST	7
1 Definice a typologie bezdomovství	7
1.1 Vymezení bezdomovství	7
1.2 Bezdomovec – osoba bez domova.....	9
1.3 Typologie bezdomovství	11
2 Faktory vyvolávající bezdomovství.....	19
2.1 Faktory objektivní.....	19
2.2 Faktory subjektivní	20
2.3 Rozdílné faktory u mužů, žen a mladistvých	22
3 Charakteristika osob bez domova.....	24
3.1 Počet bezdomovců v České republice	25
3.2 Věk bezdomovců	27
3.3 Muži a ženy – odlišnosti bezdomovství	28
3.4 Zdraví bezdomovců	30
3.5 Bezdomovci a kriminalita.....	32
4 Sociální služby pro osoby bez domova.....	33
5 Bezdomovství v okrese Vsetín.....	42
5.1 Demografické údaje o okrese Vsetín.....	42
5.2 Charakteristika osob bez domova v okrese Vsetín.....	43
5.3 Analýza sociálních služeb pro osoby bez domova v okrese Vsetín .	49
5.4 Analýza strategických dokumentů v oblasti bezdomovství	60
PRAKTICKÁ ČÁST	61
6 Cíl práce.....	62
7 Strategie a metoda výzkumu.....	63

8 Popis výzkumného souboru	65
9 Průběh výzkumu	67
10 Zpracování a interpretace výsledků výzkumu	69
11 Shrnutí výsledků výzkumu	97
12 Návrh zkvalitnění a doplnění sociálních služeb pro osoby bez domova v okrese Vsetín	98
Závěr	101
Anotace	102
Použitá literatura	104
Seznam tabulek	108
Seznam grafů	109
Seznam obrázků	110

Úvod

Fenomén bezdomovství je v české společnosti stále ještě neprozkoumanou oblastí. Osoby bez domova přitom potkáváme téměř denně. Potulují se ulicemi, nedbají o svůj zevnějšek, páchnou, žebrají a svým chováním obtěžují kolemjdoucí. Takto a ještě mnohem hůře na ně nahlíží většinová společnost. Ta vnímá bezdomovce jako homogenní skupinu. Mezi lidmi bez domova však existuje spousta typů bezdomovců, jedná se o rozmanitou skupinu osob. V bezdomovské populaci se vyskytuje mnoho jedinců, které potkalo v krátkém časovém intervalu více krizových situací, a díky tomu se ocitli na ulici. Někteří lidé se se svou tíživou životní situací dokážou poprat sami, jiní rezignují a propadají se až k úplnému sociálnímu vyloučení. Právě těmto lidem by měly pomoci sociální služby. Sociální služby jsou pro osoby bez domova velkou oporou. Proto jsem se problematice sociálních služeb rozhodla věnovat ve své diplomové práci.

Diplomová práce bude rozdělena na část teoretickou a praktickou. Teoretická část bude věnována obecným poznatkům o bezdomovství. Zabývat se budu faktory vyvolávajícími bezdomovství, charakteristikou osob bez domova a sociálními službami určenými pro tuto cílovou skupinu. Poté se zaměřím na okres Vsetín. V rámci okresu mě bude zajímat především nabídka sociálních služeb pro osoby bez domova a strategické dokumenty zabývající se problematikou bezdomovství.

Praktická část bude založena na kvantitativní strategii empirického šetření. Cílem šetření bude zjistit, jak jsou osoby bez domova s využívanými sociálními službami spokojeny, popřípadě, jestli mají nějaký návrh na změnu či zlepšení sociálních služeb a o jaké další sociální služby by tyto osoby v okrese Vsetín měly zájem. Výstupem diplomové práce bude návrh vedoucí ke zkvalitnění a doplnění sociálních služeb pro osoby bez domova v okrese Vsetín.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Definice a typologie bezdomovství

Společně se změnou politického klimatu v roce 1989 se v naší společnosti objevily nové pojmy. Jedním z těchto pojmů je i bezdomovství. V době komunismu se termín bezdomovství nepoužíval, přestože bezdomovci existovali. Jednalo se o osoby, které neměly vlastní domov. Bylo však naprosto nemyslitelné, aby někdo žil na ulici, minulý režim to jednoduše nedovolil. Každý musel někam patřit a někde pracovat. Pokud se tak nestalo, byl trestně stíhán. Lidé, kteří neměli svůj vlastní domov, obvykle dlouhodobě žili ve firemních ubytovnách, vykonávali tu nejhorší práci, měli problémy s alkoholem, byli na okraji tehdejší společnosti. Po roce 1989, v době krachu velkých podniků a ubytoven, problém bezdomovství vyplul na povrch a začal se prohlubovat. Ne všichni se dokázali přizpůsobit změně politicko-ekonomické situace, která byla spojená s nově nabytou svobodou vyžadující od člověka jistou míru odpovědnosti.¹ V současné době se výraz bezdomovství pojí s řadou nejasností. V první kapitole se pokusím pojem bezdomovství za použití odborné literatury vymezit. Jedná se o nelehký úkol, protože neexistuje jednotná a všeobecně uznávaná definice tohoto pojmu.

1.1 Vymezení bezdomovství

Bezdomovství je nutné chápat jako komplexní jev, nejedná se pouze o chybějící bydlení. Hradecký dokonce vnímá rozdíl mezi pojmy bezdomovství a bezdomovectví. Sám se přiklání k užívání pojmu bezdomovství, neboť ten lépe popisuje určitý stav, situaci. Pojem bezdomovectví podle něj připomíná nějaké trvalé postavení, se kterým se

¹ PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008, s. 9.

nedá nic dělat.² Bezdomovství je pojmem více neutrálním, proto ho budu pro potřeby své diplomové práce používat i já.

V rámci právního řádu České republiky bezdomovství jako takové přímo upraveno není, setkáme se pouze s pojmem bezdomovec. Právní předpisy postihují pouze, a to ne úplně přesně, samotný obsah pojmu bezdomovství, a to zejména v souvislosti se začleněním této skupiny do většinové společnosti. Jedná se především o předpisy, které upravují sociální zabezpečení a jeho organizaci.³

Z pohledu psychologie je bezdomovství (homelessness) definováno jako „situace osoby bez státní příslušnosti, která nepožívá ochrany ani výhod žádného státu“⁴ či jako „situace osoby, která nemá bydliště, přespává v parcích, pod mosty, v kanalizacích, nepoužívaných vagónech, v provizorních lepenkových krabicích a podobně; často lidé duševně nemocní, toxikomani, lidé v životní krizové situaci nebo mladiství na útěku z domova“⁵. Obě tyto definice jsou podle mého názoru pejorativně zabarveny. Bezdomovství není spojeno pouze se ztrátou bydlení. Jak říká Průdková a Novotný, bezdomovství zasahuje všechny oblasti života jedince. Člověk ztrácí zázemí, životní jistoty, přestává zvládat požadavky svého okolí. To může vést k sociálnímu vyloučení daného jedince, k odsunutí na okraj společnosti, což může být doprovázeno psychickým strádáním.⁶

Hradecký sice vymezuje bezdomovství jako absenci domova, avšak domov je podle něj tvořen třemi doménami. Jedná se o fyzickou, sociální a právní doménu. Fyzickou doménu můžeme charakterizovat jako slušné bydlení, které umožňuje člověku naplňovat jeho potřeby a potřeby jeho rodiny. Sociální doména je chápána jako možnost uchovat si soukromí a udržovat vztahy s ostatními lidmi. Právní doména znamená, že člověk má vlastnické právo, je tedy vlastníkem bydlení, má právní nárok a jistotu

² HRADECKÝ, I. Bezdomovství v České republice. In *Sborník ze semináře na téma Bezdomovství v Evropě*. Praha: Naděje, 1998, s. 7.

³ ŠTĚCHOVÁ, M., A KOL. *Bezdomovectví a bezdomovci z pohledu kriminologie*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008, s. 7.

⁴ HARTLOVÁ, H., HARTL, P. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000, s. 73.

⁵ Tamtéž, s. 73.

⁶ PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008, s. 11-12.

užíváního práva. Bezdomovství patří k extrémním příkladům sociálního vyloučení a jeho jednotlivé formy je proto nutné vztahovat ke všem třem doménám, které tvoří domov.⁷

1.2 Bezdomovec – osoba bez domova

Pojem bezdomovec prošel v historii významným posunem. Původně se jednalo o označení osoby bez státního občanství nebo domovského práva. V tomto významu rozumí pojmu bezdomovec také český právní řád.⁸

Kromě pojmu bezdomovec se můžeme setkat i s jinými termíny, např. člověk na ulici, člověk bez domova nebo osoba bez přístřeší.⁹ Zákon o sociálních službách nazývá bezdomovce jako osoby bez přístřeší popřípadě osoby v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení. Oba výrazy jsou však podle Hradeckého umělým konstruktem, který je odtržený od běžného vyjadřování. Mají jedinou výhodu a to tu, že jsou v zákoně o sociálních službách. Nedostatkem je, že nikde není definováno, kdo je osobou bez přístřeší a co se rozumí pojmem přístřeší pro účely tohoto zákona. Občanský zákoník pracuje s pojmem přístřeší, ale ve zcela odlišném významu než zákon o sociálních službách. I když se oba tyto pojmy vyskytují v zákoně o sociálních službách, pro svou délku nemá žádný z nich naději, že by byl přijat širokou veřejností.¹⁰ U nás se vžilo označení bezdomovec, které je běžně užíváno laickou veřejností i odborníky.¹¹

Některé organizace, které pomáhají bezdomovcům, používají definici federace FEANTSA¹²: „Bezdomovectví je absence vlastního, trvalého a přiměřeného obydlí. Bezdomovci jsou ti lidé, kteří nejsou schopni

⁷ HRADECKÝ, I., A KOL. *Definice a typologie bezdomovství*. Praha: Naděje, 2007, s. 11-12.

⁸ SCHWARZOVÁ, G. Sociální práce s bezdomovci. In *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 2010, s. 317.

⁹ PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008, s. 10.

¹⁰ HRADECKÝ, I., A KOL. *Definice a typologie bezdomovství*. Praha: Naděje, 2007, s. 29.

¹¹ PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008, s. 10.

¹² FEANTSA (Evropská federace národních sdružení pracujících s bezdomovci, Fédération Européenne des Associations Nationales Travaillant avec les Sans-Abri) je nejznámější instituce, která pracuje v oblasti bezdomovectví na evropské rovině. Má sídlo v Bruselu, byla založena v roce 1989. Její činnost podporuje Evropská komise. FEANTSA je orientována zejména na prevenci a odstraňování bezdomovectví.

získat vlastní, trvalé a přiměřené obydlí, nebo si nejsou schopni takové obydlí udržet kvůli nedostatku finančních prostředků nebo jiným sociálním bariérám.“ Definice přitom zahrnuje zjevné, skryté i potencionální bezdomovectví.¹³

Já se přikláním k definování bezdomovce jako člověka, kterého z nejrůznějších důvodů postihlo společenské vyloučení a ztráta bydlení, nebo který je touto ztrátou ohrožen, žije na veřejných místech nebo v neadekvátních či nejistých bytových podmínkách.¹⁴

Pravděpodobně ještě humánnější vymezení pojmu bezdomovec nabízí Průdková a Novotný. Podle nich je bezdomovec především člověk bez domova, což si ne všichni uvědomují.¹⁵ „Nemít domov znamená postrádat místo, kde je máma a táta, kde je člověk obklopen láskou a péčí, kde se učí žít v lidské společnosti, přijímá určité hodnoty a osvojuje si nějaký životní styl. Je to zázemí, místo vzájemného obdarování, kam se člověk může kdykoli vrátit a kde se mu dostane vřelého přijetí, jistoty, bezpečí, ochrany a podpory v nouzi, místo, kde prožíváme vztahy k blízkým lidem, kde cítíme lidské teplo, spokojenost a štěstí, místo, ke kterému nás vážou silné emoce. Mít domov znamená vědět, že se mám kam vrátit a že existují lidé, kteří mě mají rádi. Domov znamená také soukromí. Ztráta domova člověka hluboce zasáhne, znamená to nemít kam jít a nemít nikoho blízkého, s kým je možné sdílet život.“¹⁶

Definováním domova vnesli Průdková a Novotný nový rozměr do problematiky vymezení termínu bezdomovec. Domov není pouze střecha nad hlavou. Člověk může mít střechu nad hlavou, zároveň však nemusí mít domov. Takovou zkušenost mají například lidé žijící v ubytovnách, osoby ve výkonu trestu odnětí svobody, děti, vyrůstající v ústavních zařízeních. Ti všichni mají kde spát, přesto trpí pocitem strádání po domově.¹⁷

¹³ ŠTĚCHOVÁ, M., A KOL. *Bezdomovectví a bezdomovci z pohledu kriminologie*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008, s. 21.

¹⁴ FLEISCHMANN, O., A KOL. *Vybrané psychologické aspekty terénní sociální práce*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2006, s. 128.

¹⁵ PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008, s. 10.

¹⁶ Tamtéž, s. 10.

¹⁷ Tamtéž, s. 11.

Hradecký říká, že bezdomovci jsou často lidé „opuštění, bez vztahů, bez zázemí, bez sebevědomí a důstojnosti, bez naděje, bez smyslu života, lidé zahořklí, zranění, psychicky nemocní, handicapovaní, neschopní se přizpůsobit společnosti, někdy dobrodruzi, tuláci, nedospělí, nezralí, nešťastní, jindy ztroskotanci, vydědění, sirotci, vdovy“.¹⁸ Zároveň však uvádí, že mnozí bezdomovci žili stejnými životy jako my, pouze nezvládli určité situace, které jim život připravil, a vzdali se pod tíhou okolností.¹⁹ Mnozí z nás si říkají, že by se nikdy nemohli stát bezdomovcem, že by nenechali zajít situaci až tak daleko. Pravdou je, že bezdomovcem se v dnešní době může stát téměř kdokoliv, vždy se však musí jednat o člověka nějakým způsobem oslabeného, který nedokáže vzdorovat nečekaným životním událostem.

1.3 Typologie bezdomovství

„Lidé, kteří žijí na ulici, netvoří homogenní skupinu osob, která se vyznačuje stejnými znaky, spíše naopak jedná se o velmi pestrá skupinu jedinců, kterou je možné označit termínem heterogenní. Vytvoření klasifikace této heterogenní bezdomovecké skupiny je velmi obtížné, protože každá typologie má svoje limity, navíc vlivem zjednodušení dochází ke značné schematičnosti a nepřesnosti při sledování daného jevu. Současně stále chybí všeobecně uznávaná definice termínu bezdomovec.“²⁰

Při vytváření vhodné typologie pro lidi bez domova, je třeba brát v úvahu nejrůznější možná hlediska. Mezi tyto hlediska patří například: věk, nejvyšší dosažené vzdělání, druh bydlení, finanční zabezpečení, aktuální zdravotní stav, délka pobytu na ulici, stupeň vyloučení a mnohé další.²¹

¹⁸ HRADECKÝ, I. *Profily bezdomovství v České republice: Proč spí lidé venku a kdo jsou ti lidé* [online]. Praha: Naděje, 2005, s. 13 [cit. 2015-01-22]. Dostupný z [www: http://www.nadeje.cz/img-content/files/docs/odborne/pslvakj05cz.pdf](http://www.nadeje.cz/img-content/files/docs/odborne/pslvakj05cz.pdf)

¹⁹ Tamtéž, s. 13.

²⁰ HAASOVÁ, J. Typologie lidí na ulici. In *Sborník z konference „Jak se žije na ulici – zjevné bezdomovectví“* [online]. Olomouc: Charita, 2011, s. 6 [cit. 2015-01-23]. Dostupný z [www: http://www.olomouc.charita.cz/res/data/000183.pdf?seek=1411038453](http://www.olomouc.charita.cz/res/data/000183.pdf?seek=1411038453)

²¹ Tamtéž, s. 6.

Hradečtí rozlišují bezdomovce zjevné, skryté a potencionální. Zjevní bezdomovci tvoří nejviditelnější, ale zároveň nejredukovanější část bezdomovské populace. Mezi zjevné bezdomovce se řadí lidé žijící na ulicích, na nádražích, dále ti, kteří vyhledávají ubytování v noclehárnách a azylových domech.²² Zjevné bezdomovce často poznáme na první pohled podle zanedbaného vzhledu, zápachu, špinavého oděvu, nepřiměřené obuvi a specifického chování. Sbírají nedopalky od cigaret, žebrají, přehrabují se v kontejnerech a většinou u sebe mívají veškerý svůj majetek. Mnozí z nich vzbuzují u většinové společnosti odpor, někdy také strach či lítost.²³

Skrytí bezdomovci jsou lidé bez přístřeší, kteří z nějakého pouze jim známého důvodu nevyhledávají veřejné nebo charitativní služby, aby si zajistili nocleh.²⁴ Obvykle se jedná o osoby, které dbají o svůj zevnějšek, jsou upravené, mají čistý oděv. Skrytí bezdomovci opovrhují těmi zjevnými a udržují si od nich odstup. I v bezdomovské populaci totiž existuje jistá hierarchie. Skrytí bezdomovci často mění místo svého pobytu, jen málokdy zůstávají delší dobu na jednom místě. Jejich přesný počet není znám, lze však říct, že skrytí bezdomovci tvoří mnohem větší skupinu než ti zjevní.²⁵

Mezi potenciální bezdomovce řadíme osoby, jejichž potřeby jsou úřadům známe pouze částečně nebo vůbec. Tyto osoby se dostaly do nejrůznějších problémů, žijí v neuvěřitelně složitých podmínkách, hrozí jim ztráta bydlení.²⁶ Mezi potenciální bezdomovce patří také mladí lidé, kteří prošli ústavní výchovou a nemají se kam vrátit, lidé propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, z psychiatrické léčebny nebo z terapeutické komunity, kteří se po svém návratu do běžného života nemají na koho

²² HRADECKÁ, V., HRADECKÝ, I. *Bezdomovství – extrémní vyloučení* [online]. Praha: Naděje, 1996, s. 28 [cit. 2015-01-23]. Dostupný z [www](http://www.nadeje.cz/img-content/files/docs/odborne/1996bezdomovstvi_exv.pdf):

http://www.nadeje.cz/img-content/files/docs/odborne/1996bezdomovstvi_exv.pdf

²³ PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008, s. 13-14.

²⁴ HRADECKÁ, V., HRADECKÝ, I. *Bezdomovství – extrémní vyloučení* [online]. Praha: Naděje, 1996, s. 31 [cit. 2015-01-23]. Dostupný z [www](http://www.nadeje.cz/img-content/files/docs/odborne/1996bezdomovstvi_exv.pdf):

http://www.nadeje.cz/img-content/files/docs/odborne/1996bezdomovstvi_exv.pdf

²⁵ PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008, s. 14.

²⁶ HRADECKÁ, V., HRADECKÝ, I. *Bezdomovství – extrémní vyloučení* [online]. Praha: Naděje, 1996, s. 32 [cit. 2015-01-23]. Dostupný z [www](http://www.nadeje.cz/img-content/files/docs/odborne/1996bezdomovstvi_exv.pdf):

http://www.nadeje.cz/img-content/files/docs/odborne/1996bezdomovstvi_exv.pdf

obrátit. Dále se do skupiny potenciálních bezdomovců řadí lidé žijící v podnájmu, u kterých nebyla řádně sepsána nájemní smlouva, lidé rozvedení, nezaměstnaní, lidé pracující ilegálně, patologičtí hráči, lidé závislí na psychoaktivních látkách a mnozí další. Pravděpodobně největším problémem potenciálních bezdomovců je domněnka, že můžou získat vlastní bydlení bez vynaložení jakéhokoliv většího úsilí.²⁷

Jinou typologii osob bez přístřeší nabízí Horáková. Tuto typologii označuje sama jako pracovní.

1. Klasičtí tuláci, kteří si život pod širým nebem zvolili svobodně.
2. Osoby v životní krizi, které se dostaly do situace osob bez přístřeší v důsledku krize, nikoliv na základě vlastního rozhodnutí.
3. Osoby v životní krizi pečující o nezletilé děti, které jsou na tom obdobně jako osoby v životní krizi, navíc však pečují o dítě.
4. Bezdomovství celých rodin.
5. Nezletilé děti a adolescenti.
6. Squateři, tedy osoby, které obývají opuštěné byty či domy, domy určené k demolici a podobně.
7. Drogově závislí.
8. Osamělí bezprizorní staří a duševně nemocní.
9. Jiní bezdomovci, které lze zahrnout mezi některé již uvedené typy:
 - propuštění vězni, kteří po návratu z výkonu trestu nemají kam jít, ať už jsou příčiny jakékoliv.
 - osoby, které mají ve městě pouze formální bydliště, toto bydliště však ve skutečnosti neexistuje.
 - cizinci, kteří se v České republice ocitají z nejrůznějších příčin v situaci osob bez přístřeší.
 - migrující Romové.
 - osoby bez občanství, což můžou být i lidé, kteří se v České republice narodili, žijí zde po celý svůj život, ale nemají formálně stvrzené státní občanství.

²⁷ PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008, s. 14.

- nezaměstnaní, kteří odmítají pracovat.²⁸

Další možnou klasifikaci uvádí Janebová, která dělí osoby bez přístřeší dle délky pobytu na ulici a typu integrace do bezdomovské subkultury.

1. Nedávno dislokováni, tzv. „nováčci“, kteří stále ještě sdílejí hodnoty většinové společnosti, nemají tendenci se ztotožňovat s ostatními lidmi na ulici, snaží se těmto lidem vyhnout. Snaží se najít si práci, usilují o odchod z ulice. Špatně snášejí nově nabitý status bezdomovce, traumatizuje je nejistota spojená s každodenními problémy, které musí řešit. Mezi tyto problémy patří například přístup k toaletě, možnost se umýt, spánek v teplém a suchém prostředí, možnost se napít a najíst a podobně.
2. Izolovaní – nedávno dislokováni, kteří se ocitají mimo kontrolu sociálních institucí, jsou osamělí, izolovaní, odcizení. Nemají schopnost se navrátit do majoritní společnosti. Jen stěží navazují kontakty s ostatními lidmi na ulici. Dochází u nich ke ztrátě identity a to na dvou úrovních. Jednak na úrovni vytvořené společenské identity, dále také na úrovni individuální identity, což znamená, že tito lidé nepřemýšlejí o své identitě, protože jejich hlavním cílem je přežít.
3. Identifikovaní a současně izolovaní, kteří na ulici žijí již několik let, nevyhledávají kontakty s dalšími lidmi bez domova, jsou to samotáři. Jedná se například o bezdomovce, kteří hledají obživu v kontejnerech nebo v odpadkových koších.
4. Identifikovaní, žijící ve skupině, kteří přijali životní styl a hodnoty lidí na ulici. Jsou pevně začleněni do bezdomovské subkultury, ostatní bezdomovci jsou pro ně oporou. Tito lidé si vzájemně poskytují jídlo, úkryt a bezpečí. Již se nepovažují za členy většinové společnosti.²⁹

Vedle výše uvedených typologií, které vznikly v českém prostředí, existuje mezinárodně uznávaná typologie, kterou vytvořila FEANTSA a

²⁸ HORÁKOVÁ, M. *Současné podoby bezdomovectví v České republice: pilotní sondáž*. Praha: VÚPSV, 1997.

²⁹ JANEBOVÁ, R. Proces vzniku a stádia bezdomovectví. *Sociální práce/Sociálna práca*, 1999, č. 4, s. 27-28.

označuje se typologie ETHOS. Tato typologie slouží jako důležitý nástroj pro vytváření souborů dat z celé Evropské unie a pro porovnávání situace v jednotlivých členských státech. V České republice byla typologie ETHOS vytvořena týmem odborníků, jejich cílem bylo dosažení jisté harmonizace s evropskou typologií ETHOS. Hlavním úkolem české typologie je přispět ke zlepšení sběru a srovnávání dat, zároveň může být pomocí při rozhodování o strategiích řešení bezdomovství.³⁰

Evropská typologie ETHOS zahrnovala původně čtyři koncepční kategorie.

1. Osoby bez střechy nad hlavou.
2. Osoby bez bytu.
3. Osoby v nejistém bydlení.
4. Osoby v nevyhovujícím bydlení.³¹

Pro potřeby České republiky byla tato typologie odborníky dále zpracována. Výsledkem je vytvoření třinácti operačních kategorií.

1. Osoby přežívající venku (např. v parku, pod mostem, na nádraží).
2. Osoby v noclehárně (např. v nízkoprahové noclehárně)
3. Osoby v ubytovnách pro bezdomovce (např. v azylových domech).
4. Osoby v pobytových zařízeních pro ženy (např. v azylových domech pro ženy).
5. Osoby v ubytovnách pro imigranty (např. v azylových zařízeních pro žadatele o azyl).
6. Osoby před opuštěním instituce (např. věznice, zdravotnického zařízení, zařízení pro děti).
7. Uživatelé dlouhodobější podpory (např. pobytové péče pro starší bezdomovce, podporovaného bydlení pro bývalé bezdomovce).
8. Osoby žijící v nejistém bydlení (např. u příbuzných nebo přátel).
9. Osoby ohrožené vystěhováním (např. výpovědí z nájemního bytu).
10. Osoby ohrožené domácím násilím (např. policejně zaznamenaným domácím násilím).

³⁰ HRADECKÝ, I., A KOL. *Definice a typologie bezdomovství*. Praha: Naděje, 2007, s. 7.

³¹ Tamtéž, s. 23.

11. Osoby žijící v provizorních a neobvyklých stavbách (např. v karavanech, maringotkách, zahradních chatkách, boudách, chatrčích)
12. Osoby žijící v nevhodném bydlení (např. v neobyvatelných bytech)
13. Osoby žijící v přelidněném bytě.³²

Bezdomovci často bývají v odborné literatuře řazeni mezi osoby sociálně vyloučené. To znamená, že tito lidé mají omezený přístup k informacím, zdrojům, možnostem, pozicím, které jsou ve společnosti běžné a obvykle žijí v materiální chudobě. S bezdomovstvím se pojí i další jev a to ten, že lidé bez domova se často zdržují v oblastech a místech, kde dochází ke koncentraci deklasovaných osob. Tvrzení o exkluzi bezdomovců však není možné vztáhnout na celou bezdomovskou populaci. Bezdomovce je možné dle Haasové rozdělit do tří skupin podle míry vyloučení, protože všichni nejsou stejně exkludováni.³³

První skupina je tvořena lidmi bez domova, kteří se vlivem působení různých faktorů dostali do nedobrovolné sociální exkluze. Tito lidé někdy ztratili vše, co je spojovalo s většinovou společností, např. zaměstnání, finanční prostředky, trvalé bydliště, osobní doklady, rodinu, přátele a další. Ze dne na den se tak dostali do sociální, materiální i kulturní izolace, dostali se na ulici. Získali status bezdomovce, díky kterému nemohou participovat na nabídce, kterou společnost poskytuje ostatním občanům, např. na kvalitní zdravotní péči, nemocenském pojištění, důchodovém zabezpečení, přístupu ke vzdělání a podobně. Tyto jedince můžeme označit jako extrémně sociálně exkludované. Míra sociální exkluze je u této skupiny ovlivněna jednak výše uvedenými faktory, jednak délkou pobytu na ulici, vztahem k bezdomovské subkultuře, adaptací na novou situaci, chováním většinové společnosti a mnohými dalšími.³⁴

³² HRADECKÝ, I., A KOL. *Definice a typologie bezdomovství*. Praha: Naděje, 2007, s. 32-33.

³³ HAASOVÁ, J. Typologie lidí na ulici. In *Sborník z konference „Jak se žije na ulici – zjevné bezdomovectví“* [online]. Olomouc: Charita, 2011, s. 9 [cit. 2015-02-16]. Dostupný z [www: http://www.olomouc.charita.cz/res/data/000183.pdf?seek=1411038453](http://www.olomouc.charita.cz/res/data/000183.pdf?seek=1411038453)

³⁴ Tamtéž, s. 9-10.

Druhou skupinu představují bezdomovci, kteří nepřerušili úplně všechny kontakty s majoritní společností. Jsou to jedinci, kteří příležitostně pracují, mají zajištěnou lékařskou péči, bydlí v azylových domech nebo levných ubytovnách, pokouší se splácet své dluhy, jsou v kontaktu s rodinou, někdy se věnují i zájmovým činnostem a koníčkům. Tato skupina je spíše ohrožena sociální exkluzí, nicméně někteří jedinci se do ní mohou dostat.³⁵

Třetí skupinu tvoří lidé, kteří sice vyhledávají pomoc záchranné sociální sítě a bydlí nějaký čas např. v azylovém domě, nelze je však považovat za sociálně exkludované. Jedná se spíše o osoby v dočasné nouzi než o bezdomovce. Příkladem mohou být lidé, kteří přišli o práci nebo o bydlení, neztratili však kontakty s většinou společnosti. Poté, co získají zase práci či bydlení, vracejí se relativně rychle zpět do majoritní společnosti. U těchto jedinců nelze hovořit o inkluzi, protože k exkluzi jako takové ani nedošlo.³⁶

Celkově je nutné říct, že nelze všechny osoby, které jsou společností označeny za bezdomovce, považovat za sociálně exkludované. Hranice mezi výše uvedenými skupinami jsou prostupné. Míra a délka vyloučení jsou ryze individuální záležitost.³⁷

Poslední typologií, kterou bych ráda zmínila, je dělení z pohledu sociálního pracovníka, tedy využívání pomoci sociální sítě jedincem. Zde můžeme osoby bez domova rozdělit do tří skupin.

1. Osoby vyhledávající pravidelně pomoc.
2. Osoby, které nevyhledávají pomoc vůbec.
3. Osoby vyhledávající pomoc nepravidelně.³⁸

První skupina je charakteristická jedinci, kteří využívají nabídku pomoci, pobírají dlouhodobě dávky, bydlí v azylových domech nebo levných ubytovnách, navštěvují denní centra či poradny, snaží se využít

³⁵ HAASOVÁ, J. Typologie lidí na ulici. In *Sborník z konference „Jak se žije na ulici – zjevné bezdomovectví“* [online]. Olomouc: Charita, 2011, s. 10 [cit. 2015-02-16]. Dostupný z [www: http://www.olomouc.charita.cz/res/data/000183.pdf?seek=1411038453](http://www.olomouc.charita.cz/res/data/000183.pdf?seek=1411038453)

³⁶ Tamtéž, s. 10.

³⁷ Tamtéž, s. 10.

³⁸ Tamtéž, s. 10.

veškeré výhody, které se jim nabídnou, např. získání šatů, hygienických potřeb, stravy a podobně. Druhou skupinu tvoří jedinci, kteří nabídku sociální pomoci odmítají, mají vlastní strategie přežití, spíše se skrývají před většinovou společností, může se jednat i o osoby s psychickou poruchou. Navázat s těmito lidmi kontakt může být značně obtížné. Tito jedinci by však terénní sociální pracovníky měli zvláště zajímat. Jak velká je tato skupina, je možné pouze odhadovat. Do poslední skupiny spadají jedinci, kteří střídají období, kdy jsou zaměstnaní s obdobími, kdy jsou evidováni na úřadu práce. Jedná se o osoby, které se pohybují na pomezí obou předchozích skupin, mohou být ohroženy nezaměstnaností, následně pak sociální exkluzí. Obvykle se pohybují na hranici chudoby.³⁹

Závěrem bych ráda řekla, že každá z výše uvedených klasifikací má své silné i slabé stránky a to z toho důvodu, že sleduje pouze určité hledisko, avšak opomíjí hledisko další a může tak docházet k nepřesnostem. Je poměrně obtížné určit, která typologie je ideální, neboť se ve většině případů prolínají a vzájemně doplňují. Žádná z předchozích klasifikací nedokáže postihnout problematiku bezdomovství v celé její komplexnosti, neboť bezdomovství není statickým jevem a bezdomovci netvoří homogenní sociální skupinu.

Pro potřeby této práce vnímám jako nejvhodnější typologii ETHOS, která zahrnuje čtyři kategorie a to osoby bez střechy nad hlavou, osoby bez bytu, osoby v nejistém bydlení a osoby v nevyhovujícím bydlení. Tato typologie je ve své podstatě komplementární s klasifikací dle Hradeckých, která rozlišuje bezdomovce zjevné, skryté a potencionální.

³⁹ HAASOVÁ, J. Typologie lidí na ulici. In *Sborník z konference „Jak se žije na ulici – zjevné bezdomovectví“* [online]. Olomouc: Charita, 2011, s. 10-11 [cit. 2015-02-16]. Dostupný z [www: http://www.olomouc.charita.cz/res/data/000183.pdf?seek=1411038453](http://www.olomouc.charita.cz/res/data/000183.pdf?seek=1411038453)

2 Faktory vyvolávající bezdomovství

„Znalost příčin bezdomovství je základním předpokladem všech snah o řešení tohoto problému, protože samotné odstraňování následků bezdomovství je značně neefektivní. Komplikací je zde skutečnost, že ne vždy lze spolehlivě rozlišit, co je příčinou a co následkem bezdomovství. Alkoholismus může člověka dostat na ulici, někteří bezdomovci však začali pít až v době, kdy se stali lidmi bez domova. A místo alkoholismu si můžeme dosadit nezaměstnanost, kriminalitu, zadluženost, zdravotní problémy...“⁴⁰

„Stát se bezdomovcem je snadné, je to dáno i tím, že příčin bezdomovství je celá řada. Bezdomovci jsou velmi různorodí lidé z různých společenských vrstev, vyrůstali v různých rodinách, mají různý stupeň dosaženého vzdělání, jsou různého věku. Najdeme mezi nimi zkrachovalé podnikatele, bývalé drogové bosse, invalidní důchodce, někdy i důchodce starobní, okradené naivní důvěřivce, inženýry propadlé alkoholu, opakovaně trestané osoby, zestárlé kněze, lidi, kteří nikdy nepracovali, rozvedené, zadlužené, ale i svérázné dobrodruhy, kteří si bezdomovství zvolili více méně dobrovolně a jimž vyhovuje.“⁴¹

Životní příběhy lidí bez domova ukazují, že ztráta domova je výsledkem spolupůsobení řady objektivních a subjektivních faktorů, což je také základní rozdělení příčin bezdomovství.⁴²

2.1 Faktory objektivní

Faktory objektivního charakteru jsou ovlivněny zejména sociální politikou státu, sociálním zákonodárstvím a podobně. Tyto faktory mohou působit např. na dodržování lidských práv, na zachování integrity práva a respektování zásady rovných příležitostí pro všechny, na vzdělanost a

⁴⁰ PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008, s. 15.

⁴¹ Tamtéž, s. 15.

⁴² Tamtéž, s. 15.

kvalifikaci, na boj s nezaměstnaností a s vyloučením, na sociální ochranu, na zabezpečení starých a nemocných, na začleňování mladých lidí do trhu práce, na rovnost žen a mužů, na kriminalitu, na integraci invalidů do společnosti a také na problémy týkající se menšin a migrace.⁴³

Výzkumy ukazují, že mezi nejhojnější objektivní příčiny bezdomovství patří strukturální změny ve společnosti, především změny na trhu práce a nedostatečné zabezpečení podporovaného bydlení pro sociálně slabé jedince a pro osoby opouštějící ústavní zařízení a osoby se zdravotním postižením.⁴⁴

2.2 Faktory subjektivní

Faktory subjektivního charakteru jsou ovlivněny jednotlivci, rodinami, sociálními skupinami, jejich schopnostmi, charakterovými rysy, temperamentem, věkem a dalšími.⁴⁵

Tyto faktory lze rozdělit do čtyř kategorií:

1. „faktory materiální (ztráta bydlení, nejisté bydlení, ztráta zaměstnání, dlouhodobá nezaměstnanost, nedostatečné příjmy, zadluženost, neschopnost obhospodařit vlastní rozpočet, tragická událost ve formě ztráty živitele, majetku apod.),
2. faktory vztahové (změny struktury rodiny, rodinné nebo manželské problémy, diskriminace ženy, porušené vztahy mezi partnery, mezi rodiči a dětmi, mezi dětmi a rodiči, rozvod manželů, rozchod partnerů žijících v konkubinátu, rozdělení nebo rozpad rodiny, násilí v rodině, sexuální zneužívání a znásilnění, osamělost),

⁴³ HRADECKÁ, V., HRADECKÝ, I. *Bezdomovství - extrémní vyloučení* [online]. Praha: Naděje, 1996, s. 33 [cit. 2015-02-18]. Dostupný z www:

http://www.nadeje.cz/img-content/files/docs/odborne/1996bezdomovstvi_exv.pdf

⁴⁴ ŠTĚCHOVÁ, M., A KOL. *Bezdomovectví a bezdomovci z pohledu kriminologie*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008, s. 34.

⁴⁵ HRADECKÁ, V., HRADECKÝ, I. *Bezdomovství - extrémní vyloučení* [online]. Praha: Naděje, 1996, s. 33 [cit. 2015-02-18]. Dostupný z www:

http://www.nadeje.cz/img-content/files/docs/odborne/1996bezdomovstvi_exv.pdf

3. faktory osobní (mentální retardace, duševní či tělesná choroba, nesamostatnost, osamělost, invalidita, alkoholismus a další závislosti, hráčství, sociální nezralost),
4. faktory institucionální (propuštění z ústavu, z vězení, opuštění dětského domova).⁴⁶

Mezi nejčastější subjektivní příčiny bezdomovství patří dle výzkumů nezaměstnanost, nízká úroveň vzdělání, problémy v oblasti sociálních vztahů, zejména rozvody, závislost na návykových látkách a mentální či fyzické postižení.⁴⁷

Je nutné říct, že uvedené subjektivní a objektivní faktory se vzájemně ovlivňují, nelze je od sebe striktně oddělit. Tyto faktory nejsou konstantní, v průběhu času se mění. Co však zůstává konstantní, je skutečnost, že všichni ti, kteří žijí svůj život bezdomovce, žijí jej ve výrazné chudobě, odlišně od ostatní populace, stejně jako jsou odlišné příčiny jejich bezdomovství.⁴⁸

I když je příčin bezdomovství spousta, tou nejčastější bývá ztráta zaměstnání. Člověk, který ztratí práci, mnohdy bez vlastního zavinění, začne pochybovat o svých schopnostech, ztrácí sebeúctu, ztrácí naději. Společně s nedostatkem financí a problémy spojenými s hledáním nového pracovního místa se situace komplikuje a často vede k negativním změnám v osobnosti člověka a následně i v jeho životním stylu. S určitou nestabilitou osobnosti v náročné životní situaci, kterou nezaměstnanost nepochybně je, souvisí neshody v partnerském životě a následný rozvod nebo rozchod s partnerem či partnerkou.⁴⁹ Můžeme říct, že se jedná o začarovaný kruh, neboť jeden faktor vyvolávající bezdomovství ovlivní další, ten zase další a

⁴⁶ HRADECKÁ, V., HRADECKÝ, I. *Bezdomovství - extrémní vyloučení* [online]. Praha: Naděje, 1996, s. 33-34 [cit. 2015-02-18]. Dostupný z [www: http://www.nadeje.cz/img-content/files/docs/odborne/1996bezdomovstvi_exv.pdf](http://www.nadeje.cz/img-content/files/docs/odborne/1996bezdomovstvi_exv.pdf)

⁴⁷ ŠTĚCHOVÁ, M., A KOL. *Bezdomovectví a bezdomovci z pohledu kriminologie*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008, s. 34.

⁴⁸ HRADECKÁ, V., HRADECKÝ, I. *Bezdomovství - extrémní vyloučení* [online]. Praha: Naděje, 1996, s. 34 [cit. 2015-02-18]. Dostupný z [www: http://www.nadeje.cz/img-content/files/docs/odborne/1996bezdomovstvi_exv.pdf](http://www.nadeje.cz/img-content/files/docs/odborne/1996bezdomovstvi_exv.pdf)

⁴⁹ ŠTĚCHOVÁ, M., A KOL. *Bezdomovectví a bezdomovci z pohledu kriminologie*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008, s. 35.

tak je to stále dokola, problémy se kumulují a jedinec ztrácí víru, že dojde k jejich vyřešení a ke zlepšení jeho osobní situace.

2.3 Rozdílné faktory u mužů, žen a mladistvých

Obecně lze říct, že příčiny bezdomovství se kvalitativně liší s ohledem na pohlaví a věk jedinců.

U mužů obvykle převažují faktory materiální a osobní, faktory vztahové a institucionální se vyskytují méně. Bezdomovství mužů bývá charakterizováno jako více veřejné. Důvodem jsou dvě skutečnosti. Jednak že u mužů převládají jako prvotní faktory materiální (ztráta zaměstnání, ztráta bydlení, nedostatečné příjmy) často v kombinaci s faktory osobními (stáří, nemoc, osamělost, alkoholismus a jiné závislosti), dále pak je mužům přirozenější tendence demonstrovat své bezdomovství tím, že aktivně vyhledávají dostupné sociální služby, anebo se ukazují či předvádějí na veřejnosti.⁵⁰

U žen převládají zpravidla faktory vztahové, zejména problémy v partnerských vztazích, ty bývají často doprovázené násilím. Pro ženy je typičtější bezdomovství skryté, snaží se předejít riziku života v podmínkách zjevného bezdomovství. Své partnerské problémy řeší ženy obvykle bydlením u přítele, přítelkyně, rodičů, případně se po určitém čase navracejí zpět do původního prostředí. Se zjevným, skrytým či potenciálním bezdomovstvím žen se pojí ještě další velmi závažná skutečnost a to ta, že ženy s sebou často mají děti.⁵¹

U dětí a mladistvých bývají častou příčinou bezdomovství faktory institucionální (kojenecké ústavy, poté přechod do dětského domova, pobyt ve výchovných zařízeních), dále pak faktory vztahové (neúplná rodina, násilí v rodině, zanedbávání nebo psychické či fyzické týrání dítěte, alkohol

⁵⁰ HRADECKÁ, V., HRADECKÝ, I. *Bezdomovství - extrémní vyloučení* [online]. Praha: Naděje, 1996, s. 34 [cit. 2015-02-20]. Dostupný z [www: http://www.nadeje.cz/img-content/files/docs/odborne/1996bezdomovstvi_exv.pdf](http://www.nadeje.cz/img-content/files/docs/odborne/1996bezdomovstvi_exv.pdf)

⁵¹ Tamtéž, s. 34-35.

a jiné návykové látky v rodině) a v neposlední řadě faktory osobní (mentální retardace, poruchy emocí, hyperaktivita, schizofrenie). V současné době patří k těmto příčinám také nuda, nedostatek volnočasových aktivit, přepracovanost rodičů a ztráta rodinného zázemí.⁵²

Kapitolu bych ráda uzavřela tvrzením, že terénní a sociální pracovník nemusí vědět úplně vše o klientově minulosti, aby mu mohl pomoci. Je důležité poznat spíše aktuální stav člověka bez domova než jeho minulost, kterou stejně nelze změnit. Často se navíc stává, že lidé zůstávají na ulici z jiných důvodů, než z jakých se sem dostali. V rámci bezdomovské epizody tedy není až tak podstatné hledat, co přesně se stalo v době, kdy se jedinec stal bezdomovcem, protože s tím už se nedá nic dělat. Mnohem významnější je zjistit, proč člověk na ulici zůstává nebo proč se na ni vrací.⁵³

⁵² HRADECKÁ, V., HRADECKÝ, I. *Bezdomovství - extrémní vyloučení* [online]. Praha: Naděje, 1996, s. 35 [cit. 2015-02-20]. Dostupný z www: http://www.nadeje.cz/img-content/files/docs/odborne/1996bezdomovstvi_exv.pdf

⁵³ MAREK, J., A KOL. *Bezdomovectví v kontextu ambulantních sociálních služeb*. Praha: Portál, 2012, s. 18-19.

3 Charakteristika osob bez domova

Bezdomovci bývají často širokou veřejností vnímáni jako homogenní skupina, jako lidé, kteří se vzájemně neliší a žijí podobným způsobem života. Obvykle je na bezdomovce nahlíženo jako na jedince, kteří nechtějí pracovat, poflakují se po venku, nedbají o svůj zevnějšek, nesnaží se zapadnout do chodu společnosti, nestarají se o svou rodinu, pokud nějakou mají, žebrají a svým chováním obtěžují kolemjdoucí. Mezi lidmi bez domova však existuje spousta typů bezdomovců, jedná se o rozmanitou skupinu, rozhodně nemůžeme všechny bezdomovce házet do jednoho pytle. Hradečtí uvádí následující kategorizaci bezdomovců:

1. „osoby žijící na ulici, neschopné vytvořit osobní vztahy, trpící často mentální vadou, přítomnou nebo minulou,
2. osoby nemocné mentální chorobou, osoby se somatickými či psychosomatickými chorobami,
3. alkoholici,
4. uživatelé omamných prostředků (drog), patologičtí hráči,
5. osoby fyzicky postižené, skupina, do které můžeme zahrnout epileptiky a osoby postižené vrozenými poruchami,
6. osoby společensky nebo mentálně neadaptibilní, charakterizované svou nestálostí a nestabilitou, často při nárazu životem se rychle destabilizující a hroučící,
7. osoby ve stavu deprese, úzkosti, sklíčenosti, hledající pomoc a radu,
8. mladí lidé nečekaně se ocitnuvší na ulici, nezaměstnaní, hledající, destabilizovaní
9. osoby bez trvalého bydliště, navíc nezaměstnaní,
10. ženy osamělé, s dětmi, těhotné, vyloučené rodiči z domova, ženy staré,
11. *děti ulice*, děti týrané a jinak frustrované, děti sociálně deprivované,
12. osamělí důchodci, toužící po lidském teple a pochopení,
13. propuštění vězni,
14. slepí a hluší,
15. migranti,

16. nemocní AIDS, HIV pozitivní.⁵⁴

Na této kategorizaci lze vidět, jak pestrá může být skladba osob, které se ocitly bez domova. Různí lidé přicházejí na ulici s různými problémy, které jsou často hluboce zakořeněny v jejich životě. Je nutné ke každému jedinci přistupovat individuálně, v závislosti na jeho věku, pohlaví, zdravotním stavu, psychickém rozpoložení, dosavadních zkušenostech, aktuální situaci a podobně.

3.1 Počet bezdomovců v České republice

Vesmět všechny výzkumy v České republice, které se zabývají počtem osob bez domova, hovoří pouze o odhadu, skutečná čísla zůstávají zatím skryta.

V roce 1996 byly zveřejněny výsledky výzkumu, který uskutečnila Naděje⁵⁵. Těmito výsledky bylo odhadnuto, že v České republice žije 35 000 bezdomovců, což v té době znamenalo 0,35 % obyvatelstva.⁵⁶ V roce 2011 se pokusil Český statistický úřad ve spolupráci se Sdružením azylových domů v ČR a Asociací poskytovatelů sociálních služeb ČR zmapovat počet lidí bez domova. Výsledkem bylo 11 496 osob. Tento údaj však může být zkreslující, neboť se jedná pouze o jedince, kteří využívají služeb azylových domů, domů na půli cesty a dalších sociálních zařízení. V rámci výše uvedeného výzkumu bylo nejvíce osob bez domova sečteno

⁵⁴ HRADECKÁ, V., HRADECKÝ, I. *Bezdomovství - extrémní vyloučení* [online]. Praha: Naděje, 1996, s. 35 [cit. 2015-02-23]. Dostupný z [www: http://www.nadeje.cz/img-content/files/docs/odborne/1996bezdomovstvi_exv.pdf](http://www.nadeje.cz/img-content/files/docs/odborne/1996bezdomovstvi_exv.pdf)

⁵⁵ Naděje je charitativní organizace, jejímž posláním je praktické uplatňování evangelia v životě a jeho šíření. Účelem, cílem a společným zájmem členů je vybudování a provozování sítě veřejně prospěšných služeb pro lidi. Ve svých zařízeních i mimo ně poskytuje Naděje jako svou hlavní činnost služby duchovní, sociální, zdravotní, pobytové, poradenské, vzdělávací, výchovné, apod. Své služby zaměřuje na lidi osamělé, zdravotně postižené, na rodiny, lidi sociálně vyloučené nebo jinak znevýhodněné s cílem podpořit jejich kompetence a vztahy. Pracuje s dětmi, mládeží, dospělými i seniory. Naděje byla založena v roce 1990 podle zákona č. 83/1990 Sb. o sdružování občanů, v současné době je spolkem ve smyslu zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

⁵⁶ HRADECKÁ, V., HRADECKÝ, I. *Bezdomovství - extrémní vyloučení* [online]. Praha: Naděje, 1996, s. 78 [cit. 2015-02-24]. Dostupný z [www: http://www.nadeje.cz/img-content/files/docs/odborne/1996bezdomovstvi_exv.pdf](http://www.nadeje.cz/img-content/files/docs/odborne/1996bezdomovstvi_exv.pdf)

v Moravskoslezském kraji, jednalo se o 2 575 bezdomovců. Na druhém místě skončila Praha, ne třetím Jihomoravský kraj. Naopak nejmenší počet bezdomovců, kteří využívají služeb sociálních zařízení, byl zjištěn v Karlovarském kraji, jednalo se o 256 osob.⁵⁷

Další výzkumy byly uskutečněny v konkrétních městech České republiky. V únoru 2004 proběhlo sčítání bezdomovců v Praze. Celkový počet činil 3 096 osob, které byly identifikovány jako bezdomovci. V lůžkových zařízeních bylo 719 osob, v denních centrech 411 osob, v dalších institucích 98 osob, celkem pod střechou tedy 1 228 bezdomovců. V tramvajích a metru bylo 323 osob, na dalších veřejných místech 1 545 osob, celkem tedy 1 868 bezdomovců jinde než v domě.⁵⁸

Na jaře roku 2006 bylo realizováno sčítání bezdomovců v Brně. Celkem bylo zaznamenáno 1 179 osob. Nejvíce sečtených bylo v azylových lůžkových zařízeních, jednalo se o 380 osob. V komerčních ubytovnách bylo sečteno 217 osob, v různých institucích jako jsou nemocnice a psychiatrické léčebny bylo sečteno 130 bezdomovců, v nelůžkových sociálních zařízeních jich bylo 45. Více než jedna třetina bezdomovců řešila svoji aktuální situaci jiným způsobem. Sčítáním v terénu bylo zaznamenáno 155 osob, v MHD 38 osob a samosčítáním 214 osob. Je nutné říct, že sčítání bezdomovců v Brně bylo primárně zaměřeno na zjevné bezdomovství, i když byly do sčítání zahrnuty některé komerční ubytovny. Bezdomovství skryté a potenciální zůstalo touto akcí nedotčeno, počet osob nacházejících se v těchto kategoriích zůstává záhadou.⁵⁹

V březnu 2014 proběhl v Brně další projekt s názvem Zjišťování počtu lidí bez domova. Projekt celkem zaznamenal 1 950 bezdomovců. Nejvíce sečtených bylo v komerčních ubytovnách, jednalo se 689 osob. V lůžkových sociálních zařízeních bylo sečteno 482 osob, v nočních

⁵⁷ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Výsledky sčítání bezdomovců* [online]. [cit. 2015-02-24]. Dostupný z [www:](http://www.czso.cz/sldb2011/redakce.nsf/i/vysledky_scitani_bezdomovcu)

http://www.czso.cz/sldb2011/redakce.nsf/i/vysledky_scitani_bezdomovcu

⁵⁸ HRADECKÝ, I. *Profily bezdomovství v České republice: Proč spí lidé venku a kdo jsou ti lidé* [online]. Praha: Naděje, 2005, s. 5 [cit. 2015-02-24]. Dostupný z [www:](http://www.nadeje.cz/img-content/files/docs/odborne/pslvakj05cz.pdf)

<http://www.nadeje.cz/img-content/files/docs/odborne/pslvakj05cz.pdf>

⁵⁹ PETŘÍK, M., A KOL. Sčítání bezdomovců ve městě Brně. *Sociální práce/Sociální práce*, 2006, č. 4, s. 46.

krizových centrech 33 osob, v jiných institucích, tedy v nemocnicích, léčebnách a věznicích 231 osob. Prostřednictvím terénního sčítání bylo zaznamenáno 515 osob. Data, která byla tímto výzkumem získána, jasně ukazují, že počet osob bez domova s každou další realizací projektu roste. Stejný výzkum proběhl také v roce 2006 a 2010. V roce 2010 bylo celkem zaznamenáno 1 354 bezdomovců. Nárůst mezi lety 2014 a 2010 tedy činí 596 osob, což není zanedbatelné číslo. Důvodem je především několikanásobně vyšší počet lidí, kteří využívají pro řešení své životní situace komerčních ubytoven.⁶⁰

3.2 Věk bezdomovců

Veškerá dostupná data týkající se věkové struktury bezdomovců v České republice vycházejí ze statistik poskytovatelů sociálních služeb a jimi realizovaných výzkumů. Podle údajů z pražského sčítání bezdomovců v roce 2004 je nejvíce osob bez domova zastoupeno ve věkové skupině 25 – 60 let, tedy v produktivním věku. V rámci tohoto výzkumu to bylo 72,8 %. Druhou nejpočetnější kategorií tvoří mladí lidé do 25 let, zde se jednalo o 14,2 %. Relativně nejméně byla zastoupena věková skupina nad 60 let, která tvořila 8,5 % z celkového počtu bezdomovců.⁶¹

Dříve převažoval trend, že počet osob bez domova ve vyšších věkových kategoriích klesal, což pravděpodobně souviselo s životním stylem bezdomovců, který vedl k jejich předčasnému úmrtí. Dnes dochází spíše k opačné tendenci, jejíž podstatou je posun k vyšším věkovým kategoriím. Snižuje se počet mladých bezdomovců do 25 let, naopak se

⁶⁰ MAGISTRÁT MĚSTA BRNA, ODBOR SOCIÁLNÍ PÉČE. *Zjišťování počtu lidí bez domova v Brně* [online]. [cit. 2015-02-24]. Dostupný z [www: http://www.armadaspasy.cz/sites/default/files/projects/brno_sb2014.pdf](http://www.armadaspasy.cz/sites/default/files/projects/brno_sb2014.pdf)

⁶¹ BARTÁK, M. *Zdravotní stav populace bezdomovců v ČR a jeho determinanty I.* [online]. Kostelec nad Černými lesy: Institut zdravotní politiky a ekonomiky, 2004, s. 37 [cit. 2015-02-24]. Dostupný z [www: https://www.ipvz.cz/seznam-souboru/513-zdravotni-stav-populace-bezdomovcu-v-cr-a-jeho-determinanty-i.pdf](https://www.ipvz.cz/seznam-souboru/513-zdravotni-stav-populace-bezdomovcu-v-cr-a-jeho-determinanty-i.pdf)

zvyšuje podíl lidí bez domova starších 60 let. Tento trend je sice pozvolný, až nenápadný, v průběhu let však stabilní.⁶²

Podle údajů ze sčítání bezdomovců v roce 2006 v Brně je nejpočetněji zastoupena věková kategorie 26 – 60 let. Druhou nejpočetnější skupinou jsou lidé do 25 let. Nejméně zastoupená je kategorie nad 60 let.⁶³ Totéž sčítání proběhlo také v roce 2010 a 2014. Výsledky sčítání ukazují, že dochází právě k výše uvedeným trendům. Nejpočetnější skupinu tvoří stále lidé v produktivním věku. Počet mladých bezdomovců do 25 let se snižuje z 9,7 % v roce 2006 na 6,8 % v roce 2014. Podíl starších bezdomovců nad 60 let se naopak zvyšuje ze 7,9 % v roce 2006, na 12,2 % v roce 2014.⁶⁴

3.3 Muži a ženy – odlišnosti bezdomovství

Většinu bezdomovců tvoří muži.⁶⁵ “Menší podíl žen mezi bezdomovci se vysvětluje větší orientací žen na mezilidské vztahy. Ženy mají bohatší sociální síť, většinou jsou schopny vytěžit její zdroje a v krizi se obrátit na někoho, kdo se o ně postará. Muži, kteří jsou méně orientovaní na vztahy, se častěji ocitají osamocení a „propadnou“ svou záchrannou sociální sítí.“⁶⁶ Současně jsou muži-bezdomovci typičtější tím, že aktivně vyhledávají nabízené služby nebo se předvádějí na veřejnosti.⁶⁷

Výzkumy jasně ukazují, že počet mužů na ulici je mnohonásobně vyšší než počet žen. Při sčítání bezdomovců v Praze v roce 2004 tvořili

⁶² MAGISTRÁT MĚSTA BRNA, ODBOR SOCIÁLNÍ PÉČE. *Zjišťování počtu lidí bez domova v Brně* [online]. [cit. 2015-02-24]. Dostupný z [www: http://www.armadaspasy.cz/sites/default/files/projects/brno_sb2014.pdf](http://www.armadaspasy.cz/sites/default/files/projects/brno_sb2014.pdf)

⁶³ PETŘÍK, M., A KOL. Sčítání bezdomovců ve městě Brně. *Sociální práce/Sociální práce*, 2006, č. 4, s. 46.

⁶⁴ MAGISTRÁT MĚSTA BRNA, ODBOR SOCIÁLNÍ PÉČE. *Zjišťování počtu lidí bez domova v Brně* [online]. [cit. 2015-02-24]. Dostupný z [www: http://www.armadaspasy.cz/sites/default/files/projects/brno_sb2014.pdf](http://www.armadaspasy.cz/sites/default/files/projects/brno_sb2014.pdf)

⁶⁵ PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008, s. 24.

⁶⁶ SCHWARZOVÁ, G. Sociální práce s bezdomovci. In *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 2010, s. 316.

⁶⁷ HRADECKÁ, V., HRADECKÝ, I. *Bezdomovství - extrémní vyloučení* [online]. Praha: Naděje, 1996, s. 44 [cit. 2015-02-23]. Dostupný z [www: http://www.nadeje.cz/img-content/files/docs/odborne/1996bezdomovstvi_exv.pdf](http://www.nadeje.cz/img-content/files/docs/odborne/1996bezdomovstvi_exv.pdf)

muži 86 % a ženy 14 % z celkového počtu bezdomovců.⁶⁸ Sčítání bezdomovců v Brně v letech 2006, 2010 a 2014 ukázalo, že poměr mužů a žen, kterých se týká situace bezdomovství, je konstantní. V roce 2006 bylo zaznamenáno 72,5 % mužů, v roce 2010 to bylo 72,4 % mužů a v roce 2014 se jednalo o 71,7 % mužů.⁶⁹

Jako zajímavá mi přijde skutečnost, že bezdomovkyně odsuzuje společnost mnohem více než bezdomovce. Vysvětlení je poměrně jednoduché. Bezdomovství u žen vlastně kopíruje linii genderově stereotypního rozdělení naší společnosti. Zatímco muž se pohybuje ve sféře veřejné, ženská sféra je ta domácí, skrytá. Pokud žena-bezdomovkyně odhalí svoje soukromí na ulici, vystavuje se jiné stigmatizaci než muž. V očích kolemjdoucích neztratila žena bez domova pouze práci, ale nedokázala si udržet uspořádanou domácnost, nedokázala se postarat o své děti, pokud nějaké má a podobně. Žena bez domova jednoduše řečeno nemá v pořádku svoji soukromou sféru, kterou by měla obývat a tak své bezdomovství raději před zraky ostatních skrývá.⁷⁰

Celkově bych řekla, že je bezdomovství obtížnější pro ženy než pro muže. Ženy jsou na ulici vystaveny většímu násilí, a to jak fyzickému, tak sexuálnímu. U žen se vyskytuje větší snaha dbát o svůj zevnějšek, časem však obvykle rezignují na péči o sebe. Život na ulici ženy devastuje po všech stránkách mnohem více než muže.⁷¹

⁶⁸ HRADECKÝ, I. *Profily bezdomovství v České republice: Proč spí lidé venku a kdo jsou ti lidé* [online]. Praha: Naděje, 2005, s. 5 [cit. 2015-02-24]. Dostupný z [www: http://www.nadeje.cz/img-content/files/docs/odborne/pslvakj05cz.pdf](http://www.nadeje.cz/img-content/files/docs/odborne/pslvakj05cz.pdf)

⁶⁹ MAGISTRÁT MĚSTA BRNA, ODBOR SOCIÁLNÍ PÉČE. *Zjišťování počtu lidí bez domova v Brně* [online]. [cit. 2015-02-24]. Dostupný z [www: http://www.armadaspasy.cz/sites/default/files/projects/brno_sb2014.pdf](http://www.armadaspasy.cz/sites/default/files/projects/brno_sb2014.pdf)

⁷⁰ STULÍKOVÁ, V. *Neviditelné ženy: o genderových aspektech bezdomovectví*. [online]. [cit. 2015-02-24]. Dostupný z [www: http://www.feminismus.cz/cz/clanky/neviditelne-zeny-o-genderovych-aspektech-bezdomovectvi](http://www.feminismus.cz/cz/clanky/neviditelne-zeny-o-genderovych-aspektech-bezdomovectvi)

⁷¹ PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008, s. 24-25.

3.4 Zdraví bezdomovců

Chceme-li mluvit o zdraví lidí bez domova, je nutné rozlišovat fyzické a duševní zdraví. Špatný fyzický stav bývá totiž jen zřídka příčinou bezdomovství, zatímco podlomené duševní zdraví již dostalo na ulici řadu lidí.⁷²

Podle zkušeností Průdkové a Novotného jsou bezdomovci fyzicky více méně zdraví. Může se to jevit jako paradox, ale oni prakticky netrpí běžnými chorobami jako je chřipka či angína a to ani v dobách epidemií těchto onemocnění. I kožní a infekční choroby jsou u bezdomovců kupodivu spíše ojedinělé. U osob bez domova nejsou časté ani civilizační choroby jako je obezita, cukrovka či kardiovaskulární choroby. Je jasné, že bezdomovci nekypí zdravím, ale vzhledem k jejich způsobu života, je překvapivé, že fyzické zdraví osob na ulici není mnohem ubožejší a chatrnější. Mezi bezdomovci je však velký počet silných kuřáků a konzumentů alkoholu, což vede ke zhoršování jejich zdravotního stavu.⁷³

Duševní zdraví převážné většiny bezdomovců je oproti tomu fyzickému velmi slabé. Průdková a Novotný mají tu zkušenost, že velká část lidí na ulici má psychiatrickou diagnózu nebo závažnou poruchu osobnosti. Největší problém představují zejména psychózy, závislosti, neurózy a deprese. Duševní nemoci jsou častou příčinou bezdomovství i důsledkem těžkého života na ulici.⁷⁴

Hradečtí naproti tomu popisují osoby bez domova jako chatrné a oslabené, to je podle nich všeobecná charakteristika tělesného a duševního zdraví bezdomovců. Osoby, které se ocitnou na ulici, nemohou dodržovat zdravou životosprávu, je pro ně obtížné vyvarovat se škodlivým vlivům působícím na jejich zdraví. Někdy jim dokonce jejich osobní životní

⁷² PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008, s. 20.

⁷³ Tamtéž, s. 20.

⁷⁴ Tamtéž, s. 20-21.

podmínky nedovolují udržet si ani nezákladnější hygienické zásady. To může vyústit ve zhoršení jejich fyzického a mentálního zdraví.⁷⁵

V rámci své praxe jsem potkala na ulici lidi, kteří trpěli nachlazením, měli problémy s kašlem a dýcháním, byli podchlazení, měli různé kožní choroby. Byla jsem svědkem toho, že se jednomu z klientů vytvořily omrzliny a musela mu být v důsledku vážnosti jeho onemocnění amputována část dolní končetiny.

V období od 1. 1. 2005 do 31. 5. 2006 byly v ordinaci praktického lékaře pro bezdomovce v Praze sledovány nejčastější diagnózy osob bez domova. Výzkum ukázal, že nejvíce se bezdomovci potýkají s nemocemi dýchací soustavy a nemocemi kůže a podkožního vaziva. Dalšími častými onemocněními jsou nemoci oběhové soustavy, nemoci svalové a kosterní soustavy, poranění, otravy a různé infekční a parazitární nemoci.⁷⁶

Jak už bylo uvedeno výše, duševní zdraví bezdomovců bývá většinou hodně nalomené. Sondou mezi bezdomovci v azylových domech v roce 2006 bylo zjištěno, že 41 % ubytovaných klientů má psychické problémy. Značný počet ubytovaných má za sebou také léčbu na psychiatrii, a to ambulantní, hospitalizaci, nebo obojí. Vážnost situace dokresluje fakt, že 16 % zkoumaných obyvatel azylových domů má v anamnéze pokus o sebevraždu, z toho mnozí vícenásobný.⁷⁷

Další výzkumy uskutečněné v Praze v letech 2005 až 2006 ukazují, že z hlediska rozlišení druhu psychického onemocnění a poruch jsou u bezdomovců nejvýznamněji zastoupeny závislosti (23 %), dále pak depresivní stavy (19 %), poruchy spánku (17 %), reakce na stres a poruchy přizpůsobení (16 %), nemoci schizofrenního okruhu (8 %), poruchy osobnosti (4 %), úzkostné poruchy (2 %) a ostatní (11 %).⁷⁸

⁷⁵ HRADECKÁ, V., HRADECKÝ, I. *Bezdomovství - extrémní vyloučení* [online]. Praha: Naděje, 1996, s. 49 [cit. 2015-02-26]. Dostupný z [www: http://www.nadeje.cz/img-content/files/docs/odborne/1996bezdomovstvi_exv.pdf](http://www.nadeje.cz/img-content/files/docs/odborne/1996bezdomovstvi_exv.pdf)

⁷⁶ ŠUPKOVÁ, D., A KOL. *Zdravotní péče o bezdomovce v ČR*. Praha: Grada, 2007, s. 24-25.

⁷⁷ ŠTĚCHOVÁ, M., A KOL. *Bezdomovectví a bezdomovci z pohledu kriminologie*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008, s. 45-46.

⁷⁸ ŠUPKOVÁ, D., A KOL. *Zdravotní péče o bezdomovce v ČR*. Praha: Grada, 2007, s. 27.

3.5 Bezdomovci a kriminalita

Bezdomovci jsou zločinem pravděpodobně ohroženi více než ostatní lidé a to jako pachatelé, ale i jako oběti. Mezi lidmi na ulici se nalézají poměrně vysoké procento propuštěných vězňů. Těm, kteří doposud nebyli trestáni, hrozí ve zvýšené míře riziko, že nějaký trestný čin spáchají. Vede k tomu především chudoba a nouze, ale i pohyb v kriminogenním prostředí.⁷⁹

Pokud jsou bezdomovci pachatelé trestných činů, jedná se především o drobné krádeže v obchodech. V poslední době se bezdomovci podílejí na krádežích různých kovů a mnohdy tím způsobí značné majetkové škody. Často jsou bezdomovcům přisuzovány činy, kterých nejsou schopni. Bezdomovci nejsou schopni účastnit se nebo dokonce řídit větší kriminální akce či participovat na organizovaném zločinu.⁸⁰

Mnohem častěji než pachatelé jsou bezdomovci spíše oběti trestných činů. „Lidé spící na ulici jsou ohroženi násilím ze strany jednotlivců i skupin považujících bezdomovce za obtížný hmyz. Zvláště ve chvíli spánku jsou naprosto bezbranní. Ani v bdělém stavu však zpravidla nejsou schopni účinně se bránit. Jejich fyzická kondice není příliš dobrá, ale hlavně často musejí čelit početní přesile násilníků. Pracovníci denních center, nocleháren a dalších sociálních zařízení určených bezdomovcům se často setkávají se zraněnými bezdomovci. Někteří se zranili v opilosti sami, jiní byli surově napadeni, na policii to ovšem nenahlásili. Často nevěří v nápravu a obávají se pomsty ze strany rozezlených násilníků.“⁸¹

V roce 2006 bylo sondou mezi bezdomovci žijícími v azylových domech zjištěno, že jsou skutečně velmi častým terčem různých kriminálních útoků. Téměř pětina z nich se stala v době svého bezdomovství obětí trestného činu nebo přestupku jednou a další pětina opakovaně.⁸²

⁷⁹ ŠTĚCHOVÁ, M., A KOL. *Bezdomovectví a bezdomovci z pohledu kriminologie*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008, s. 49.

⁸⁰ PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008, s. 22.

⁸¹ Tamtéž, s. 38.

⁸² ŠTĚCHOVÁ, M., A KOL. *Bezdomovectví a bezdomovci z pohledu kriminologie*. Praha

Oběti trestných činů mají možnost kontaktovat různé neziskové organizace, které se obětem snaží pomáhat. V České republice je nejznámější organizací Bílý kruh bezpečí. Ten poskytuje obětem psychologické a sociální poradenství, praktické rady, právní informace a další pomoc.

4 Sociální služby pro osoby bez domova

Předchozí části se zabývaly definováním bezdomovství, typologií bezdomovců, příčinami vyvolávajícími bezdomovství a obecnou charakteristikou bezdomovců. Nyní se budu věnovat tomu, jaké formy pomoci mohou osoby bez domova využívat.

V České republice upravuje poskytování sociálních služeb zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Podle tohoto zákona mohou být sociální služby poskytovány následujícím osobám⁸³:

- 1) osobě, která je na území České republiky hlášena k trvalému pobytu,
- 2) osobě, které byl udělen azyl,
- 3) cizinci bez trvalého pobytu na území České republiky, zaručuje mezinárodní smlouva,
- 4) občanovi členského státu Evropské unie, pokud je hlášen na území České republiky k pobytu po dobu delší než tři měsíce,
- 5) rodinnému příslušníkovi občana členského státu Evropské unie, pokud je hlášen na území České republiky k pobytu po dobu delší než tři měsíce,
- 6) cizinci, který je držitelem k povolení k trvalému pobytu s přiznaným právním postavením dlouhodobě pobývajícího rezidenta v Evropském společenství na území jiného členského státu Evropské unie, pokud je hlášen na území České republiky k dlouhodobému pobytu po dobu delší než tři měsíce.

Sociální služby zahrnují⁸⁴:

- 1) sociální poradenství,
- 2) služby sociální péče,
- 3) služby sociální prevence.

⁸³ § 4 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

⁸⁴ § 32 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Všechny sociální služby určené osobám bez domova patří do skupiny služeb sociální prevence.⁸⁵ Tyto služby „napomáhají zabránit sociálnímu vyloučení osob, které jsou tímto ohroženy pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí a ohrožení práv a oprávněných zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby. Cílem služeb sociální prevence je napomáhat osobám k překonání jejich nepříznivé sociální situace a chránit společnost před vznikem a šířením nežádoucích společenských jevů“⁸⁶.

Podle formy poskytování dělíme sociální služby na⁸⁷:

- 1) pobytové, které jsou spojené s ubytováním v zařízeních sociálních služeb,
- 2) ambulantní, za kterými osoba dochází nebo je doprovázena nebo dopravována do zařízení sociálních služeb a součástí služby není ubytování,
- 3) terénní, které jsou osobě poskytovány v jejím přirozeném sociálním prostředí.

Osobám bez domova jsou určeny všechny druhy služeb, tedy pobytové, ambulantní i terénní. Mezi pobytové služby pro bezdomovce řadíme⁸⁸:

- 1) azylové domy,
- 2) domy na půl cesty,
- 3) krizovou pomoc,
- 4) služby následné péče,
- 5) sociální rehabilitace.

Do ambulantních služeb pro bezdomovce spadají⁸⁹:

- 1) noclehárny,
- 2) nízkoprahová denní centra,
- 3) kontaktní centra,

⁸⁵ PRŮDKOVÁ T., NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008, s. 42.

⁸⁶ § 53 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

⁸⁷ § 33 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

⁸⁸ Tamtéž.

⁸⁹ Tamtéž.

- 4) krizová pomoc,
- 5) služby následné péče,
- 6) sociální rehabilitace.

Mezi terénní služby pro osoby bez domova patří⁹⁰:

- a) terénní programy,
- b) telefonická krizová pomoc,
- c) kontaktní centra,
- d) krizová pomoc,
- e) sociální rehabilitace.

Nyní se pokusím výše uvedené sociální služby pro bezdomovce stručně charakterizovat. Začnu těmi, které jsou nejrozšířenější.

Terénní programy jsou terénní služby poskytované lidem, kteří vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženi. Cílovou skupinu tvoří uživatelé návykových látek nebo omamných psychotropních látek, osoby bez přístřeší, osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách a další sociálně ohrožení jedinci. Úkolem služby je tyto osoby vyhledávat a minimalizovat rizika jejich způsobu života. Služba může být jedincům poskytována anonymně. Mezi základní činnosti služby patří zprostředkování kontaktu se společenským prostředím a pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.⁹¹

Nízkoprahová denní centra zajišťují ambulantní, případně terénní služby pro osoby bez přístřeší. Poskytují pomoc při osobní hygieně nebo podmínky pro osobní hygienu, dále stravu či pomoc při zajištění stravy a pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a obstarávání osobních záležitostí.⁹²

⁹⁰ § 33 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

⁹¹ § 69 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

⁹² § 61 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Noclehárny se řadí mezi ambulantní služby, které jsou určené osobám bez přístřeší. Poskytují přenocování a podmínky pro osobní hygienu.⁹³

Azylové domy poskytují pobytové sociální služby osobám v nepříznivé životní situaci spojené se ztrátou bydlení. Mezi základní činnosti, které tato služba poskytuje, patří zajištění nebo pomoc při zajištění stravy, poskytnutí ubytování a pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí klientů.⁹⁴

Domy na půl cesty poskytují pobytové služby obvykle pro osoby do 26 let věku, které po dosažení 18 let věku opouštějí školská zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, popřípadě pro osoby z jiných zařízení pro péči o děti a mládež, dále také pro osoby, které jsou propuštěny z výkonu trestu odnětí svobody nebo ochranné léčby. Služba poskytuje ubytování, zprostředkování kontaktu se sociálním okolím, sociálně terapeutické činnosti a pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a obstarávání soukromých záležitostí.⁹⁵

Kontaktní centra jsou nízkoprahová zařízení, která poskytují ambulantní, případně terénní služby osobám ohroženým závislostí na návykových látkách. Cílem této služby je snižování zdravotních a společenských rizik spojených se zneužíváním návykových látek. Kontaktní centra poskytují pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí, dále podmínky pro osobní hygienu a sociálně terapeutické činnosti.⁹⁶

Krizová pomoc je pobytová, ambulantní nebo terénní služba poskytovaná lidem, kteří se nacházejí v situaci ohrožení zdraví nebo života, kdy přechodně nemohou řešit svoji nepříznivou sociální situaci vlastními silami. V rámci této služby dochází k poskytnutí ubytování, stravy, sociálně

⁹³ § 63 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

⁹⁴ § 57 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

⁹⁵ § 58 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

⁹⁵ § 61 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

⁹⁶ § 59 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

terapeutické činnosti a pomoci při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí klientů.⁹⁷

Služby následné péče jsou ambulantní nebo pobytové služby poskytované osobám závislým na návykových látkách a osobám s chronickým duševním onemocněním, které prošly ústavní léčbou ve zdravotnickém zařízení, absolvovaly ambulantní léčbu nebo se jí podrobují, nebo osobám, které již abstinují. Služba nabízí klientům např. pomoc při uplatňování vlastních práv a při zprostředkování kontaktu se společenským okolím.⁹⁸

Sociální rehabilitace je soubor činností, které směřují k dosažení samostatnosti a soběstačnosti osob, a to rozvojem jejich specifických schopností a dovedností, posilováním návyků a nácvikem výkonu každodenních činností alternativním způsobem využívajícím zachovaných schopností a kompetencí. Sociální rehabilitace jako terénní a ambulantní služba poskytuje zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, nácvik soběstačnosti a dovedností pro zvládnutí péče o vlastní osobu, výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti a pomoc při uplatňování práv a oprávněných zájmů. Sociální rehabilitace jako pobytová služba poskytovaná v centrech sociálně rehabilitačních služeb nabízí kromě výše uvedených forem pomoci také stravu, ubytování a podmínky pro osobní hygienu.⁹⁹

Telefonická krizová pomoc je terénní služba poskytovaná lidem, kteří se nacházejí v situaci ohrožení zdraví nebo života nebo v jiné tíživé životní situaci, kterou přechodně nemohou řešit vlastními silami.¹⁰⁰

Některé sociální služby pro osoby bez domova jsou poskytovány zdarma, jedná se např. o terénní programy, krizovou pomoc, kontaktní centra.¹⁰¹ Mezi zpoplatněné služby patří např. noclehárny, azylové domy a domy na půl cesty.¹⁰²

⁹⁷ § 60 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

⁹⁸ § 64 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

⁹⁹ § 70 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

¹⁰⁰ § 55 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

¹⁰¹ § 72 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

¹⁰² § 73 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Všechny sociální služby lze poskytovat jen na základě oprávnění k poskytování sociálních služeb. Toto oprávnění vzniká rozhodnutím o registraci. O registraci rozhoduje příslušný krajský úřad.¹⁰³ Ten taky vede registr poskytovatelů sociálních služeb, do kterého zapisuje poskytovatele sociálních služeb, kterým bylo vydáno rozhodnutí o registraci. Registr je veden v listinné a elektronické podobě. Správcem listinné podoby je krajský úřad.¹⁰⁴ Správcem elektronické podoby je ministerstvo.¹⁰⁵

S poskytováním sociálních služeb se pojí jisté povinnosti, konkrétně se jedná o tyto¹⁰⁶:

- 1) zajišťovat informace o druhu, místě, cílech, okruhu osob, kterým jsou poskytovány sociální služby, o kapacitě poskytovaných sociálních služeb a o způsobu poskytování sociálních služeb, a to způsobem srozumitelným pro všechny,
- 2) informovat zájemce o sociální službu o všech povinnostech, které by pro něho ze smlouvy o poskytování sociálních služeb vyplývaly, dále o způsobu poskytování služeb a o úhradách za tyto služby, a to způsobem pro něj srozumitelným,
- 3) vytvářet při poskytování sociálních služeb takové podmínky, které umožní jedincům, kterým jsou služby poskytovány, naplňovat jejich lidská i občanská práva,
- 4) zpracovat vnitřní pravidla pro zajištění sociální služby, včetně pravidel pro uplatnění oprávněných zájmů osob, a to ve formě srozumitelné pro všechny,
- 5) zpracovat vnitřní pravidla pro podávání a vyřizování stížností jedinců, kterým jsou služby poskytovány, na úroveň služeb, a to formou srozumitelnou pro všechny,
- 6) plánovat průběh poskytování služby podle osobních cílů, potřeb a schopností osob, kterým jsou služby poskytovány, vést písemné

¹⁰³ § 78 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

¹⁰⁴ § 85 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

¹⁰⁵ § 86 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

¹⁰⁶ § 88 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

záznamy o průběhu poskytování služby a hodnotit průběh poskytování služby za účasti těchto osob,

- 7) vést evidenci žadatelů o sociální službu,
- 8) dodržovat standardy kvality sociálních služeb,
- 9) uzavřít smlouvu o poskytnutí sociální služby.

Poskytovatel sociálních služeb může odmítnout uzavřít smlouvu s žadatelem o službu pouze v případě, že¹⁰⁷:

- 1) neposkytuje sociální službu, o kterou osoba žádá,
- 2) nemá dostatečnou kapacitu k poskytnutí služby, o kterou osoba projevila zájem,
- 3) zdravotní stav osoby žádající o poskytnutí pobytové sociální služby, vylučuje poskytnutí takové služby,
- 4) osobě, která žádá o poskytnutí služby, vypověděl poskytovatel sociálních služeb v době kratší než 6 měsíců před touto žádostí smlouvu o poskytnutí téže služby z důvodu porušování povinností vyplývajících ze smlouvy.

Na závěr kapitoly bych se ještě ráda vrátila k vybraným sociálním službám určeným pro osoby bez domova. Vágnerová uvádí, že systém sociálních služeb je v České republice rozdělen do tří rovin. Nejnižší stupeň tvoří terénní práce, následuje stupeň nízkoprahových center, poslední stupeň tvoří systém pobytových služeb. Každý z těchto stupňů vyžaduje vždy vyšší formu spolupráce ze strany klientů. Čím výše se klient pohybuje v rovině ubytovacích služeb, tím jsou požadavky a sociální kontrola vyšší. Tyto požadavky se pohybují od pouhého přijetí pomoci až po náročné řešení financí, pracovních povinností, rodinných vztahů a dalších záležitostí klienta.¹⁰⁸

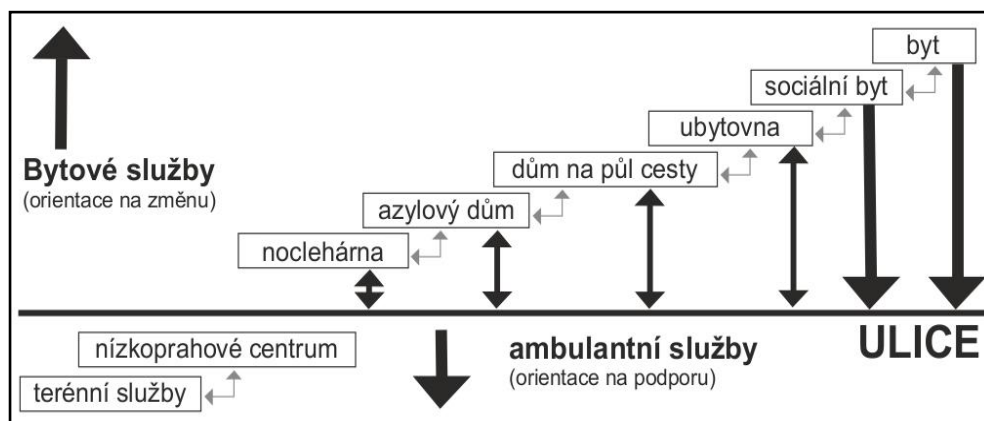
Pobytové služby jsou nastaveny tak, že klient je po určité době nucen ze služby odejít, nejlépe na vyšší stupeň bydlení. Jedinec, který stráví několik měsíců přespáváním na noclehárně, by měl v ideálním případě přejít

¹⁰⁷ § 91 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

¹⁰⁸ VÁGNEROVÁ, M., A KOL. *Bezdomovectví jako alternativní existence mladých lidí*. Praha: Karolinum, 2013, s. 306.

na azylové bydlení a přibližně po roce by měl odejít do domu na půl cesty, na komerční ubytovnu, do sociálního bytu apod.¹⁰⁹ Tento posun výstižně znázorňuje následující obrázek.

Obrázek č. 1: Odstupňovaný reintegrační systém pomoci pro osoby bez domova používaný v České republice¹¹⁰

Zároveň je nutné říct, že většina sociálních služeb určených bezdomovcům je propojením několika zařízení. Např. součástí azylového domu může být také noclehárna nebo nízkoprahové denní centrum. Důvodem jsou samozřejmě finance. V jednom městě neexistuje několik zařízení pro osoby bez domova, z nichž každé by se specializovalo na určitý typ klientů, je tomu spíše naopak, jedno zařízení poskytuje všechny služby všem bezdomovcům v regionu. Toto řešení má však i pozitivní dopad. Někteří klienti nejsou dostatečně motivováni ke změně své životní situace. Pokud bychom je posílali do jiného, vzdálenějšího zařízení, na adresu, kterou třeba neznají, mohli by si to v průběhu cesty rozmyslet a do jiného zařízení vůbec nedojít. Skutečnost, že jsou všechny služby pro bezdomovce součástí jednoho zařízení, zvyšuje šanci na úspěšnou spolupráci s klientem.¹¹¹

¹⁰⁹ VÁGNEROVÁ, M., A KOL. *Bezdomovectví jako alternativní existence mladých lidí*. Praha: Karolinum, 2013, s. 306.

¹¹⁰ MAREK, J., A KOL. *Bezdomovectví v kontextu ambulantních sociálních služeb*. Praha: Portál, 2012, s. 115.

¹¹¹ PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008, s. 42-43.

5 Bezdomovství v okrese Vsetín

V předchozích kapitolách jsem se zabývala problematikou bezdomovství na obecné rovině. Nyní se dostávám k samému jádru mé práce, tedy k analýze bezdomovství v okrese Vsetín. Na úvod zmíním základní demografické údaje o okrese Vsetín, poté už se budu věnovat charakteristice osob bez domova, sociálním službám určeným pro bezdomovce a strategickým dokumentům zabývajícím se bezdomovstvím.

Velkou oporou mi bude závěrečná zpráva z projektu Analýza osob bez domova na území okrese Vsetín. Tato analýza byla realizována v roce 2014 ve spolupráci několika zařízení věnující se bezdomovcům. Cílem analýzy bylo sečíst osoby bez domova a zmapovat jejich potřeby.

5.1 Demografické údaje o okrese Vsetín

Okres Vsetín se nachází spolu s dalšími 3 okresy – Zlínem, Kroměříží a Uherským Hradištěm, na území Zlínského kraje. Rozlohou 1 143 km² je největším okresem kraje, pokrývá 29 % jeho území.¹¹² Okres Vsetín tvoří 61 obcí, z toho 6 měst. Obce se nacházejí na území 3 obcí s rozšířenou působností. Jedná se o ORP Vsetín, ORP Valašské Meziříčí a ORP Rožnov pod Radhoštěm. Největším městem okrese je Vsetín s počtem obyvatel 27 053 osob.¹¹³

¹¹² ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Charakteristika okresu Vsetín* [online]. [cit. 2015-03-03]. Dostupný z www:

http://www.czso.cz/xz/redakce.nsf/i/charakteristika_okresu_vsetin

¹¹³ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Meziokresní srovnání* [online]. [cit. 2015-03-03].

Dostupný z www: http://www.czso.cz/xz/redakce.nsf/i/meziokresni_srovnani

Obrázek č. 2: Administrativní mapa okresu Vsetín¹¹⁴

Celkový počet obyvatel byl k 31. 12. 2013 v okrese Vsetín 144 362 osob, z toho 70 996 mužů a 73 366 žen. Nejpočetnější věkovou skupinu tvořily osoby ve věku 15 – 64 let, jednalo se o 67,7 % z celkového počtu obyvatel. Druhou nejpočetnější skupinou byly osoby ve věku 65 let a více, ty zastupovaly 17,7 % obyvatel. Nejméně početnou skupinu tvořily děti ve věku do 14 let, ty představovaly 14,8 % populace. Průměrný věk obyvatel k výše uvedenému datu činil 41,5 let, konkrétně u mužů to bylo 39,9 let, u žen 43,2 let.¹¹⁵

5.2 Charakteristika osob bez domova v okrese Vsetín

V dubnu roku 2014 byl v okrese Vsetín uskutečněn výzkum zabývající se velikostí bezdomovské populace a mapováním jejích potřeb.

¹¹⁴ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Administrativní mapa okresu Vsetín* [online]. [cit. 2015-03-03]. Dostupný z [www: http://www.czso.cz/xz/redakce.nsf/i/administrativni_mapa_okresu_vsetin/\\$File/Vset%C3%ADn.gif](http://www.czso.cz/xz/redakce.nsf/i/administrativni_mapa_okresu_vsetin/$File/Vset%C3%ADn.gif)

¹¹⁵ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Časová řada vybraných ukazatelů* [online]. [cit. 2015-03-03]. Dostupný z [www: http://www.czso.cz/xz/redakce.nsf/i/casova_rada_vybranych_ukazatelu_okresu_vsetin](http://www.czso.cz/xz/redakce.nsf/i/casova_rada_vybranych_ukazatelu_okresu_vsetin)

Pro účely tohoto výzkumu byla bezdomovcem myšlena osoba z koncepční kategorie ETHOS „bez střechy“, dále osoba z koncepční kategorie ETHOS „bez bytu“, která využívá některý druh sociální služby jako je azylový dům, noclehárna, nízkoprahové denní centrum, terénní program nebo dům na půl cesty. Konkrétně tedy do cílové skupiny spadali jak zjevní bezdomovci žijící a přespávající na ulici, tak osoby využívající výše uvedených služeb, popř. osoby využívající služeb komerčních ubytoven.¹¹⁶

Výzkum proběhl ve dvou fázích nazvaných sčítání a mapování. V rámci sčítání byl zjišťován počet osob vyskytujících se v pobytových službách, v ambulantních službách a v terénu v předem vytipovaných lokalitách. Sčítány byly také osoby žijící na ubytovnách a osoby hospitalizované v nemocnici, pokud patřily do uvedené cílové skupiny.¹¹⁷

Celkem bylo na území okresu Vsetín zaznamenáno 286 osob bez domova, z toho 141 v ORP Valašské Meziříčí, 101 v ORP Vsetín a 44 v ORP Rožnov pod Radhoštěm. Muži tvořili 79 % z celkového počtu, ženy 21 %. Nejpočetnější věkovou skupinou byly osoby ve věku 55 – 64 let, představovaly 22 % všech zaznamenaných. Nejméně početnou skupinu tvořili jedinci ve věku 65 let a více, zastupovali 2 % sečtených osob. Průměrný věk u mužů činil 42 let, zatímco u žen 37 let.¹¹⁸

V pobytových službách a noclehárnách bylo napočítáno 110 osob, z toho 57 v ORP Valašské Meziříčí a 53 v ORP Vsetín. Do pobytových služeb spadaly azylové domy a domy na půl cesty. Noclehárny byly v rámci výzkumu vnímány jako lůžkové ambulantní služby. Celkově tedy zjištěné údaje vypovídaly o naplnění kapacit lůžkových služeb. Považuju za nutné zmínit, že u azylových domů pro ženy a matky s dětmi byly v počtech osob zahrnuty i děti. V případě azylového domu ve Valašském Meziříčí byl počet sečtených dětí 28, z toho 21 chlapců a 7 dívek. V azylovém domě ve

¹¹⁶ RŮŽIČKA, J., A KOL. *Analýza osob bez domova na území okresu Vsetín – závěrečná zpráva*. Vsetín, 2014, s. 14.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 24.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 8.

Vsetíně byly napočítány 2 děti a to 1 chlapec a 1 dívka.¹¹⁹ Celkové rozložení osob v lůžkových službách znázorňuje následující tabulka.

Tabulka č. 1: Počet osob v pobytových službách a noclehárnách¹²⁰

Zařízení	ORP Valašské Meziříčí			ORP Vsetín			Celkový součet
	muž	žena	celkem	muž	žena	celkem	
Azylový dům pro ženy a matky s dětmi Vsetín	0	0	0	1	9	10	10
Azylový dům pro matky s dětmi	21	19	40	0	0	0	40
Azylový dům Elim	0	0	0	36	0	36	36
Domy na půl cesty Pod křídly	13	4	17	7	0	7	24
Noclehárny	21	1	22	6	0	6	28
Celkový součet	34	23	57	44	9	53	110

V nízkoprahových denních centrech bylo zaznamenáno 50 osob, z toho 37 v ORP Valašské Meziříčí a 13 v ORP Vsetín. Důvodem rozdílného počtu osob v obou zařízeních může být okamžitá kapacita, která je v denním centru ve Valašském Meziříčí nastavena na 15 osob, zatímco v denním centru ve Vsetíně činí tato kapacita 8 osob. Dalším důvodem vyššího počtu osob sečteného v denním centru ve Valašském Meziříčí může být existence azylového domu na území ORP Vsetín.¹²¹ Rozložení mužů a žen v nízkoprahových denních centrech ukazuje níže uvedená tabulka.

Tabulka č. 2: Počet osob v nízkoprahových denních centrech¹²²

Služba	ORP Valašské Meziříčí			ORP Vsetín			Celkový součet
	muž	žena	celkem	muž	žena	celkem	
Nízkoprahová denní centra	30	7	37	11	2	13	50

V rámci terénního sčítání se ukázalo, že osoby bez domova se vyskytují pouze na území obcí Rožnov pod Radhoštěm, Valašské Meziříčí, Vsetín a Jablunka. Sčítání bylo tedy realizováno v souladu s metodikou na

¹¹⁹ RŮŽIČKA, J., A KOL. *Analýza osob bez domova na území okresu Vsetín – závěrečná zpráva*. Vsetín, 2014, s. 25.

¹²⁰ Tamtéž, s. 25.

¹²¹ Tamtéž, s. 26.

¹²² Tamtéž, s. 26.

vytipovaných místech v těchto obcích.¹²³ Počet sečtených osob znázorňuje následující tabulka.

Tabulka č. 3: Počet osob v terénu¹²⁴

Obec	ORP Rožnov pod Radhoštěm			ORP Valašské Meziříčí			ORP Vsetín			Celkový součet
	muž	žena	celkem	muž	žena	celkem	muž	žena	celkem	
Rožnov pod Radhoštěm	39	5	44	0	0	0	0	0	0	44
Valašské Meziříčí	0	0	0	21	4	25	0	0	0	25
Vsetín	0	0	0	0	0	0	11	5	16	16
Vsetín - Jablůnka	0	0	0	0	0	0	8	5	13	13
Celkový součet	39	5	44	21	4	25	19	10	29	98

Nejvíce osob bylo na ulici sečteno v ORP Rožnov pod Radhoštěm, jednalo se o 44 osob, z toho 39 mužů a 5 žen. V ORP Valašské Meziříčí bylo na ulici sečteno 25 osob, 21 mužů a 4 ženy a v ORP Vsetín to bylo celkem 29 osob, 19 mužů a 10 žen. Nižší počty osob na ulici v ORP Valašské Meziříčí a ORP Vsetín jsou dány pravděpodobně tím, že osoby vyskytující se na ulici již byly sečteny v rámci nízkoprahových denních center a nocleháren. Pokud by platilo, že zjevní bezdomovci využívají terénní služby, denní centra a noclehárny, tak by v rámci ORP bylo složení zjevných bezdomovců následující.¹²⁵

¹²³ RŮŽIČKA, J., A KOL. *Analýza osob bez domova na území okresu Vsetín – závěrečná zpráva*. Vsetín, 2014, s. 26.

¹²⁴ Tamtéž, s. 26.

¹²⁵ Tamtéž, s. 27.

Tabulka č. 4: Počet zjevných bezdomovců¹²⁶

Služba	ORP Rožnov pod Radhoštěm			ORP Valašské Meziříčí			ORP Vsetín			Celkový součet
	muž	žena	celkem	muž	žena	celkem	muž	žena	celkem	
Noclehárny	0	0	0	21	1	22	6	0	6	28
Nízkoprah. denní centra	0	0	0	30	7	37	11	2	13	50
Terén RpR	39	5	44	0	0	0	0	0	0	44
Terén VM	0	0	0	21	4	25	0	0	0	25
Terén VS	0	0	0	0	0	0	11	5	16	16
Terén VS - Jablůnka	0	0	0	0	0	0	8	5	13	13
Celkový součet	39	5	44	72	12	84	36	12	48	176

Růžička a kolektiv uvádí, že podle Hradeckého existuje v dané lokalitě, kde byly sečteny osoby bez domova, ještě dalších cca 30 % bezdomovců. Pokud by tato skutečnost byla platná i pro okres Vsetín, potom by se celkový počet bezdomovců v terénu dal odhadnout na 230 osob. V pobytových službách bylo zaznamenáno 110 osob. Celkově lze konstatovat, že na území okresu Vsetín existuje cca 340 osob bez přístřeší. Tyto osoby využívají terénní, ambulantní a pobytové služby nebo pobývají na ulici a žádné služby nevyužívají.¹²⁷

Jak bylo výše uvedeno, výzkum proběhl ve dvou fázích. V rámci druhé fáze byly mapovány potřeby osob bez domova. Nyní se pokusím vypíchnout nejdůležitější informace, které byly mapováním zjištěny.

Celkově byla data sesbírána od 209 respondentů-bezdomovců, z toho 79 % tvořili muži a 21 % ženy. Nejčastěji zastoupenou věkovou skupinou byly osoby ve věku 55 – 64 let, nejméně zastoupenou věkovou skupinu tvořili jedinci ve věku 65 let a více. Průměrný věk u mužů činil 46 let, u žen 42 let. Co se vzdělání týče, nejčastěji měly osoby bez domova základní vzdělání a výuční list bez maturity. Rekvalifikační kurz absolvovalo 28 % dotazovaných. Téměř všichni respondenti byli české

¹²⁶ RŮŽIČKA, J., A KOL. *Analýza osob bez domova na území okresu Vsetín – závěrečná zpráva*. Vsetín, 2014, s. 27-28.

¹²⁷ Tamtéž, s. 27-28.

národnosti, v průměru 69 % respondentů mělo trvalé bydliště v místě aktuálního výskytu. Mezi respondenty bylo 47 % rozvedených a 45 % svobodných.¹²⁸

Z mapování dále vyplynulo, že vlastníkem občanského průkazu je 96% respondentů, kartičku zdravotní pojišťovny mělo 85 % dotazovaných. Většina respondentů byla nezaměstnaná, celkově se jednalo o 73 % všech dotazovaných. Nejčastějším zdrojem příjmů byly u osob bez domova sociální dávky, které byly v některých případech doplněny dalším příjmem, jako je žebrání, sběr, apod. Zadlužených bylo 63 % respondentů, pouze 1/10 ve svých přáních uvedla, že by dluhy chtěla řešit. Poměrně vysoké procento bezdomovců uvedlo, že navštěvuje lékaře, celkem to bylo 80 % respondentů. U subjektivního sebehodnocení zdravotního stavu bylo možné vysledovat, že osoby přespávající na ulici se cítí hůře než osoby využívající pobytové služby.¹²⁹

30 % respondentů uvedlo, že přespává na ulici, ve squatu nebo jiných nezákonně obsazených prostorách, 20 % přespává v azylových domech, 15 % v ubytovnách, 10 % v domech na půl cesty, 8 % v noclehárnách a 7 % u přátel, v nemocnici, nebytových prostorech a chatách. Nejčastějším důvodem ztráty bydlení u mužů bylo přenechání bydlení partnerovi po rozchodu či rozvodu, u žen převládalo vystěhování příbuznými nebo majitelem bytu. Co se týče délky bezdomovství, převažovalo rozmezí 3 – 5 let, a to u 25 % mužů a 26 % žen. Zkušenost s nějakým typem instituce uvedlo 50 % dotazovaných. Kontakt s policií nebo soudy mělo 37 % respondentů, 16 % respondentů se stalo obětí trestného činu.¹³⁰

Z průzkumu potřeb vyplynulo, že většina osob bez domova by chtěla změnit svou situaci a žít normálním způsobem života, tedy najít si vhodné zaměstnání a trvalejší bydlení. Průzkum dále ukázal, že osoby bez domova sice využívají nabízené sociální služby a spolupracují s pracovníky služeb,

¹²⁸ RŮŽIČKA, J., A KOL. *Analýza osob bez domova na území okresu Vsetín – závěrečná zpráva*. Vsetín, 2014, s. 8.

¹²⁹ Tamtéž, s. 8-9.

¹³⁰ Tamtéž, s. 9.

avšak po získání potřebných informací chtějí svou situaci dále řešit samy.

131

5.3 Analýza sociálních služeb pro osoby bez domova v okrese Vsetín

Na tomto místě bych ráda využila registr poskytovatelů sociálních služeb a s jeho pomocí charakterizovala konkrétní sociální služby v okrese Vsetín.

5.3.1 ORP Rožnov pod Radhoštěm

První a zároveň poslední službou, která je poskytována v rámci ORP Rožnov pod Radhoštěm je terénní služba Domino. Poskytovatelem této bezplatné služby je Charita Valašské Meziříčí.¹³² Charita Valašské Meziříčí je součástí Charity Česká republika, která je účelovým zařízením Římskokatolické církve pro službu všem potřebným bez rozdílu. Cílovou skupinou terénní služby jsou lidé bez přístřeší a lidé v krizi ve věku od 18 let, kteří z nejrůznějších důvodů ztratili nebo opustili svůj domov a potřebují ve svém životě pomoc jiné osoby. Posláním terénní služby je monitorovat a mapovat lokality, kde se cílová skupina zdržuje, navazovat a udržovat kontakty s lidmi, kteří žijí dlouhodobě na ulici za účelem podpory a prevence a motivovat tyto jedince ke změně jejich obtížné životní situace. Služba nabízí zprostředkování kontaktu se společenským prostředím a pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí, tzn. pomoc při vyřizování osobních dokladů, při hledání bydlení a zaměstnání, při zprostředkování kontaktu s úřady, lékaři a dalšími institucemi a podobně. Terénní služba je poskytována uživatelům pouze

¹³¹ RŮŽIČKA, J., A KOL. *Analýza osob bez domova na území okresu Vsetín – závěrečná zpráva*. Vsetín, 2014, s. 9.

¹³² Registr poskytovatelů sociálních služeb, MPSV [online]. [cit. 2015-03-08]. Dostupný z www: http://iregistr.mpsv.cz/socreg/detail_sluzby.do?736c=e8a8ae058cca11a5&SUBSESSION_ID=1425923914657_13

každou středu, neboť terénní pracovníci zde dojíždějí z Valašského Meziříčí, kde mají své sídlo.¹³³

5.3.2 ORP Valašské Meziříčí

V rámci ORP Valašské Meziříčí funguje tatáž terénní služba jako v ORP Rožnov pod Radhoštěm. Veškeré důležité informace o službě jsou uvedeny výše. Jedinou výjimkou je skutečnost, že terénní služba je v ORP Valašské Meziříčí poskytována každý všední den od 8 do 15 hodin.¹³⁴

Další službou, kterou poskytuje Charita Valašské Meziříčí je denní centrum.¹³⁵ Denní centrum patří do okruhu služeb sociální prevence. Jedná se o zařízení ambulantní, nízkoprahové, pobyt je zde bezplatný. Cílovou skupinou klientů jsou osoby bez domova ve věku od 18 let, které jsou soběstačné, schopné sebeobsluhy. Denní centrum nabízí svým klientům základní sociální poradenství, potravinovou pomoc a podmínky pro osobní hygienu. Klient si zde může zakoupit za symbolickou cenu teplou polévku s chlebem, popřípadě jiné potraviny z aktuální nabídky. Ve společenské místnosti je pro klienty po celý den připraven zdarma čaj nebo šťáva. Klienti mohou využívat vybavenou kuchyňskou linku a lednici. K provedení osobní hygieny mají uživatelé k dispozici oddělené sociální zařízení pro muže a ženy. V denním centru je možné si zapůjčit ručník, mýdlo, šampón a holicí potřeby. Klienti si zde mohou vyprat vlastní oblečení, popřípadě vzít nové oblečení z charitního šatníku. Uživatelé si do denního centra chodí odpočinout, posedět, popovídat nebo jej využívají k řešení své tíživé životní situace spojené se ztrátou bydlení. Služba je poskytována na základě uzavřené ústní smlouvy. Kapacita denního centra je omezená, v jeden okamžik zde může být maximálně 15 klientů. Služba je poskytována od

¹³³ CHARITA VALAŠSKÉ MEZIŘÍČÍ. *Terénní služba Domino* [online]. [cit. 2015-03-08]. Dostupný z www: <http://www.valmez.caritas.cz/?q=domino>

¹³⁴ Tamtéž.

¹³⁵ Registr poskytovatelů sociálních služeb, MPSV [online]. [cit. 2015-03-08]. Dostupný z www: http://iregistr.mpsv.cz/socreg/detail_sluzby.do?736c=f8e007e7d4be9e40&SUBSESSION_ID=1426842868977_1

pondělí do pátku, vždy od 8 do 15 hodin s výjimkou pátku, kdy je otevřeno od 8 do 12 hodin.¹³⁶

Osoby docházející do denního centra často využívají i další služby určené pro osoby bez domova, jednou z nich je noclehárna. Tuto službu poskytuje taktéž Charita Valašské Meziříčí. Jedná se o ambulantní, celoroční službu.¹³⁷ Prostory noclehárny se nachází ve stejné budově jako denní centrum a kanceláře terénních pracovníků. Cílovou skupinou klientů jsou muži a ženy bez přístřeší ve věku od 18 let, kteří zvládají sebeobsluhu, jsou soběstační. Služba poskytuje podmínky pro osobní hygienu, přenocování a základní sociální poradenství. K provedení osobní hygieny mají uživatelé k dispozici oddělené sociální zařízení pro muže a ženy. Je možné si zapůjčit ručník, mýdlo, šampón, pěnu na holení. Klienti mají k dispozici automatickou pračku, v případě nedostatku vlastního oblečení mohou využít nabídku oblečení z charitního šatníku. Ložnice pro muže a ženy jsou zvlášť. Při vstupu na noclehárnu je uživatelům zapůjčeno pyžamo, ložní prádlo a přezůvky. Poplatek za jednu noc činí 50 Kč a kromě noclehu zahrnuje i teplou polévku, chleba a čaj. První noc na noclehárně je zdarma. Podmínkou přespání je provedení osobní hygieny. Pro muže je k dispozici 14 lůžek, pro ženy 6 lůžek. Příjem na noclehárnu probíhá každý večer od 19 do 21 hodin, v 7 hodin ráno pobyt na noclehárně končí, uživatelé musí odejít. Služba je poskytována na základě uzavřené ústní smlouvy na 180 nocí. Při vstupu na noclehárnu je tolerováno maximálně 0,8 ‰ alkoholu v dechu.¹³⁸

Zaměstnanci obou těchto sociálních služeb, denního centra i noclehárny, poskytují svým klientům základní sociální poradenství.¹³⁹ V rámci denního centra se jedná o pomoc s vyřizováním osobních dokladů,

¹³⁶ CHARITA VALAŠSKÉ MEZIŘÍČÍ. *Denní centrum* [online]. [cit. 2015-03-09]. Dostupný z www: <http://www.valmez.caritas.cz/?q=denni-centrum>

¹³⁷ Registr poskytovatelů sociálních služeb, MPSV [online]. [cit. 2015-03-09]. Dostupný z www: http://iregistr.mpsv.cz/socreg/detail_sluzby.do?736c=c3eae680b3cff39&SUBSESSION_ID=1425987104828_1

¹³⁸ CHARITA VALAŠSKÉ MEZIŘÍČÍ. *Noclehárna* [online]. [cit. 2015-03-10]. Dostupný z www: <http://www.valmez.caritas.cz/?q=nocleharna>

¹³⁹ Tamtéž.

sociálních dávek, důchodu nebo podpory v nezaměstnanosti, dále pomoc s hledáním bydlení a zaměstnání a se zprostředkováním kontaktu s úřady, lékaři, rodinou a dalšími službami určenými pro osoby bez domova. V rámci noclehárny se jedná např. o pomoc s vyplněním úředních dokumentů. Nabídka pomoci je v případě noclehárny omezená, neboť se jedná o službu, jejímž hlavním cílem je poskytnutí noclehu a podmínek pro osobní hygienu.

Dalším zařízením spadajícím pod Charitu Valašské Meziříčí je azylový dům pro matky s dětmi. Jedná se o celoroční pobytovou službu.¹⁴⁰ Cílovou skupinu tvoří matky pečující o děti, těhotné ženy nebo ženy bez dítěte usilující o jeho získání zpět do své péče, které jsou starší 18 let a jsou buď oběťmi domácího násilí, nebo potřebují podporu a vedení při péči o dítě a o domácnost anebo jsou v tíživé životní situaci spojené s akutní ztrátou bydlení. Z cílové skupiny jsou vyloučeny ženy, jejichž zdravotní stav vyžaduje bezbariérový přístup nebo trvalou asistenci druhé osoby a ženy, jejichž pobyt by vyžadoval stálou přítomnost tlumočnicka. Azylový dům nabízí základní sociální poradenství, např. přehled o sociálních dávkách, o možnostech nalezení bydlení a zaměstnání, dále podmínky pro samostatnou přípravu nebo pomoc s přípravou stravy, matky mají ve svých bytových jednotkách k dispozici vybavenou kuchyňskou linku. Dále je zde poskytováno ubytování po dobu zpravidla nepřevyšující 1 rok. Matky s dětmi jsou ubytovány v samostatných pokojích s kuchyňským koutem a koupelnou, ve které je umyvadlo, toaleta a vana nebo sprchový kout. Pokoj je vybaven nábytkem, lůžkovinami, ložním prádlem, nádobím, potřebami pro úklid a základními kuchyňskými elektrospotřebiči. Matky mohou bezplatně využít pračku, žehličku, vysavač a další elektrospotřebiče. Poslední nabízenou službou je pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí. Zde patří pomoc při vyřizování

¹⁴⁰ Registr poskytovatelů sociálních služeb, MPSV [online]. [cit. 2015-03-09]. Dostupný z www: http://registr.mpsv.cz/socreg/detail_sluzby.do?736c=cfdb05d444c3aa04&SUBSESSION_ID=1426054361035_5

běžných záležitostí vyplývajících z individuálních plánů, např. při vyřizování dokladů a sociálních dávek a pomoc při obnovení nebo upevnění kontaktu s rodinou a při dalších aktivitách podporujících sociální začleňování osob, včetně uplatňování zákonných nároků a pohledávek, např. řešení problémů spojených s domácím násilím, dluhové poradenství a podobně. Kapacita azylového domu pro matky s dětmi je 12 bytových jednotek, tedy 12 lůžek pro matky a 28 lůžek pro děti, celkem 40 lůžek. Cena za službu je 100 Kč/den za matku a 70 Kč/den za dítě, počítají se maximálně čtyři děti. Těhotná žena bez dítěte platí 130 Kč/den.¹⁴¹

Mezi další poskytované služby, které se nachází v ORP Valašské Meziříčí, patří dům na půl cesty a sociální rehabilitace. Rozhodla jsem se, že tyto služby popíšu pouze ve zkratce, neboť jejich analýza není cílem mé práce. Hlavním důvodem mého rozhodnutí je odlišná cílová skupina klientů oproti předchozím sociálním službám. Podle registru poskytovatelů sociálních služeb je dům na půl cesty určen osobám do 26 let věku opouštějícím školská zařízení pro výkon ústavní péče.¹⁴² Sociální rehabilitace Atta je určena mimo jiné osobám žijícím v sociálně vyloučených lokalitách a osobám, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy.¹⁴³ Ani v jednom případě tedy nejsou cílovou skupinou pouze osoby bez přístřeší nebo osoby v krizi, jak tomu bylo u předchozích sociálních služeb.

Dům na půl cesty Pod křídly je celoroční pobytová služba, jejímž poskytovatelem je občanské sdružení Pod křídly. Cílovou skupinu tvoří mladí lidé ve věku od 18 do 26 let, kteří vyrůstali v dětském domově, výchovném ústavu, pěstounské péči nebo v sociálně slabé rodině. Cílem

¹⁴¹ CHARITA VALAŠSKÉ MEZIŘÍČÍ. *Azylový dům pro matky s dětmi* [online]. [cit. 2015-03-10]. Dostupný z [www: http://www.valmez.caritas.cz/?q=azylovy-dum](http://www.valmez.caritas.cz/?q=azylovy-dum)

¹⁴² Registr poskytovatelů sociálních služeb, MPSV [online]. [cit. 2015-03-10]. Dostupný z [www:](http://iregistr.mpsv.cz/socreg/detail_sluzby.do?736c=7a5bdd6a4be6ff0e&SUBSESSIO)

http://iregistr.mpsv.cz/socreg/detail_sluzby.do?736c=7a5bdd6a4be6ff0e&SUBSESSIO
[N_ID=1426087472453_2](http://iregistr.mpsv.cz/socreg/detail_sluzby.do?736c=7a5bdd6a4be6ff0e&SUBSESSIO)

¹⁴³ Registr poskytovatelů sociálních služeb, MPSV [online]. [cit. 2015-03-10]. Dostupný z [www:](http://iregistr.mpsv.cz/socreg/detail_sluzby.do?736c=a62ae9d846bf00c8&SUBSESSION_I)

http://iregistr.mpsv.cz/socreg/detail_sluzby.do?736c=a62ae9d846bf00c8&SUBSESSION_I
[D=1426106770274_1](http://iregistr.mpsv.cz/socreg/detail_sluzby.do?736c=a62ae9d846bf00c8&SUBSESSION_I)

služby je poskytnout mladému člověku bytové zázemí, ale také pomoc a podporu při vyřizování různých dokumentů, při hledání práce, při hospodaření s penězi, apod. V rámci ORP Valašské Meziříčí fungují 4 domy na půl cesty, celkově se jedná o 20 ubytovacích jednotek. Náklady na ubytování činí 120 Kč/den.¹⁴⁴

Sociální rehabilitace Atta je terénní a ambulantní služba poskytovaná Charitou Valašské Meziříčí. Jedná se o bezplatnou službu. Cílovou skupinou klientů jsou osoby starší 18 let, které potřebují podporu při řešení svých problémů, se kterými si samy momentálně nevědí rady. Služba usiluje o zvýšení samostatnosti, nezávislosti a soběstačnosti klientů v prostředí, které si sami vybrali k životu, a to s co nejnížší mírou trvalé profesionální podpory.¹⁴⁵

5.3.3 ORP Vsetín

Nejnižší stupeň pomoci určený osobám bez domova tvoří terénní práce. Poskytovatelem této služby je Elim Vsetín, obecně prospěšná křesťanská společnost pro evangelizaci a diakonii. Cílovou skupinou klientů jsou osoby bez přístřeší a osoby v krizi, které jsou starší 18 let.¹⁴⁶ Náplní této služby je vyhledávání a kontaktování jedinců žijících na ulici či v provizorních podmínkách, kteří z jakéhokoliv důvodu nevyužívají pobytové sociální služby, a jedinců ohrožených ztrátou bydlení v důsledku rizikového způsobu života. Cílem služby je snižovat sociální a zdravotní rizika spojená s životem na ulici, zajistit základní potřeby osob žijících na ulici v jejich přirozeném prostředí a motivovat tyto jedince k řešení jejich nepříznivé životní situace. Služba poskytuje základní sociální poradenství, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím a pomoc při

¹⁴⁴ OBČANSKÉ SDRUŽENÍ POD KŘÍDLY. *Naše projekty* [online]. [cit. 2015-03-10]. Dostupný z www: <http://www.podkridly.cz/projekty/>

¹⁴⁵ CHARITA VALAŠSKÉ MEZIŘÍČÍ. *Sociální rehabilitace Atta* [online]. [cit. 2015-03-10]. Dostupný z www: <http://www.valmez.caritas.cz/?q=socialni-rehabilitace>

¹⁴⁶ Registr poskytovatelů sociálních služeb, MPSV [online]. [cit. 2015-03-11]. Dostupný z www: http://iregistr.mpsv.cz/socreg/detail_sluzby.do?736c=1cba61fcbddc2fc26e9f0737bbefd&SUBSESSION_ID=1426145292857_1

uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí. Terénní pracovníci pomáhají uživatelům služby s vyřízením osobních dokladů, sociálních dávek, důchodu nebo podpory v nezaměstnanosti, se zprostředkováním ubytování na noclehárně, azylovém domě či ubytovně, dále se zprostředkováním kontaktu s úřady, lékaři a jinými institucemi a v neposlední řadě s rodinou a dalšími blízkými osobami. Terénní služba je poskytována v pondělí, středu a pátek, vždy od 9 do 14 hodin. Kancelář terénních pracovníků se nachází v budově denního centra. Služba je poskytována bezplatně.¹⁴⁷ V rámci mé praxe mi bylo sděleno, že dříve dostávali klienti od terénních pracovníků potravinové balíčky, v současné době je to pouze teplá káva.

Další sociální službou spadající pod Elim Vsetín, o.p.s., je denní centrum.¹⁴⁸ Jedná se o bezplatnou nízkoprahovou ambulantní službu, jejíž cílovou skupinou jsou osoby bez přístřeší starší 18 let, které nevyužívají pobytové sociální služby a jsou soběstačné a mobilní, jelikož denní centrum nemá bezbariérový přístup. Posláním služby je poskytnout uživatelům bezpečné zázemí, kde mohou naplňovat své základní životní potřeby a nalézt pomoc při řešení své nepříznivé životní situace spojené se ztrátou bydlení. Služba nabízí základní sociální poradenství, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí, dále podmínky pro osobní hygienu a pomoc při zajištění stravy.¹⁴⁹

V praxi to znamená, že pracovníci denního centra pomáhají uživatelům s vyřízením osobních dokladů, sociálních dávek, důchodu nebo podpory v nezaměstnanosti, se zprostředkováním ubytování na noclehárně, azylovém domě nebo ubytovně, dále s hledáním samostatného bydlení a zaměstnání a se zprostředkováním kontaktu s úřady, lékaři, rodinou a dalšími službami určenými pro osoby bez domova. Uživatelé si v denním

¹⁴⁷ ELIM VSETÍN. *Terénní práce Elim* [online]. [cit. 2015-03-11]. Dostupný z [www: http://www.elimvsetin.cz/atleticky-klub-elim-vsetin](http://www.elimvsetin.cz/atleticky-klub-elim-vsetin)

¹⁴⁸ Registr poskytovatelů sociálních služeb, MPSV [online]. [cit. 2015-03-11]. Dostupný z [www: http://iregistr.mpsv.cz/socreg/detail_sluzby.do?736c=1e0183b568471055fc26e9f0737bbefd&SUBSESSION_ID=1426159897004_1](http://iregistr.mpsv.cz/socreg/detail_sluzby.do?736c=1e0183b568471055fc26e9f0737bbefd&SUBSESSION_ID=1426159897004_1)

¹⁴⁹ ELIM VSETÍN. *Denní centrum Elim* [online]. [cit. 2015-03-11]. Dostupný z [www: http://www.elimvsetin.cz/denni-centrum-elim](http://www.elimvsetin.cz/denni-centrum-elim)

centru mohou připravit vlastní jídlo, k dispozici mají vybavenou kuchyňskou linku, rychlovarnou konvici a lednici, nebo si za symbolický poplatek zakoupit polévku s chlebem, kávu nebo čaj. K provedení osobní hygieny mají uživatelé k dispozici oddělené sociální zařízení pro muže a ženy. Je možné si zapůjčit ručník, mýdlo, šampón a potřeby na holení. Klienti mají k dispozici automatickou pračku, zdarma je jim jednou za měsíc zapůjčen prášek na praní. V případě nedostatku vlastního oblečení si uživatelé mohou vzít starší oblečení z dostupného šatníku. V rámci denního centra funguje peněžní fond. Z tohoto fondu si uživatelé mohou za mimořádné situace půjčit peníze, podmínkou je jejich vrácení.

Služba je poskytována na základě uzavřené ústní smlouvy. Kapacita denního centra je omezená, v jeden okamžik zde může být maximálně 8 klientů. Denní centrum funguje od pondělí do neděle. Ve všední dny je otevřeno od 9 do 11.30 hodin a od 13 do 15 hodin. V sobotu je otevřeno od 9 do 11.30 hodin a v neděli od 13 do 15 hodin.¹⁵⁰

Další nabízenou službou je noclehárna. Jedná se o lůžkovou ambulantní službu. Cílovou skupinu klientů tvoří muži a ženy bez přístřeší ve věku od 18 let, kteří jsou schopni sebeobsluhy.¹⁵¹ Služba poskytuje přenocování, podmínky pro osobní hygienu a základní sociální poradenství. Ložnice pro muže a ženy jsou zvlášť, taktéž sociální zařízení. Je možné si zapůjčit ručník, mýdlo, šampón a holicí potřeby. Pokud uživatelé nemají dostatek vlastního oblečení, je jim nabídnuto starší oblečení z šatníku. Při vstupu na noclehárnu musí zájemce prokázat svou plnoletost a totožnost, a to buď občanským průkazem, nebo jiným platným dokladem. Zájemce musí být střízlivý, je tolerováno maximálně 0,8 ‰ alkoholu v dechu. Pokud zájemce splňuje výše uvedené podmínky a byla s ním uzavřena ústní smlouva, může začít službu využívat. Každému uživateli je zapůjčeno pyžamo, ložní prádlo a přezůvky. Poplatek za jednu noc činí 50 Kč a kromě

¹⁵⁰ ELIM VSETÍN. *Denní centrum Elim* [online]. [cit. 2015-03-11]. Dostupný z [www: http://www.elimvsetin.cz/denni-centrum-elim](http://www.elimvsetin.cz/denni-centrum-elim)

¹⁵¹ Registr poskytovatelů sociálních služeb, MPSV [online]. [cit. 2015-03-11]. Dostupný z [www: http://iregistr.mpsv.cz/socreg/detail_sluzby.do?736c=10459db3d7f40373fc26e9f0737bbefd&SUBSESSION_ID=1426178516233_1](http://iregistr.mpsv.cz/socreg/detail_sluzby.do?736c=10459db3d7f40373fc26e9f0737bbefd&SUBSESSION_ID=1426178516233_1)

noclehu zahrnuje i teplý čaj, v mimořádných situacích také potravinovou pomoc v podobě chleba a paštiky. První noc na noclehárně je zdarma. Podmínkou přespání je provedení osobní hygieny. Pro muže je k dispozici 12 lůžek, pro ženy 4 lůžka. Příjem na noclehárnu probíhá každý večer od 18.45 do 21.30 hodin. V 7.30 hodin pobyt na noclehárně končí, jeden z uživatelů musí uklidit prostory noclehárny, ostatní odcházejí.¹⁵²

Azylový dům pro muže je další sociální službou v ORP Vsetín, určenou pro osoby bez domova.¹⁵³ Cílovou skupinou této pobytové služby jsou muži starší 18 let, schopní péče o vlastní osobu, kteří se z nejrůznějších důvodů ocitli na ulici. Kromě plnoletosti, prokázané potřebnosti a fyzické a mentální soběstačnosti patří k dalším kritériím pro poskytnutí služby snaha řešit svou situaci, spolupráce s personálem azylového domu, písemný souhlas se smluvními podmínkami a s dodržováním domovního řádu a potvrzení praktického lékaře, kožního lékaře a plicního lékaře o schopnosti uživatele bydlet v kolektivu osob. Služba poskytuje ubytování ve 2 – 4 lůžkových pokojích, podmínky pro osobní hygienu ve společném sociálním zařízení umístěném mimo pokoje a podmínky pro zajištění úklidu, praní, žehlení a výměny ložního prádla. Uživatelé si mohou samostatně připravit stravu ve vybavené kuchyňce. Pracovníci azylového domu poskytují uživatelům základní sociální poradenství a pomáhají jim při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí. Zde spadá pomoc při vyřizování běžných záležitostí vyplývajících z individuálních plánů, pomoc při obnovení nebo upevnění kontaktu s rodinou a blízkými a pomoc a podpora při dalších aktivitách podporujících sociální začleňování osob, včetně uplatňování zákonných nároků a pohledávek. Mezi další poskytované služby patří duchovní poradenství, pracovní terapie, volnočasové a vzdělávací aktivity. Provoz azylového domu je zajištěn po celý rok, 24 hodin denně. Kapacita služby je 36 míst, 30 lůžek se nachází

¹⁵² ELIM VSETÍN. *Noclehárna Elim* [online]. [cit. 2015-03-11]. Dostupný z [www: http://www.elimvsetin.cz/nocleharna-elim](http://www.elimvsetin.cz/nocleharna-elim)

¹⁵³ Registr poskytovatelů sociálních služeb, MPSV [online]. [cit. 2015-03-12]. Dostupný z [www: http://iregistr.mpsv.cz/socreg/detail_sluzby.do?736c=74afaebd8f90c94dfc26e9f0737bbefd&SUBSESSION_ID=1426234963573_3](http://iregistr.mpsv.cz/socreg/detail_sluzby.do?736c=74afaebd8f90c94dfc26e9f0737bbefd&SUBSESSION_ID=1426234963573_3)

přímo v azylovém domě, cena za službu je 125 Kč/den, 6 lůžek se nachází ve 4 bytech nedaleko centra města, cena za službu je 130 Kč/den. Služba je poskytována po dobu nejdéle 18 měsíců od podpisu smlouvy.¹⁵⁴

Další celoroční pobytovou službou v ORP Vsetín je azylový dům pro ženy a matky s dětmi.¹⁵⁵ Cílovou skupinu tvoří ženy a matky s dětmi, které jsou starší 18 let a jsou buď oběťmi domácího násilí, nebo jsou v tíživé životní situaci spojené se ztrátou bydlení anebo žijí v nevyhovujícím rodinném prostředí včetně případů, kdy je v důsledku nepříznivého životního prostředí ohrožen zdravý vývoj dítěte. Z cílové skupiny jsou vyloučeny ženy a matky s dětmi, jejichž zdravotní stav vyžaduje bezbariérový přístup či trvalou asistenci druhé osoby nebo jejichž pobyt by vyžadoval stálou přítomnost tlumočnicka. Služba usiluje o to, aby žena nebo matka byla schopna zajistit samostatné bydlení pro sebe a dítě, aktivně a samostatně řešila veškeré problémy běžného života a řádně pečovala o své dítě. Služba poskytuje azylové ubytování s možností přípravy stravy, celkové hygieny těla, praní a žehlení prádla. Pracovníci azylového domu poskytují základní sociální poradenství, pomoc při výběru jiné vhodné služby, pomoc při vyřizování osobních záležitostí a při obnovení nebo upevnění kontaktu s rodinou a společenským prostředím a v neposlední řadě pomoc při uplatňování zákonných nároků a pohledávek. Kapacita azylového domu je 21 lůžek. Cena za službu je 90 Kč/den za matku a 60 Kč/den za každé dítě. Žena bez dítěte platí 120 Kč/den. Služba je poskytována zpravidla po dobu 6 měsíců, lze ji však prodloužit.¹⁵⁶

Mezi další poskytované služby, které se nachází v ORP Vsetín, patří dům na půl cesty a sociální rehabilitace. Jak už jsem uvedla výše, tyto služby popíšu pouze ve zkratce, neboť jejich analýza není cílem mé práce.

¹⁵⁴ ELIM VSETÍN. *Azylový dům Elim* [online]. [cit. 2015-03-12]. Dostupný z www: <http://www.elimvsetin.cz/azylovy-dum-elim>

¹⁵⁵ Registr poskytovatelů sociálních služeb, MPSV [online]. [cit. 2015-03-12]. Dostupný z www: http://iregistr.mpsv.cz/socreg/detail_sluzby.do?736c=e9a65ed0153811a6&SUBSESSION_ID=1426242093058_1

¹⁵⁶ AZYLOVÝ DŮM PRO ŽENY A MATKY S DĚTMI, O.P.S. *Azylový dům pro ženy a matky s dětmi* [online]. [cit. 2015-03-11]. Dostupný z www: http://www.azylovydum.cz/azylovy_dum

Dům na půl cesty Pod křídly byl popsán již v rámci ORP Valašské Meziříčí. Jediný rozdíl je ten, že v ORP Vsetín funguje pouze jeden dům na půl cesty, jehož kapacita je 7 lůžek.¹⁵⁷

Sociální rehabilitace Elim je terénní a ambulantní služba, kterou poskytuje Elim Vsetín, o.p.s.¹⁵⁸ Jedná se o bezplatnou službu. Cílovou skupinou klientů jsou osoby se zdravotním postižením a osoby v krizi, které jsou starší 18 let. Posláním této služby je snaha o plné zapojení osob nacházejících se v nepříznivé životní situaci do ekonomického, sociálního a kulturního života společnosti a to s co nejvyšší mírou jejich samostatnosti, nezávislosti a soběstačnosti. Služba poskytuje nácvik dovedností pro zvládnutí péče o vlastní osobu, nácvik soběstačnosti a dalších aktivit vedoucích k sociálnímu začlenění, dále zprostředkování kontaktu se společenským prostředím a výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti vedoucí k upevňování motorických, psychických a sociálních schopností a dovedností.¹⁵⁹

Pokud bych měla celkově zhodnotit sociální služby pro osoby bez domova v okrese Vsetín, tak musím souhlasit s názorem Růžičky, který uvádí, že nejhůře je sociálními službami pokryto území ORP Rožnov pod Radhoštěm, naopak nejkomplexnější síť služeb je vybudována v ORP Vsetín. Jednotlivé sociální služby pro osoby bez domova jsou vybudovány v rámci okresu na území centrálních měst, tedy na území Rožnova pod Radhoštěm, Valašského Meziříčí a Vsetína, což vnímám jako pozitivní, neboť je zde bezdomovství nejpatrnější. V menších obcích se zjevně bezdomovství takřka nevyskytuje. Řešením problematiky bezdomovství se zabývají komunitní plány všech tří ORP a strategické dokumenty Zlínského kraje. Konkrétně se jedná o Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb ve Zlínském kraji pro období 2012 – 2014, prodloužený do konce roku 2015,

¹⁵⁷ OBČANSKÉ SDRUŽENÍ POD KŘÍDLY. *Naše projekty* [online]. [cit. 2015-03-12]. Dostupný z www: <http://www.podkridly.cz/projekty/>

¹⁵⁸ Registr poskytovatelů sociálních služeb, MPSV [online]. [cit. 2015-03-12]. Dostupný z www: http://registr.mpsv.cz/socreg/detail_sluzby.do?736c=110b264ec13b99fcfc26e9f0737bbefd&SUBSESSION_ID=1426257253209_5

¹⁵⁹ ELIM VSETÍN. *Sociální rehabilitace Elim* [online]. [cit. 2015-03-12]. Dostupný z www: <http://www.elimvsetin.cz/o-sluzbe>

Komunitní plán sociálních služeb a péče Vsetínska pro období 2011 – 2013, prodloužený do konce roku 2014, Komunitní plán sociálních a souvisejících služeb v mikroregionu Valašskomeziříčsko-Kelečsko na období 2012 – 2016 a Komunitní plán rozvoje sociálních a souvisejících služeb pro obec s rozšířenou působností Rožnov pod Radhoštěm na období 2014 – 2016.¹⁶⁰ Analýzou těchto strategických dokumentů se budu zabývat v následující podkapitole.

5.4 Analýza strategických dokumentů v oblasti bezdomevství

Prvním dokumentem je Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb ve Zlínském kraji pro období 2012 – 2014, prodloužený do konce roku 2015. Mezi hlavní priority toho plánu patří podpora řešení problematiky u osob s kumulovanými problémy (dluhy, potřeba pomoci při sebeobsluze, závislosti, bez přístřeší, osoby s duševním onemocněním apod.) spojené se zajištěním adekvátních sociálních služeb pro tyto osoby a podpora doplnění komplexu služeb pro muže a ženy bez přístřeší s cílem zajištění jejich vzájemné návaznosti. Tím je myšlena např. podpora vzniku azylového domu ve Valašském Meziříčí, podpora zajištění nových kapacit služby typu noclehárna pro ženy bez přístřeší v ORP Vsetín a podpora zajištění služby typu terénní program pro osoby bez přístřeší v ORP Rožnov pod Radhoštěm, přičemž poslední dva zmiňované cíle byly již částečně naplněny.¹⁶¹

Komunitní plán sociálních služeb a péče Vsetínska se zaměřuje na rozvoj zaměstnanosti a vzdělávání ohrožených skupin, na zajištění sítě krizového bydlení pro specifické cílové skupiny, na rozvoj a podporu komplexu terénních a ambulantních služeb, na podporu preventivních

¹⁶⁰ RŮŽIČKA, J., A KOL. *Analýza osob bez domova na území okresu Vsetín – závěrečná zpráva*. Vsetín, 2014, s. 10.

¹⁶¹ KRAJSKÝ ÚŘAD ZLÍNSKÉHO KRAJE, ODBOR SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb ve Zlínském kraji pro období 2012 – 2014*. Zlínský kraj, 2012, s. 120.

aktivit podporujících začlenění osob do společnosti a na zajištění vhodných prostor pro udržení a rozvoj aktivit. Tím je myšleno především provedení úprav na azylovém domě pro muže.¹⁶²

Cílem Komunitního plánu sociálních a souvisejících služeb v mikroregionu Valašskomeziříčsko-Kelečsko na období 2012 – 2016 je zajištění vhodného ubytování nebo bydlení jako základního předpokladu pro další řešení nepříznivé sociální situace lidí žijících v sociálním vyloučení. Mezi opatření, která vedou k naplnění cíle, se řadí vybudování azylového domu pro muže, ženy a páry bez dětí. Mezi další cíle patří podpora samostatného života a zajištění pomoci lidem v situacích sociální nouze.¹⁶³

Komunitní plán rozvoje sociálních a souvisejících služeb pro obec s rozšířenou působností Rožnov pod Radhoštěm se zaměřuje především na absenci noclehárny a nízkoprahového denního centra pro osoby bez přístřeší. Cílem je vybudování těchto dvou zařízení.¹⁶⁴

¹⁶² SPOLEČNOST PRO KOMUNITNÍ PRÁCI VSETÍN, O.P.S. *Komunitní plán sociálních služeb a péče Vsetínska na období 2011 – 2013*. Vsetín: Společnost pro komunitní práci Vsetín, o.p.s., 2010, s. 42-43.

¹⁶³ SVAZEK OBCÍ MIKROREGION VALAŠSKOMEZIŘÍČSKO-KELEČSKO. *1. Komunitní plán sociálních a souvisejících služeb v mikroregionu Valašskomeziříčsko-Kelečsko na období let 2012-2016* [online]. Valašské Meziříčí, 2012, s. 75 [cit. 2015-03-12]. Dostupný z www:

http://www.meziricsko.cz/wp-content/uploads/2013/04/Komunitni-plan_web-2.pdf.

¹⁶⁴ MĚSTO ROŽNOV POD RADHOŠTĚM. *Komunitní plán rozvoje sociálních a souvisejících služeb pro obec s rozšířenou působností Rožnov pod Radhoštěm na období let 2014-2016* [online]. Rožnov pod Radhoštěm, 2014, s. 8 [cit. 2015-03-12]. Dostupný z www:

<http://www.roznov.cz/html/soubory/kpss/dokumenty/komunitni-plan2014-2016.pdf>

PRAKTICKÁ ČÁST

Předchozí teoretická část práce byla věnována obecným poznatkům o bezdomovství. Zabývala jsem se faktory vyvolávajícími bezdomovství, charakteristikou osob bez domova a sociálními službami určenými pro tuto cílovou skupinu. Poté jsem se zaměřila na okres Vsetín. V rámci okresu mě zajímala především charakteristika bezdomovské populace, nabídka sociálních služeb, které jsou poskytovány bezdomovcům a strategické dokumenty zabývající se problematikou bezdomovství. V praktické části mě budou zajímat názory samotných bezdomovců na poskytované sociální služby v okrese Vsetín. Výstupem práce bude návrh vedoucí ke zkvalitnění a doplnění sociálních služeb pro osoby bez domova v okrese Vsetín.

6 Cíl práce

Jedním z cílů mé diplomové práce je identifikovat, jaké sociální služby osoby bez domova v okrese Vsetín využívají. Tento cíl byl naplněn již v teoretické části, kde jsem analyzovala dostupné sociální služby pro osoby bez domova v okrese Vsetín. Dalším cílem je zjistit, jak jsou osoby s využívanými sociálními službami spokojeny, popřípadě, jestli mají nějaký návrh na změnu či zlepšení sociálních služeb. Posledním cílem mé práce je odhalit, jaké další sociální služby by osoby bez domova v okrese Vsetín uvítaly.

7 Strategie a metoda výzkumu

K realizaci výzkumu jsem zvolila kvantitativní strategii empirického šetření. Kvantitativní strategie je typem sociologické metodologie, která se zaměřuje na plošné zkoumání sociálního jevu v populaci a směřuje k jeho popisu. Výsledkem kvantitativní strategie je poměrně omezený rozsah informací o širokém počtu respondentů, obvykle s možností zobecnění výsledků na celou populaci.¹⁶⁵ Další výhodou je poměrně rychlý sběr dat. Sesbíraná data jsou přesná, lehce ověřitelná a relativně nezávislá na výzkumníkovi. Typickým nástrojem sběru dat je standardizovaný rozhovor a standardizovaný dotazník, nástrojem analýzy datových souborů pak statistické metody.¹⁶⁶

Usoudila jsem, že pro potřeby mého výzkumu bude nejvhodnější metodou získávání kvantitativních dat standardizovaný rozhovor s dotazníkovým archem.¹⁶⁷ Pokud bych měla standardizovaný rozhovor popsat, řekla bych, že se jedná o metodu dotazování, která má předem naprosto pevně stanovený průběh, od každé osoby je vyžadována stejná informace a také pořadí a formulace otázek jsou pevně dány a nesmí se na nich nic měnit.¹⁶⁸ Standardizovaný rozhovor je nejvhodnější použít, když je soubor dotazovaných homogenní z hlediska životního stylu, filozofie, náhledu a zkušeností a když opravdu víme, co je důležité se ptát a jak se na to ptát.¹⁶⁹

Pro standardizovaný rozhovor jsem se rozhodla z několika důvodů. Jednak proto, že proporce úspěšně dokončených rozhovorů je podstatně vyšší, než návratnost dotazníků, dále pak proto, že pokud už se respondent rozhodne rozhovor s výzkumníkem uskutečnit, je pro něj obtížné vynechat

¹⁶⁵ DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost. Příručka pro uživatele*. Praha: Karolinum, 2002, s. 286.

¹⁶⁶ PROCHOVNÍK, Š. *Metody a techniky sociologického výzkumu*. Ostrava: Vysoká škola Báňská, 1991, s. 28.

¹⁶⁷ JEŘÁBEK, H. *Úvod do sociologického výzkumu*. Praha: Karolinum, 1993, s. 72.

¹⁶⁸ SURYNEK, A., A KOL. *Základy sociologického výzkumu*. Praha: Management Press, 2001, s. 81.

¹⁶⁹ JEŘÁBEK, H. *Úvod do sociologického výzkumu*. Praha: Karolinum, 1993, s. 72.

odpovědi na některé otázky, naproti tomu u dotazníku je poměrně snadné otázky přeskočit nebo neodpovědět vůbec.¹⁷⁰

Ve standardizovaném rozhovoru jsem použila ve většině případů otázky uzavřené, výjimečně jsem použila také otázky otevřené. Uzavřené otázky mají předem stanoveny varianty odpovědí. Tyto varianty musí být správně připraveny, aby nenutily respondenta přiklonit se k odpovědi, která mu ne zcela vyhovuje. Mezi výhody uzavřených otázek patří jejich jednoduchost, kvalitativní stejnorodost odpovědí a snadné zpracování. V rámci uzavřených otázek existuje celá řada poddruhů otázek. Já jsem v rozhovoru nejčastěji použila otázky trichotomické a selektivní. Trichotomické otázky nabízí respondentovi výběr ze tří odpovědí, obvykle se jedná o odpovědi ano, ne, nevím. Selektivní otázky naproti tomu umožňují více možností volby.¹⁷¹

Dalším typem otázek, které jsem v rozhovoru použila, jsou otázky otevřené. Otevřené otázky nepředkládají respondentovi žádnou variantu odpovědi předem a je jen na dotazovaném, jakou odpověď zvolí. Otevřené otázky dávají respondentovi velkou svobodu k vyjádření, zároveň jsou pro něj velmi obtížné. Variabilita odpovědí na tyto otázky je široká. Často jsou odpovědi náročné na zpracování, mohou však přinášet zajímavé informace.¹⁷²

¹⁷⁰ DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost. Příručka pro uživatele*. Praha: Karolinum, 2002, s. 141.

¹⁷¹ SURYNEK, A., A KOL. *Základy sociologického výzkumu*. Praha: Management Press, 2001, s. 86.

¹⁷² Tamtéž, s. 88.

8 Popis výzkumného souboru

Již v teoretické části jsem uvedla, že pro potřeby této práce vnímám jako nejvhodnější typologii bezdomovství ETHOS. Díky její přesné kategorizaci bylo poměrně snadné určit okruh osob, kterých se dotazování bude týkat. Pro účely tohoto výzkumu se tedy osobami bez domova myslí osoby z koncepční kategorie ETHOS „bez střechy nad hlavou“ a dále osoby z koncepční kategorie ETHOS „bez bytu“, které využívají nějaký druh sociálních služeb, mezi které jsem zařadila terénní programy, denní centra, noclehárny a azylové domy.

Výzkum probíhal na území okresu Vsetín. Okres Vsetín tvoří 61 obcí. Obce se nacházejí na území 3 obcí s rozšířenou působností. Jedná se o ORP Vsetín, ORP Valašské Meziříčí a ORP Rožnov pod Radhoštěm. Pro potřeby výzkumu jsem terénní programy, denní centra, noclehárny a azylové domy zařadila do jednotlivých ORP.

V ORP Vsetín se nachází:

- 1) terénní služba,
- 2) denní centrum,
- 3) noclehárna,
- 4) azylový dům pro muže,
- 5) azylový dům pro ženy a matky s dětmi.

V ORP Valašské Meziříčí se nachází:

- 1) terénní služba,
- 2) denní centrum,
- 3) noclehárna,
- 4) azylový dům pro matky s dětmi.

V ORP Rožnov pod Radhoštěm se nachází:

- 1) terénní služba.

V každé z těchto sociálních služeb byla data sesbírána od 4 respondentů. Důvodem poměrně nízkého počtu respondentů je skutečnost, že některou z výše uvedených sociálních služeb nevyužívají denně více než 4 klienti. Respondenti byli v rámci jednotlivých služeb vybráni pomocí

prostého náhodného výběru. To znamená, že všichni uživatelé konkrétních sociálních služeb měli stejnou šanci stát se součástí výzkumného souboru.¹⁷³ Já jsem postupovala tak, že jsem pro dotazování zvolila první čtyři jedince, kteří využili danou sociální službu. V rámci terénní práce jsem oslovila první čtyři osoby, které jsem společně s terénním pracovníkem potkala, v rámci denního centra jsem oslovila první čtyři příchozí klienty, stejně jsem postupovala u noclehárny. V rámci azylového domu byl prostý náhodný výběr složitější. Nakonec jsem to vyřešila tak, že jsem oslovila první čtyři uživatele služby, kteří přišli do společenské místnosti. Všichni respondenti museli být ve věku nad 18 let a to z toho důvodu, aby se např. v rámci azylového domu pro matky s dětmi nestalo, že by respondentem bylo dítě.

V rámci ORP Vsetín byla tedy data sesbírána od 20 respondentů, v rámci ORP Valašské Meziříčí od 16 respondentů a v rámci ORP Rožnov pod Radhoštěm od 4 respondentů. Celkově výzkumný soubor tvořilo 40 uživatelů sociálních služeb pro osoby bez domova v okrese Vsetín. Muži tvořili 72,5 % z celkového počtu respondentů, ženy 27,5 %.

¹⁷³ JEŘÁBEK, H. *Úvod do sociologického výzkumu*. Praha: Karolinum, 1993, s. 45.

9 Průběh výzkumu

Nejprve jsem si stanovila výzkumné cíle. Poté jsem vybrala výzkumný soubor a metodu výzkumu. Následně jsem se připravovala na vlastní výzkum.

Vytvořila jsem si otázky. Jelikož jsem data sbírala pomocí standardizovaného rozhovoru, který má předem naprosto pevně stanovený průběh, musela jsem vytvořit také pořadí otázek. Následně jsem si připravila dotazníkové archy, do kterých jsem zaznamenávala odpovědi respondentů. Pro každého dotazovaného jsem měla připraven jeden záznamový arch.

Ještě před tím, než jsem uskutečnila samotné rozhovory, jsem kontaktovala jednotlivé sociální služby. S pracovníky těchto služeb jsem se dohodla na konkrétních termínech sběru dat. Jednak proto, aby předem poskytl uživatelům informace o sběru dat, dále pak proto, aby ostatní zaměstnanci byli informováni o mé přítomnosti a v nepolehčí řadě proto, že některé sociální služby jsou poskytovány ve velmi omezeném čase, např. v rámci ORP Rožnov pod Radhoštěm funguje terénní služba pouze jeden den v týdnu. Velkou výhodou bylo, že jsem řadu sociálních služeb a jejich uživatelů měla možnost poznat blíže v rámci mé odborné praxe.

Rozhovory s klienty probíhaly na několika místech. Prvním místem byl terén. Tady mi s kontaktováním klientů pomáhali terénní sociální pracovníci. Jednak proto, že mají vytipovaná místa, kde se osoby bez domova zdržují, dále pak proto, že klienti pracovníky osobně znají a důvěřují jim. Bez pomoci terénních sociálních pracovníků bych pravděpodobně žádná data v terénu nesesbírala. Dalšími místy, kde probíhaly rozhovory s uživateli, byly prostory noclehárny, denního centra a azylového domu.

Rozhovory probíhaly individuálně s každým účastníkem výzkumu zvlášť. Jedinou výjimkou byl terén, kde to jednoduše nebylo možné.

Každý z rozhovorů byl uskutečněn podle následujících pravidel:

- 1) tazatel se představí,

- 2) uvede název organizace, skupiny nebo školy, kterou reprezentuje nebo navštěvuje,
- 3) stručně vyjádří, čeho se výzkum týká, aby respondent pochopil význam výzkumu,
- 4) sdělí respondentovi, jak byl vybrán, popřípadě stručně vysvětlí výběrovou metodu,
- 5) ujistí respondenta, že jím uvedené údaje jsou důvěrné a že nebude možné je použít v souvislosti s jeho jménem.¹⁷⁴

Odpovědi respondentů jsem zapisovala do záznamových archů, které jsem použila ke zpracování výsledků. Aby byla zajištěna anonymita a zároveň vyloučena duplicita, přidělila jsem každé osobě kód. Ten se skládal z iniciál dotazované osoby, roku narození, pohlaví, počátečního písmene využívané sociální služby a zkratky ORP. Záznamové archy jsem ručně roztřídila. Získané údaje jsem zaznamenala do tabulek, následně jsem v programu Microsoft Excel vytvořila grafy pro procentuální znázornění získaných dat. Otevřené otázky jsem stručně interpretovala. Výsledky výzkumu popisují v následující kapitole.

¹⁷⁴ JEŘÁBEK, H. *Úvod do sociologického výzkumu*. Praha: Karolinum, 1993, s. 75.

10 Zpracování a interpretace výsledků výzkumu

Celkově se tedy výzkumu zúčastnilo 40 uživatelů sociálních služeb pro osoby bez domova v okrese Vsetín. Z toho 20 uživatelů bylo z ORP Vsetín, 16 uživatelů z ORP Valašské Meziříčí a 4 uživatele z ORP Rožnov pod Radhoštěm. Muži tvořili 73 % z celkového počtu respondentů, ženy 27 %. V rámci terénních služeb byla data sesbírána od 12 respondentů, v rámci denních center od 8 respondentů, v rámci nocleháren od 8 respondentů a v rámci azylových domů od 12 respondentů. Celkové rozložení respondentů v jednotlivých sociálních službách znázorňuje následující tabulka.

Tabulka č. 5: Počet respondentů v jednotlivých sociálních službách

Sociální služba	ORP Vsetín			ORP Valašské Meziříčí			ORP Rožnov pod Radhoštěm			Celkem
	Muži	Ženy	Celkem	Muži	Ženy	Celkem	Muži	Ženy	Celkem	
Terénní práce	3	1	4	3	1	4	4	0	4	12
Noclehárny	4	0	4	4	0	4	0	0	0	8
Denní centra	3	1	4	4	0	4	0	0	0	8
Azylové domy	4	4	8	0	4	4	0	0	0	12
Celkem	14	6	20	11	5	16	4	0	4	40

Otázka číslo 1: Jaké formy pomoci využíváte v rámci Vám poskytované sociální služby?

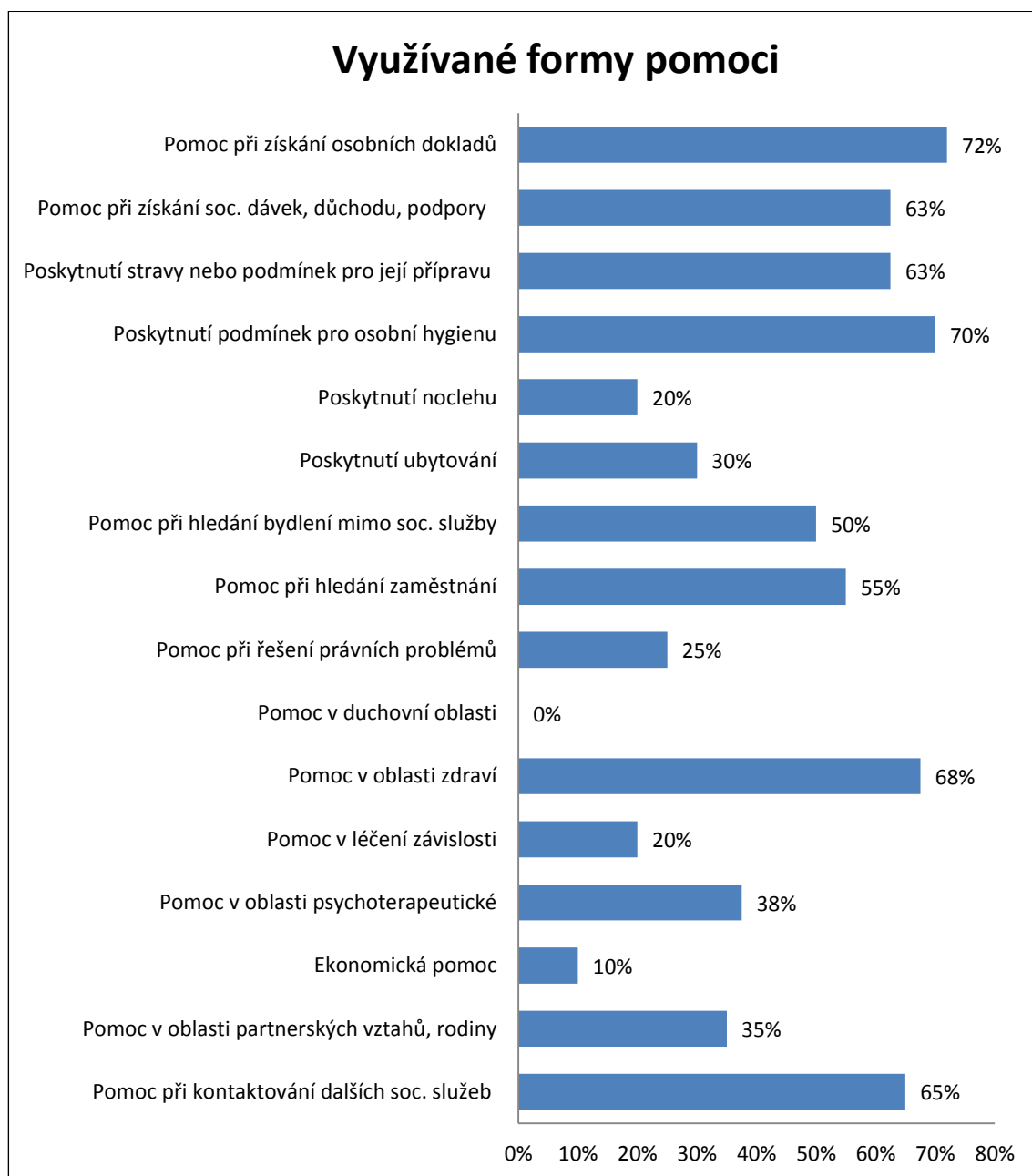
Cílem této otázky bylo zjistit, jaké jsou nejvyužívanější formy pomoci napříč všemi sociálními službami, ale také v rámci jednotlivých sociálních služeb. Ke zkoumaným ukazatelům byly zařazeny následující formy pomoci:

- a) pomoc při získání osobních dokladů,
- b) pomoc při získání sociálních dávek, důchodu nebo podpory v nezaměstnanosti (pro potřeby grafů zkráceno na pomoc při získání soc. dávek, důchodu, podpory),
- c) poskytnutí stravy nebo podmínek pro její přípravu,
- d) poskytnutí podmínek pro osobní hygienu,

- e) poskytnutí noclehu,
- f) poskytnutí ubytování,
- g) pomoc při hledání bydlení mimo sociální služby,
- h) pomoc při hledání zaměstnání,
- i) pomoc při řešení právních problémů,
- j) pomoc v duchovní oblasti,
- k) pomoc v oblasti zdraví,
- l) pomoc v léčení závislosti,
- m) pomoc v oblasti psychoterapeutické,
- n) ekonomická pomoc,
- o) pomoc v oblasti partnerských vztahů, rodiny,
- p) pomoc při kontaktování dalších sociálních služeb.

Napříč všemi sociálními službami byla nejvíce využívána pomoc při získání osobních dokladů. Tuto formu pomoci využilo 29 respondentů, což je 72 % z celkového počtu respondentů. Další hojně využívanou formou pomoci bylo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu. Tuto formu pomoci využilo 28 respondentů, to je 70 % z celkového počtu respondentů. Třetí nejvyužívanější formou pomoci byla pomoc v oblasti zdraví. Tu využilo 27 respondentů, tedy 68 % všech dotazovaných. Nejméně využívána byla naopak pomoc v duchovní oblasti. Jedná se o formu pomoci, kterou nevyužil žádný z respondentů. Tento údaj je poměrně zarážející, neboť převážná většina sociálních služeb pro osoby bez domova v okrese Vsetín je založena na křesťanských principech.

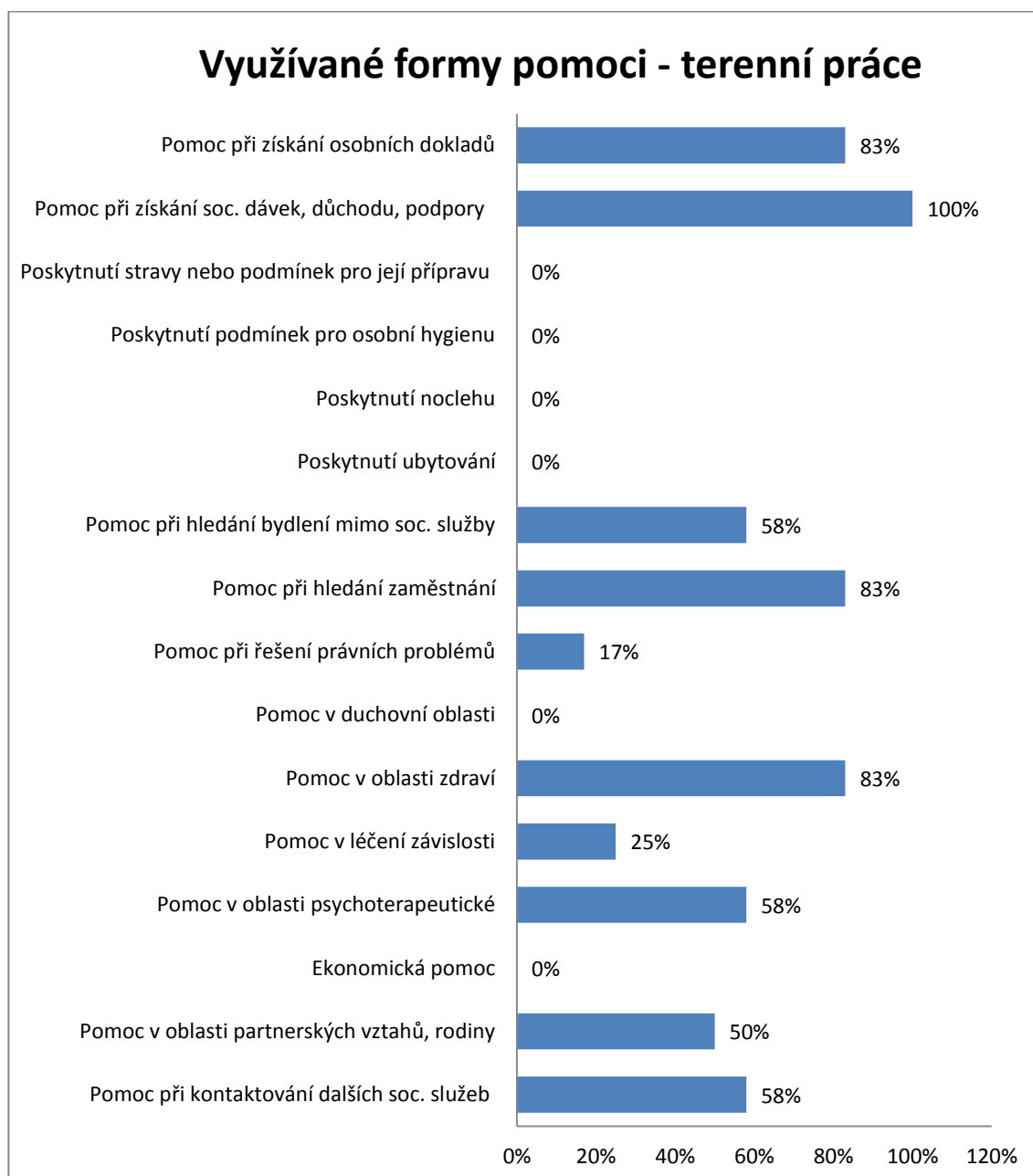
Graf č. 1: Využívané formy pomoci

V rámci terénní práce byla nejvíce využívána pomoc při získání sociálních dávek, důchodu nebo podpory v nezaměstnanosti. Tuto formu pomoci využilo 12 respondentů, tedy 100 % uživatelů terénní práce. O druhé místo se dělily tři poskytované formy pomoci. Jednalo se o pomoc při získání osobních dokladů, pomoc při hledání zaměstnání a pomoc v oblasti zdraví. Každou z těchto forem pomoci využilo 10 respondentů, což je 83 %

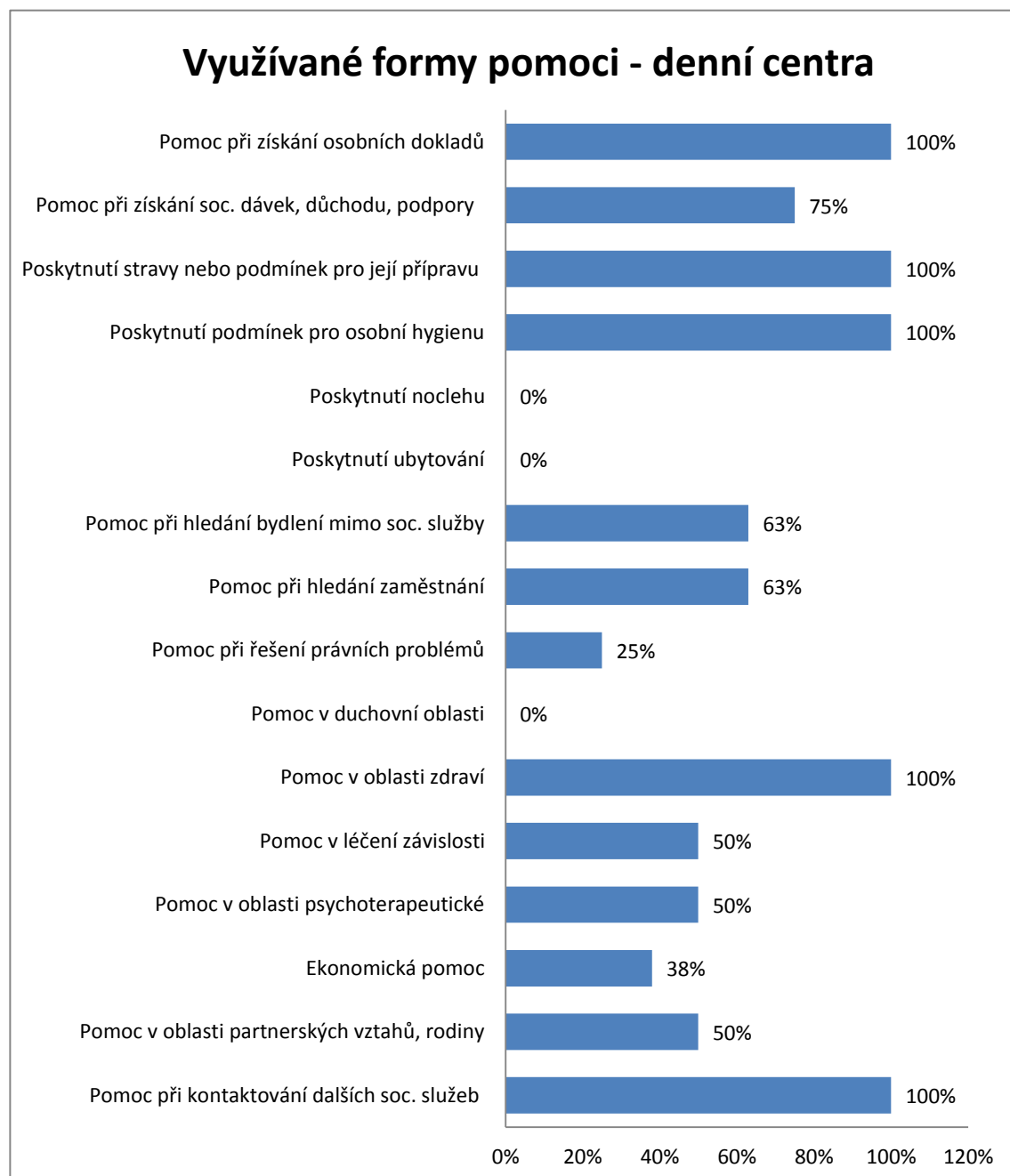
uživatelů terénní práce. Nevyužívaných forem pomoci bylo více. Konkrétně se jednalo o ekonomickou pomoc, poskytnutí stravy nebo podmínek pro její přípravu, poskytnutí podmínek pro osobní hygienu, poskytnutí noclehu, poskytnutí ubytování. Je logické, že tyto formy pomoci nejsou v rámci terénní práce využívány, neboť je terénní práce ani neposkytuje.

Graf č. 2: Využívané formy pomoci – terénní práce

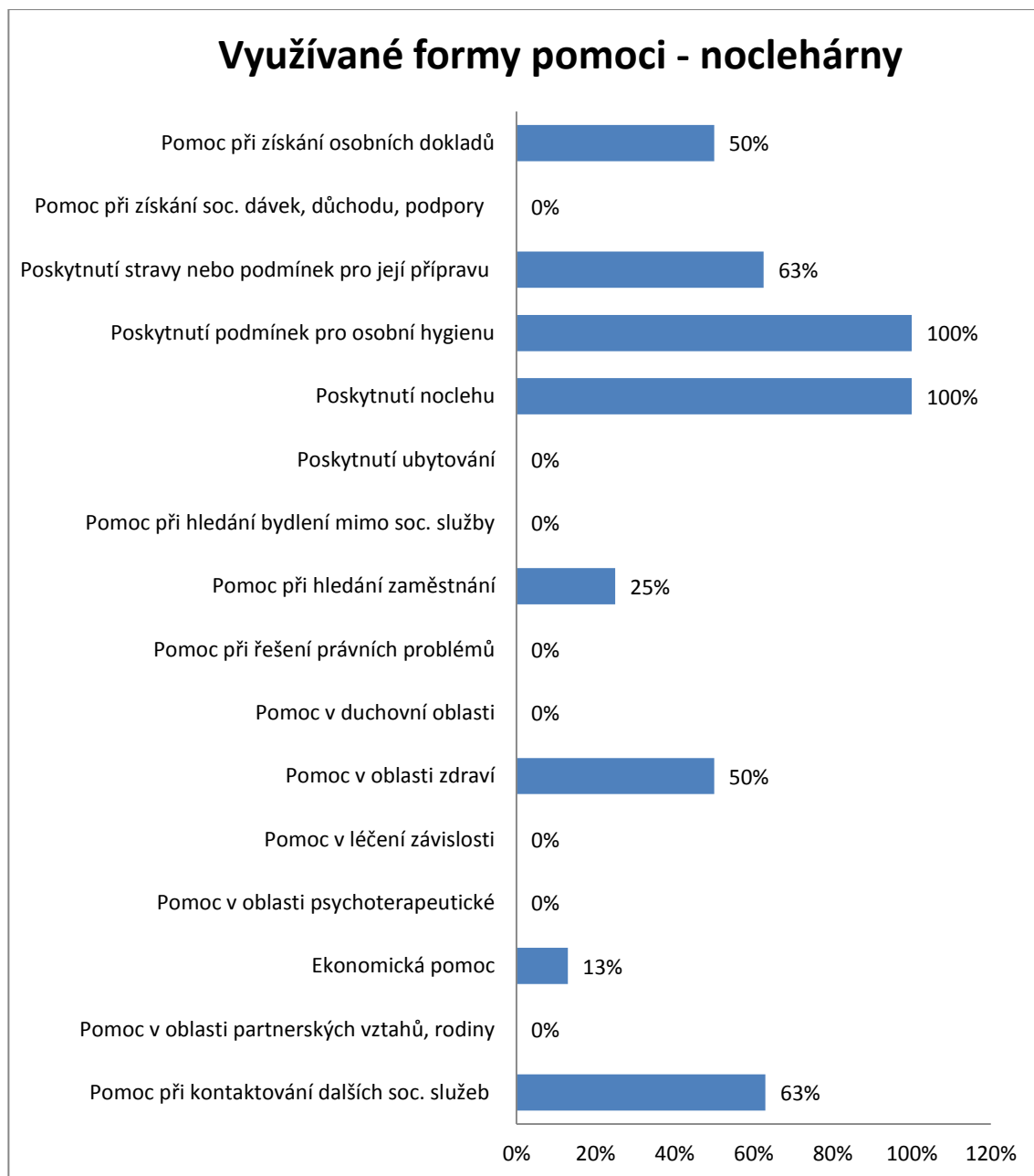
V denních centrech byly některé formy pomoci využívány všemi dotazovanými klienty. Jednalo se o pomoc při získání osobních dokladů, poskytnutí stravy nebo podmínek pro její přípravu, poskytnutí podmínek pro osobní hygienu, pomoc v oblasti zdraví a pomoc při kontaktování dalších soc. služeb. Každou z těchto forem pomoci využilo 8 respondentů, což je pochopitelné, neboť se jedná o cílové formy pomoci této sociální služby.

Graf č. 3: Využívané formy pomoci – denní centra

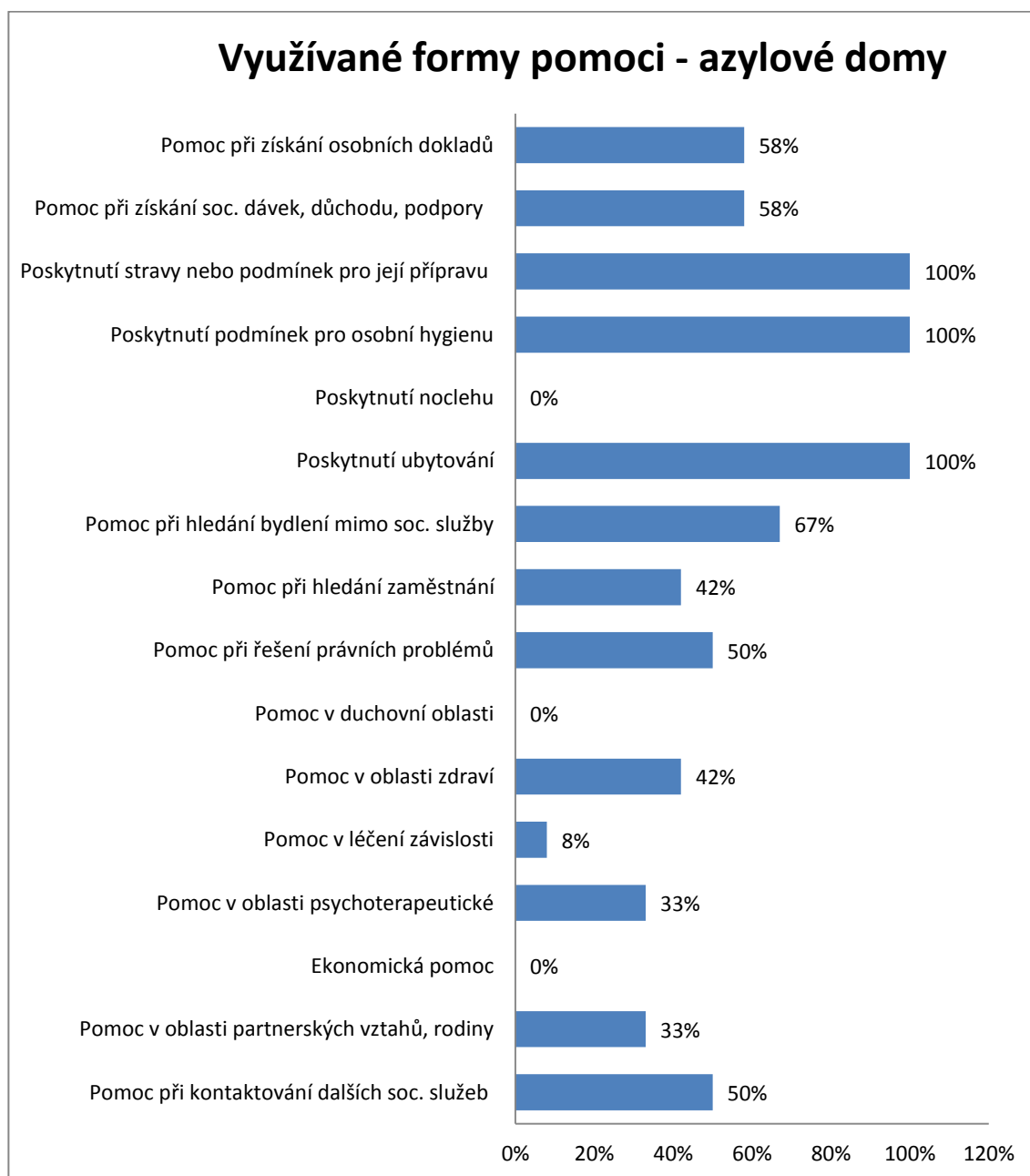
V rámci nocleháren bylo nejvíce využíváno poskytnutí podmínek pro osobní hygienu a poskytnutí noclehu. Každou z těchto forem pomoci využilo všech 8 respondentů, tedy 100 % uživatelů nocleháren. Mnoho forem pomoci zůstalo nevyužitých. Je to hlavně z toho důvodu, že osoby bez domova se chodí do noclehárny opravdu jen osprchovat a vyspat, sociální poradenství je zde poskytováno pouze v omezené míře.

Graf č. 4: Využívané formy pomoci – noclehárny

Jelikož jsou azylové domy pobytovou sociální službou, je logické, že nejvyužívanější formou pomoci bylo poskytnutí ubytování, dále poskytnutí stravy nebo podmínek pro její přípravu a poskytnutí podmínek pro osobní hygienu. Každou z těchto forem pomoci využilo 12 respondentů, což je 100 % dotazovaných uživatelů azylových domů. Další hojně využívanou formou pomoci byla pomoc při hledání bydlení mimo sociální služby. Využilo ji 8 respondentů, ti představují 67 % dotazovaných klientů azylových domů.

Graf č. 5: Využívané formy pomoci – azylové domy

Otázka číslo 2: Jak jste s využívanou formou pomoci spokojen/a?

Cílem této otázky bylo zjistit, jak jsou respondenti spokojeni s konkrétními využívanými formami pomoci napříč všemi sociálními službami.

a) s pomocí při získání osobních dokladů

Tuto formu pomoci využilo celkem 29 respondentů, z toho 20 respondentů bylo s pomocí při získání osobních dokladů velmi spokojeno, 9 respondentů bylo spokojeno. Pokud bych měla spokojenost vyjádřit procentuálně, tak 69 % respondentů bylo velmi spokojených, 31 % respondentů bylo spokojených.

Tabulka č. 6: Pomoc při získání osobních dokladů

Forma pomoci	Velmi spokojen/a	Spokojen/a	Ani spokojen/a, ani nespokojen/a	Nespokojen/a	Velmi nespokojen	Celkem
Pomoc při získání osobních dokladů	20	9	0	0	0	29

Graf č. 6: Pomoc při získání osobních dokladů

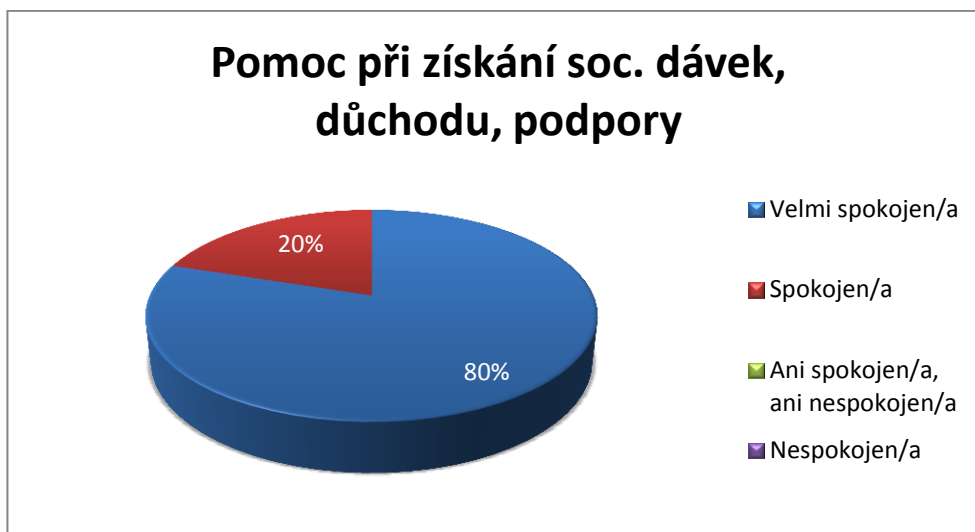
b) s pomocí při získání sociálních dávek, důchodu nebo podpory v nezaměstnanosti

Tuto formu pomoci využilo celkem 25 respondentů. 20 respondentů bylo s pomocí při získání sociálních dávek, důchodu a podpory v nezaměstnanosti velmi spokojeno, 5 respondentů bylo spokojeno. Velmi spokojení respondenti znázorňují 80 %, spokojení respondenti 20 %.

Tabulka č. 7: Pomoc při získání soc. dávek, důchodu, podpory

Forma pomoci	Velmi spokojen/a	Spokojen/a	Ani spokojen/a, ani nespokojen/a	Nespokojen/a	Velmi nespokojen	Celkem
Pomoc při získání soc. dávek, důchodu, podpory	20	5	0	0	0	25

Graf č. 7: Pomoc při získání soc. dávek, důchodu, podpory

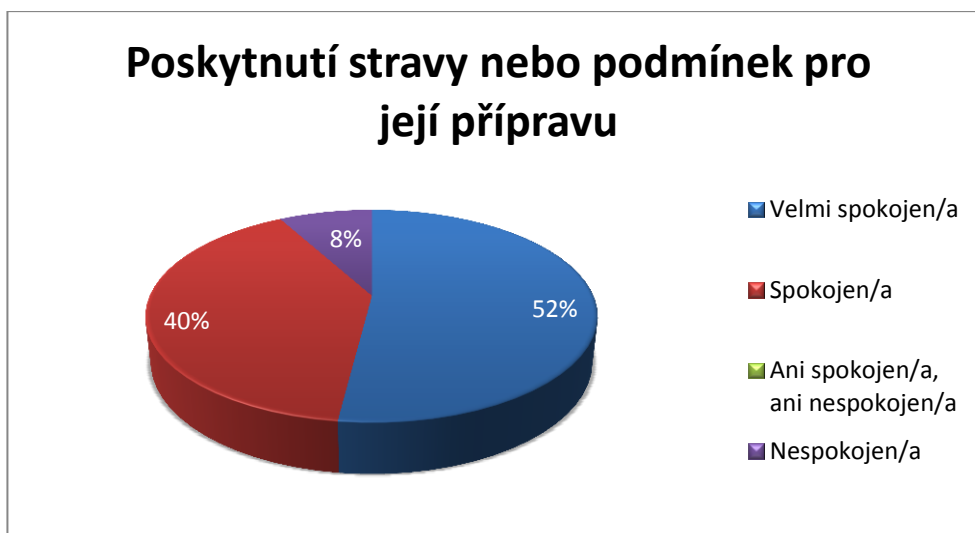
c) s poskytnutím stravy nebo podmínek pro její přípravu

Tuto formu pomoci využilo celkem 25 respondentů, z toho 13 respondentů bylo velmi spokojených, 10 respondentů bylo spokojených a 2 respondenti byli nespokojeni. Nespokojenost se v obou případech týkala malých prostorů pro přípravu stravy. Pokud bych měla spokojenost vyjádřit procentuálně, tak 52 % dotazovaných bylo velmi spokojených, 40 % dotazovaných bylo spokojených a 8 % dotazovaných bylo nespokojených.

Tabulka č. 8: Poskytnutí stravy nebo podmínek pro její přípravu

Forma pomoci	Velmi spokojen/a	Spokojen/a	Ani spokojen/a, ani nespokojen/a	Nespokojen/a	Velmi nespokojen	Celkem
Poskytnutí stravy nebo podmínek pro její přípravu	13	10	0	2	0	25

Graf č. 8: Poskytnutí stravy nebo podmínek pro její přípravu

d) s poskytnutím podmínek pro osobní hygienu

Tuto formu pomoci využilo celkem 28 dotazovaných, 17 dotazovaných bylo velmi spokojených, 10 bylo spokojených a 1 dotazovaný byl nespokojen. Nespokojenost se týkala společného sociálního zařízení. Nespokojený respondent představoval 3 % z celkového počtu dotazovaných, spokojení respondenti 36 % a velmi spokojení respondenti 61 %.

Tabulka č. 9: Poskytnutí podmínek pro osobní hygienu

Forma pomoci	Velmi spokojen/a	Spokojen/a	Ani spokojen/a, ani nespokojen/a	Nespokojen/a	Velmi nespokojen	Celkem
Poskytnutí podmínek pro osobní hygienu	17	10	0	1	0	28

Graf č. 9: Poskytnutí podmínek pro osobní hygienu

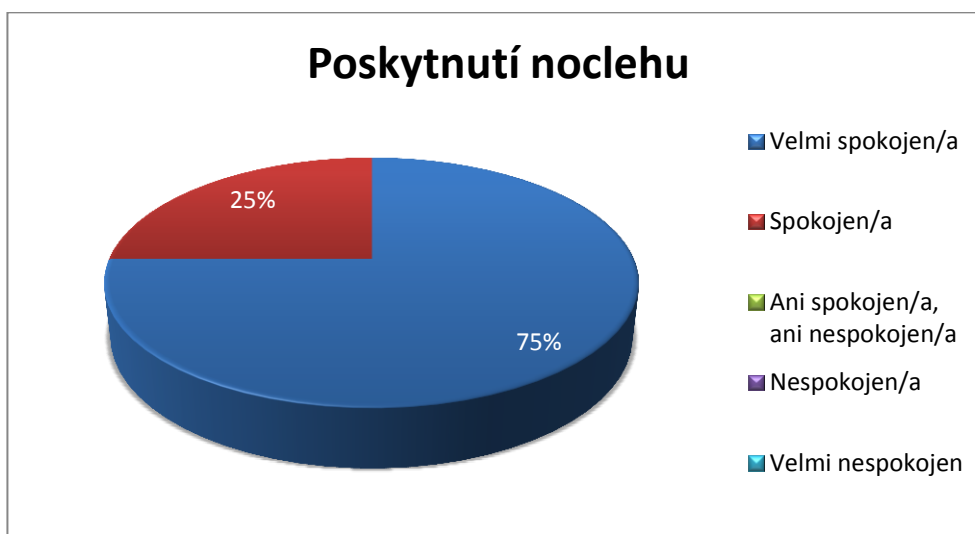
e) s poskytnutím noclehu

Tuto formu pomoci využilo celkem 8 respondentů. Velmi spokojení respondenti představovali 75 % z celkového počtu dotazovaných, spokojení respondenti 25 %. Velmi spokojených respondentů bylo 5, spokojení respondenti byli 2.

Tabulka č. 10: Poskytnutí noclehu

Forma pomoci	Velmi spokojen/a	Spokojen/a	Ani spokojen/a, ani nespokojen/a	Nespokojen/a	Velmi nespokojen	Celkem
Poskytnutí noclehu	6	2	0	0	0	8

Graf č. 10: Poskytnutí noclehu

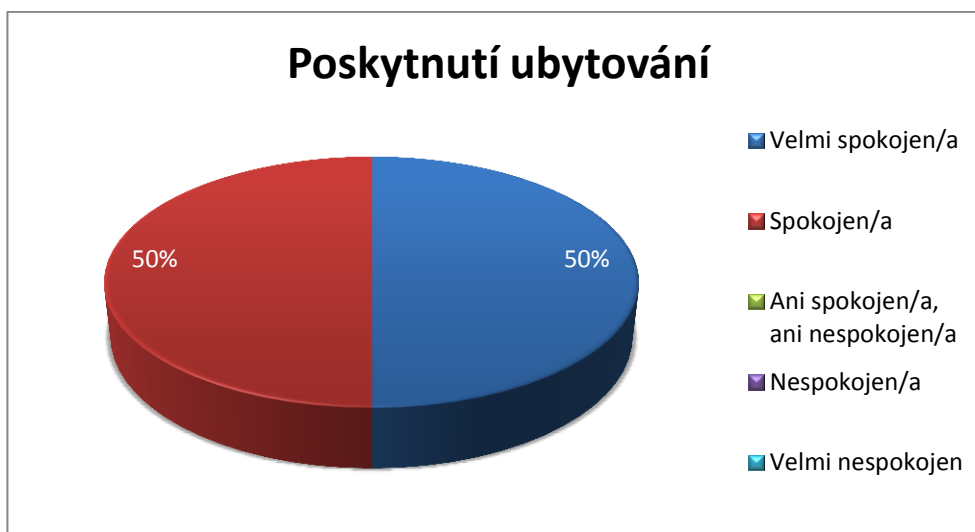
f) s poskytnutím ubytování

Tuto formu pomoci využilo celkem 12 dotazovaných. Polovina dotazovaných byla velmi spokojena, druhá polovina byla spokojena.

Tabulka č. 11: Poskytnutí ubytování

Forma pomoci	Velmi spokojen/a	Spokojen/a	Ani spokojen/a, ani nespokojen/a	Nespokojen/a	Velmi nespokojen	Celkem
Poskytnutí ubytování	6	6	0	0	0	12

Graf č. 11: Poskytnutí ubytování

g) s pomocí při hledání bydlení mimo sociální služby

Tuto formu pomoci využilo celkem 20 respondentů, z toho 12 respondentů bylo s pomocí při hledání bydlení mimo sociální služby velmi spokojeno, 8 respondentů bylo spokojeno. Pokud bych spokojenost měla vyjádřit v procentech, tak 60 % respondentů bylo velmi spokojených, 40 % respondentů bylo spokojených.

Tabulka č. 12: Pomoc při hledání bydlení mimo sociální služby

Forma pomoci	Velmi spokojen/a	Spokojen/a	Ani spokojen/a, ani nespokojen/a	Nespokojen/a	Velmi nespokojen	Celkem
Pomoc při hledání bydlení mimo soc. služby	12	8	0	0	0	20

Graf č. 12: Pomoc při hledání bydlení mimo sociální služby

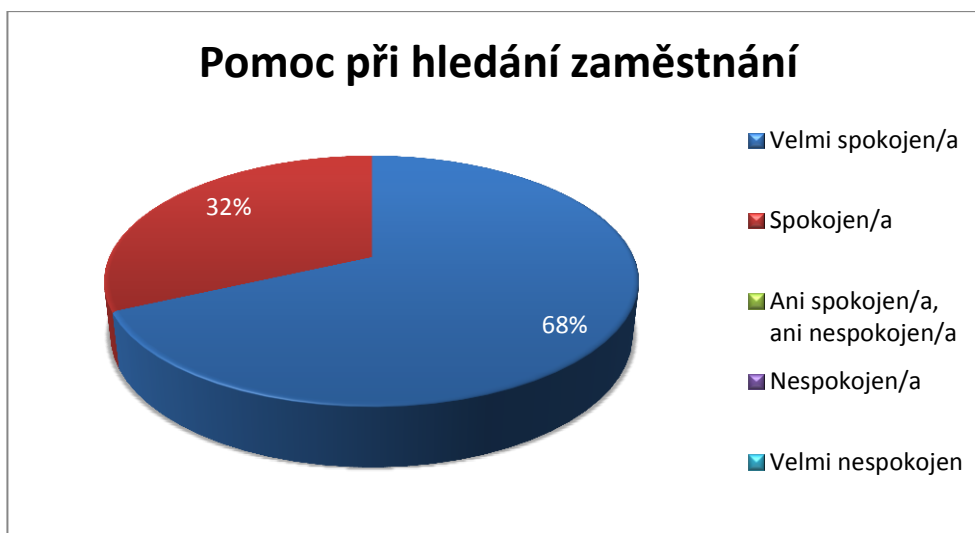
h) s pomocí při hledání zaměstnání

Tuto formu pomoci využilo celkem 22 dotazovaných. 15 dotazovaných bylo s pomocí při hledání zaměstnání velmi spokojeno, 7 dotazovaných bylo spokojeno. Velmi spokojení respondenti zastupují 68 % dotazovaných, spokojení respondenti 32 % dotazovaných.

Tabulka č. 13: Pomoc při hledání zaměstnání

Forma pomoci	Velmi spokojen/a	Spokojen/a	Ani spokojen/a, ani nespokojen/a	Nespokojen/a	Velmi nespokojen	Celkem
Pomoc při hledání zaměstnání	15	7	0	0	0	22

Graf č. 13: Pomoc při hledání zaměstnání

i) s pomocí při řešení právních problémů

Tuto formu pomoci využilo celkem 10 respondentů. 50 % respondentů bylo s pomocí při řešení právních problémů velmi spokojeno, 50 % respondentů bylo spokojeno.

Tabulka č. 14: Pomoc při řešení právních problémů

Forma pomoci	Velmi spokojen/a	Spokojen/a	Ani spokojen/a, ani nespokojen/a	Nespokojen/a	Velmi nespokojen	Celkem
Pomoc při řešení právních problémů	5	5	0	0	0	10

Graf č. 14: Pomoc při řešení právních problémů

j) s pomocí v duchovní oblasti

Jak už bylo uvedeno výše, pomoc v duchovní oblasti nevyužil žádný z respondentů. Tento údaj je překvapivý, neboť převážná většina sociálních služeb určená osobám bez domova v okrese Vsetín je založena na principech křesťanské víry.

k) s pomocí v oblasti zdraví

Tuto formu pomoci využilo celkem 27 respondentů, z toho 20 respondentů bylo s pomocí v oblasti zdraví velmi spokojeno, 7 respondentů bylo spokojeno. Velmi spokojení respondenti znázorňují 74 % z celkového počtu dotazovaných, spokojení respondenti 26 %.

Tabulka č. 15: Pomoc v oblasti zdraví

Forma pomoci	Velmi spokojen/a	Spokojen/a	Ani spokojen/a, ani nespokojen/a	Nespokojen/a	Velmi nespokojen	Celkem
Pomoc v oblasti zdraví	20	7	0	0	0	27

Graf č. 15: Pomoc v oblasti zdraví

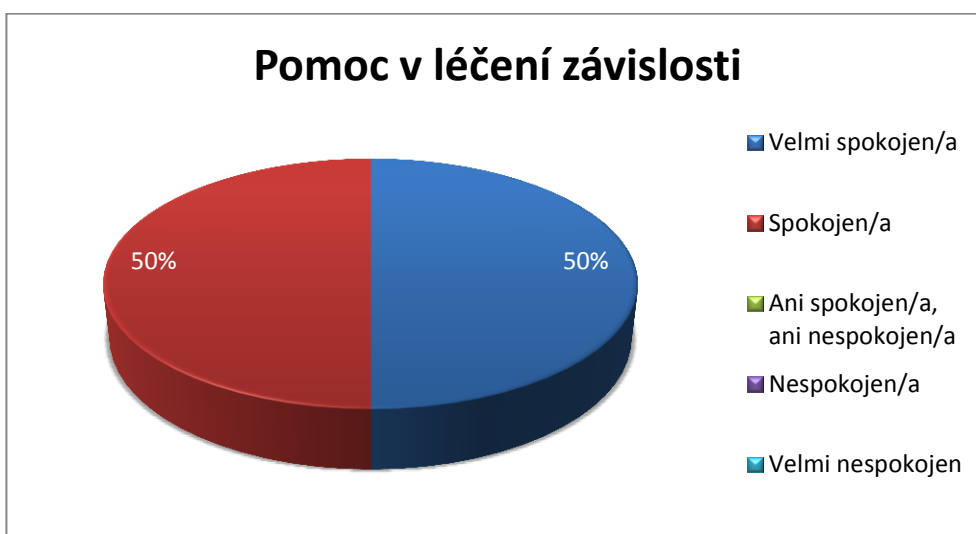
I) s pomocí v léčení závislosti

Tuto formu pomoci využilo celkem 8 respondentů, z nichž 50 % bylo velmi spokojených a 50 % bylo spokojených.

Tabulka č. 16: Pomoc v léčení závislosti

Forma pomoci	Velmi spokojen/a	Spokojen/a	Ani spokojen/a, ani nespokojen/a	Nespokojen/a	Velmi nespokojen	Celkem
Pomoc v léčení závislosti	4	4	0	0	0	8

Graf č. 16: Pomoc v léčení závislosti

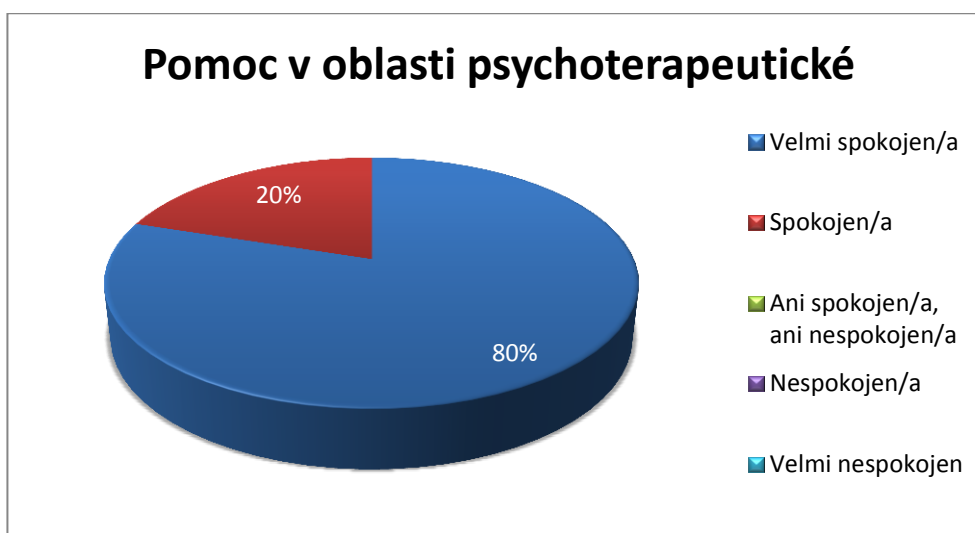
m) s pomocí v oblasti psychoterapeutické

Tuto formu pomoci využilo celkem 15 respondentů. 80 % z nich bylo s pomocí v psychoterapeutické oblasti velmi spokojeno, 20 % bylo spokojeno. Velmi spokojených respondentů bylo 12, spokojení respondenti byli 3.

Tabulka č. 17: Pomoc v oblasti psychoterapeutické

Forma pomoci	Velmi spokojen/a	Spokojen/a	Ani spokojen/a, ani nespokojen/a	Nespokojen/a	Velmi nespokojen	Celkem
Pomoc v oblasti psychoterapeutické	12	3	0	0	0	15

Graf č. 17: Pomoc v oblasti psychoterapeutické

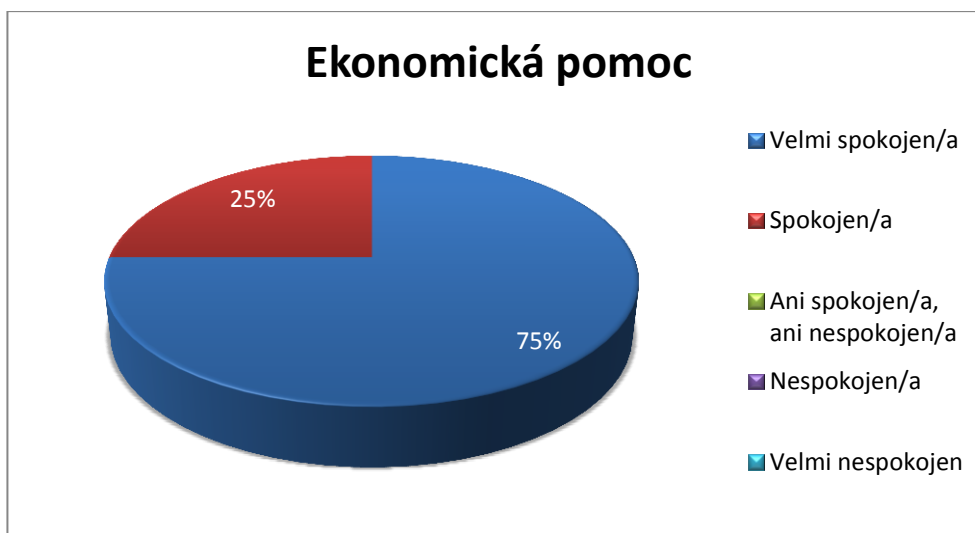
n) s ekonomickou pomocí

Tuto formu pomoci využili pouze 4 respondenti. Důvodem může být skutečnost, že ekonomická pomoc např. v podobě peněžního fondu je poskytována pouze v některých sociálních službách. Všichni respondenti byli s ekonomickou pomocí velmi spokojeni.

Tabulka č. 18: Ekonomická pomoc

Forma pomoci	Velmi spokojen/a	Spokojen/a	Ani spokojen/a, ani nespokojen/a	Nespokojen/a	Velmi nespokojen	Celkem
Ekonomická pomoc	4	0	0	0	0	4

Graf č. 18: Ekonomická pomoc

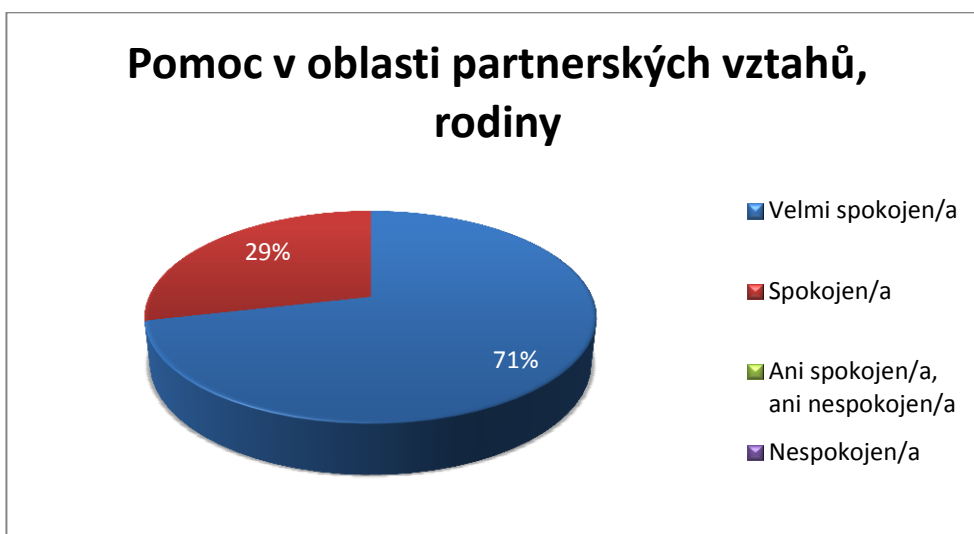
o) s pomocí v oblasti partnerských vztahů, rodiny

Tuto formu pomoci využilo celkem 14 respondentů, z toho 10 respondentů bylo s pomocí v oblasti partnerských vztahů a rodiny velmi spokojeno, 4 respondenti byli spokojeni. Velmi spokojení respondenti tvořili 71 %, spokojení respondenti 29 %.

Tabulka č. 19: Pomoc v oblasti partnerských vztahů, rodiny

Forma pomoci	Velmi spokojen/a	Spokojen/a	Ani spokojen/a, ani nespokojen/a	Nespokojen/a	Velmi nespokojen	Celkem
Pomoc v oblasti partnerských vztahů, rodiny	10	4	0	0	0	14

Graf č. 19: Pomoc v oblasti partnerských vztahů, rodiny

p) s pomocí při kontaktování dalších sociálních služeb

Tuto formu pomoci využilo 26 respondentů. Všichni respondenti byli s pomocí při kontaktování dalších sociálních služeb velmi spokojeni.

Tabulka č. 20: Pomoc při kontaktování dalších sociálních služeb

Forma pomoci	Velmi spokojen/a	Spokojen/a	Ani spokojen/a, ani nespokojen/a	Nespokojen/a	Velmi nespokojen	Celkem
Pomoc při kontaktování dalších soc. služeb	26	0	0	0	0	26

Graf č. 20: Pomoc při kontaktování dalších sociálních služeb

Otázka číslo 3: Jak jste celkově s využívanou sociální službou spokojen/a?

Cílem této otázky bylo zjistit, jak jsou osoby bez domova celkově spokojeny s využívanými sociálními službami. Díky zjištěné spokojenosti s jednotlivými sociálními službami bylo možné určit celkovou spokojenost se sociálními službami pro osoby bez domova v okrese Vsetín.

V rámci terénních služeb byla data sesbírána od 12 respondentů, z toho 9 respondentů bylo s terénní prací velmi spokojeno, 3 respondenti byli spokojeni. Celkově tedy bylo s terénní prací velmi spokojeno 75% respondentů a spokojeno 25 % respondentů.

V denních centrech byla data sesbírána od 8 respondentů. 6 respondentů uvedlo, že je s touto nízkoprahovou ambulantní službou velmi spokojeno, 2 respondenti uvedli, že jsou spokojeni. Velmi spokojení respondenti tvoří 75 % dotazovaných, spokojení respondenti 25 %.

V noclehárnách byla data sesbírána od 8 respondentů, z nichž 5 odpovědělo, že je s touto službou velmi spokojeno, 3 odpověděli, že jsou spokojeni. Pokud bych spokojenost měla vyjádřit v procentech, tak 63 % respondentů bylo velmi spokojených, 37 % respondentů bylo spokojených.

V rámci azylových domů byla data sesbírána od 12 respondentů. 6 respondentů vyjádřilo velkou spokojenost s touto pobytovou službou, 5 respondentů spokojenost a 1 respondent nespokojenost. Velmi spokojení klienti tvořili 50 % dotazovaných, spokojení klienti 42 % dotazovaných a nespokojený klient 8 % dotazovaných. Příčinou nespokojenosti nebyl žádný konkrétní důvod. Jednalo se o subjektivní názor dotazované osoby. Tato osoba nechtěla v azylovém domě žít, proto uvedla, že je s touto sociální službou nespokojena.

Tabulka č. 21: Spokojenost s jednotlivými sociálními službami

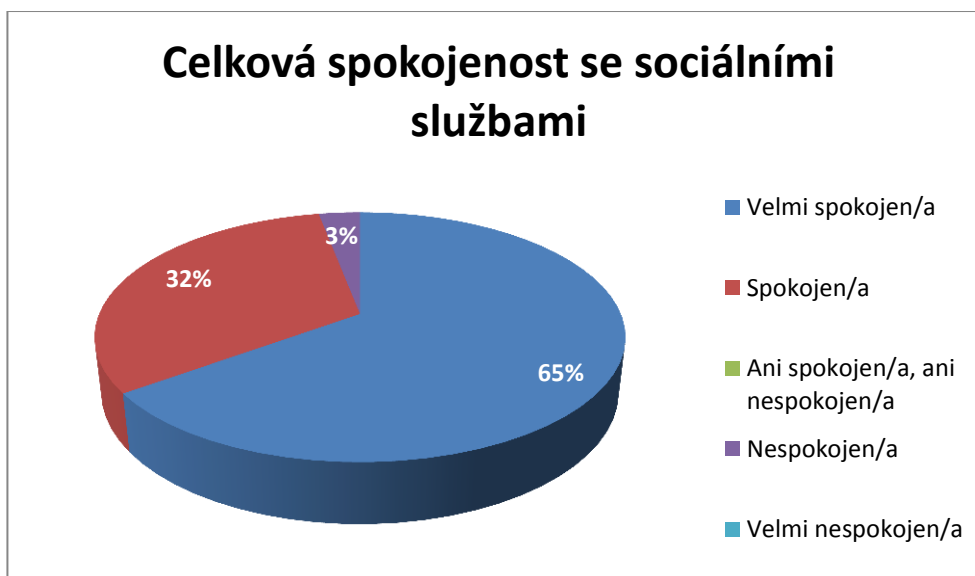
Sociální služba	Velmi spokojen/a	Spokojen/a	Ani spokojen/a, ani nespokojen/a	Nespokojen/a	Velmi nespokojen	Celkem
Terénní práce	9	3	0	0	0	12
Denní centra	6	2	0	0	0	8
Noclehárny	5	3	0	0	0	8
Azylové domy	6	5	0	1	0	12
Celkem	26	13	0	1	0	40

Tabulka č. 22: Spokojenost s jednotlivými sociálními službami v %

Sociální služba	Velmi spokojen/a	Spokojen/a	Ani spokojen/a, ani nespokojen/a	Nespokojen/a	Velmi nespokojen
Terénní práce	75 %	25 %	0 %	0 %	0 %
Denní centra	75 %	25 %	0 %	0 %	0 %
Noclehárny	63 %	37 %	0 %	0 %	0 %
Azylové domy	50 %	42 %	0 %	8 %	0 %

Z celkového počtu 40 respondentů, bylo 65 % respondentů s využívanou sociální službou velmi spokojeno, 32 % respondentů spokojeno a 3 % respondentů nespokojena.

Graf č. 21: Celková spokojenost se sociálními službami

Otázka číslo 4: Máte nějaký návrh na změnu či zlepšení sociální služby?

Tato otázka si kladla za cíl zjistit, zda respondenti mají nějaký návrh, který by vedl ke změně nebo zlepšení sociální služby, kterou využívají.

Z celkového počtu 40 respondentů jich 17 uvedlo, že má nějaký návrh na změnu či zlepšení sociální služby. V rámci terénní práce se jednalo o 6 respondentů, v rámci denních center o 5 respondentů, v rámci nocleháren o 3 respondenty a v rámci azylových domů taktéž o 3 respondenty. Zbýlých 23 respondentů odpovědělo buď ne, nebo nevím. Odpověď ne zvolilo 45 % respondentů, odpověď nevím zvolilo 13 % respondentů. Návrh na změnu či zlepšení sociální služby mělo celkem 42 % respondentů.

Tabulka č. 23: Návrh na změnu či zlepšení sociálních služeb

Sociální služba	Ano	Ne	Nevím	Celkem
Terénní práce	6	5	1	12
Denní centra	5	3	0	8
Noclehárny	3	4	1	8
Azylové domy	3	6	3	12
Celkem	17	18	5	40

Tabulka č. 24: Návrh na změnu či zlepšení sociálních služeb v %

Sociální služba	Ano	Ne	Nevím
Terénní práce	50 %	42 %	8 %
Denní centra	63 %	37 %	0 %
Noclehárny	38 %	50 %	12 %
Azylové domy	25 %	50 %	25 %

Graf č. 22: Návrh na změnu či zlepšení sociálních služeb

Otázka číslo 5: Pokud máte nějaký návrh na změnu či zlepšení sociální služby, uveďte, prosím, jaký.

Cílem této otevřené otázky bylo zjistit, jaké konkrétní návrhy na změnu či zlepšení mají respondenti v rámci jednotlivých sociálních služeb. Odpovědi respondentů se pokusím stručně interpretovat.

Návrh na změnu či zlepšení mělo 6 uživatelů terénní služby. 2 respondenti využívající terénní práci v ORP Vsetín konstatovali, že by součástí terénní práce mohlo být poskytnutí stravy v podobě teplé polévky a chleba. Stejný názor měl také 1 respondent využívající terénní práci v ORP Valašské Meziříčí a 1 respondent využívající terénní práci v ORP Rožnov pod Radhoštěm. Další 2 respondenti využívající terénní práci v ORP Rožnov pod Radhoštěm uvedli, že by terénní služba mohla být poskytována častěji než jen jednou týdně. Jak už bylo uvedeno, v ORP Rožnov pod Radhoštěm je terénní práce poskytována pouze každou středu.

Dále mělo návrh na změnu či zlepšení 5 uživatelů denních center. 1 respondent využívající denní centrum v ORP Vsetín uvedl, že jsou v denním centru nedostatečné podmínky pro přípravu stravy a zlepšit by tyto podmínky mohla elektrická trouba nebo remoska, která na denním centru chybí. 2 respondenti, kteří také využívají denní centrum v ORP Vsetín uvedli, že by uvítali, kdyby se otevírací doba denního centra prodloužila.

Většina klientů denního centra v ORP Vsetín využívá také místní noclehárnu. Tyto dvě služby však na sebe časově nenasazují. Po tom, co skončí otevírací doba denního centra, musí klienti pobývat ještě dlouhou dobu venku, než mohou nastoupit na noclehárnu. Stejný názor měl také 1 respondent využívající denní centrum v ORP Valašské Meziříčí, který by uvítal prodloužení otevírací doby denního centra. Další respondent využívající denní centrum v ORP Valašské Meziříčí uvedl, že by prostory denního centra mohly být větší, že se občas cítí stísněně.

Návrh na změnu či zlepšení měli dále 3 uživatelé nocleháren. 1 respondent využívající noclehárnu v ORP Vsetín uvedl, že by na noclehárně uvítal mikrovlnou troubu pro ohřátí stravy. Další respondent využívající noclehárnu v ORP Vsetín konstatoval, že by cena za jednu noc na noclehárně mohla být nižší. Stejný názor měl také respondent využívající noclehárnu v ORP Valašské Meziříčí. V současné době činí poplatek za jednu noc 50 Kč.

Návrh na změnu či zlepšení měli také 3 uživatelé azylových domů. 1 respondent využívající azylový dům pro muže v ORP Vsetín uvedl návrh týkající se lepšího vybavení kuchyňské linky. 1 klientka azylového domu pro ženy a matky s dětmi v ORP Vsetín by uvítala větší prostor pro přípravu stravy, další klientka by v rámci azylového domu uvítala službu hlídání dětí. Díky této službě by totiž mohla nastoupit do práce.

Otázka: Vyhovuje Vám nabídka sociálních služeb v ORP Vsetín/Valašské Meziříčí/Rožnov pod Radhoštěm?, byla pro větší přehlednost a lepší interpretaci dat rozdělena do tří následujících otázek.

Otázka číslo 6: Vyhovuje Vám nabídka sociálních služeb v ORP Vsetín?

Tato otázka si kladla za cíl zjistit, zda jsou uživatelé sociálních služeb v ORP Vsetín spokojeni s nabídkou těchto služeb.

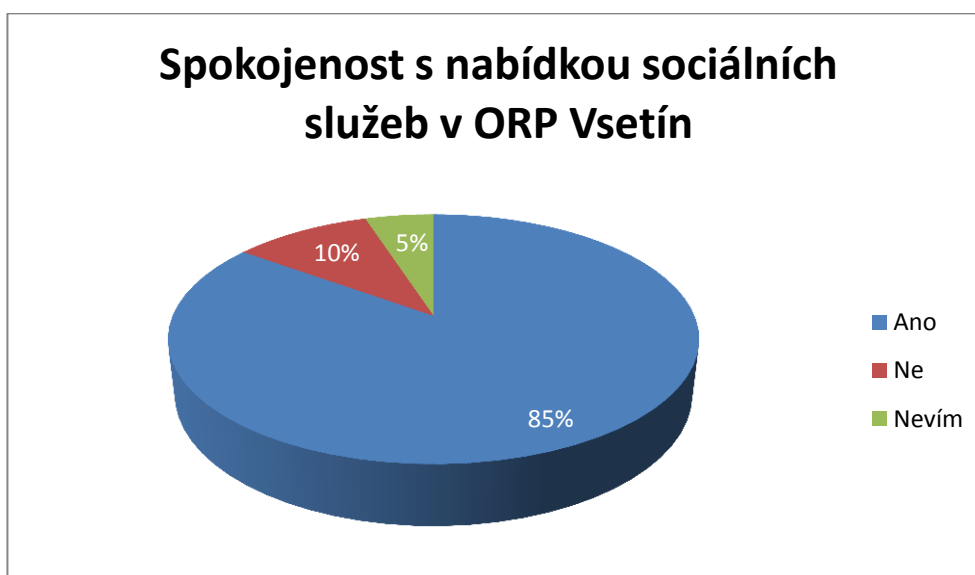
V rámci ORP Vsetín byla data sesbírána od 20 respondentů. 17 respondentů uvedlo, že jim nabídka sociálních služeb vyhovuje, ti tvoří 83 % dotazovaných. 2 respondenti uvedli, že jim nabídka sociálních služeb nevyhovuje, tvoří 10 % dotazovaných a 1 respondent zvolil odpověď nevím,

ten představuje 3 % dotazovaných. 2 respondenti, kteří uvedli, že jim nabídka sociálních služeb nevyhovuje, byli uživatelé azylových domů.

Tabulka č. 25: Spokojenost s nabídkou sociálních služeb v ORP Vsetín

Sociální služba	Ano	Ne	Nevím	Celkem
Terénní práce	4	0	0	4
Denní centrum	3	0	1	4
Noclehárna	4	0	0	4
Azylové domy	6	2	0	8
Celkem	17	2	1	20

Graf č. 23: Spokojenost s nabídkou sociálních služeb v ORP Vsetín

Otázka číslo 7: Vyhovuje Vám nabídka sociálních služeb v ORP Valašské Meziříčí?

Cílem této otázky bylo zjistit, zda jsou uživatelé sociálních služeb v ORP Valašské Meziříčí spokojeni s nabídkou těchto služeb.

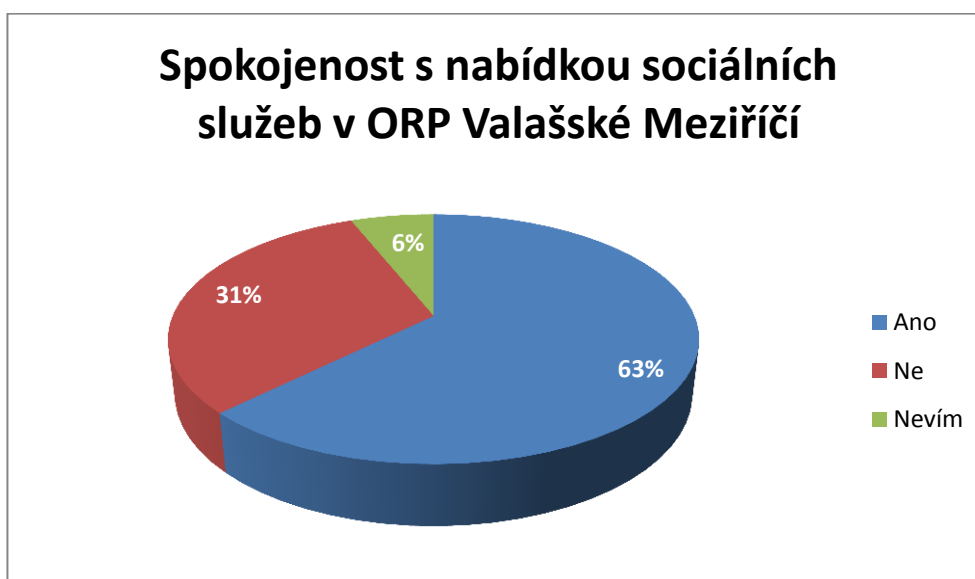
Celkově byla data sesbírána od 16 respondentů. 10 respondentů odpovědělo, že jim nabídka sociálních služeb vyhovuje, ti tvoří 63 % dotazovaných. 5 respondentů odpovědělo, že jim nabídka sociálních služeb nevyhovuje, ti tvoří 31 % dotazovaných a 1 respondent zvolil odpověď nevím, ten zastupuje 6 % dotazovaných. Jak bylo uvedeno výše, celkem

bylo nespokojených 5 respondentů. Jednalo se o 2 klienty denního centra, 2 klienty noclehárny a 1 klienta azylového domu.

Tabulka č. 26: Spokojenost s nabídkou sociálních služeb v ORP Valašské Meziříčí

Sociální služba	Ano	Ne	Nevím	Celkem
Terénní práce	3	0	1	4
Denní centrum	2	2	0	4
Noclehárna	2	2	0	4
Azylový dům	3	1	0	4
Celkem	10	5	1	16

Graf č. 24: Spokojenost s nabídkou sociálních služeb v ORP Valašské Meziříčí

Otázka číslo 8: Vyhovuje Vám nabídka sociálních služeb v ORP Rožnov pod Radhoštěm?

Tato otázka si kladla za cíl zjistit, zda jsou uživatelé sociálních služeb v ORP Rožnov pod Radhoštěm spokojeni s nabídkou těchto služeb.

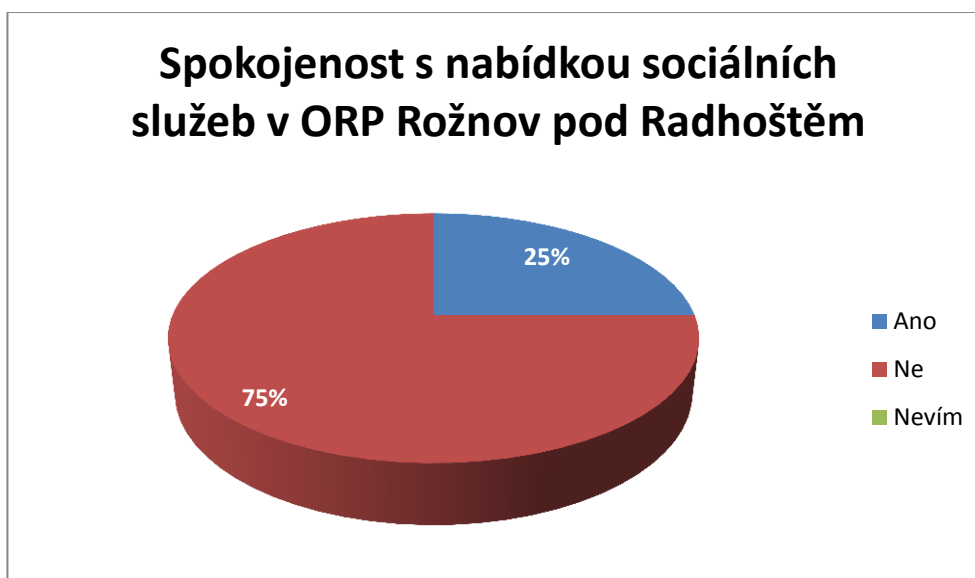
V rámci ORP Rožnov pod Radhoštěm byla data sesbírána od 4 respondentů, z toho 3 respondenti uvedli, že jim nabídka sociálních služeb nevyhovuje, ti tvoří 75 % dotazovaných a 1 respondent uvedl, že mu

nabídka sociálních služeb vyhovuje, ten představuje 25% dotazovaných. Všichni dotazovaní, kteří uvedli, že jim nabídka sociálních služeb nevyhovuje, byli uživatelé terénní práce.

Tabulka č. 27: Spokojenost s nabídkou sociálních služeb v ORP Rožnov pod Radhoštěm

Sociální služba	Ano	Ne	Nevím	Celkem
Terénní práce	1	3	0	4
Celkem	1	3	0	4

Graf č. 25: Spokojenost s nabídkou sociálních služeb v ORP Rožnov pod Radhoštěm

Otázka: O jaké sociální služby, které nejsou v ORP Vsetín/Valašské Meziříčí/Rožnov pod Radhoštěm nabízeny, byste měl/a zájem?, byla pro větší přehlednost a lepší interpretaci dat rozdělena do tří následujících otázek.

Otázka číslo 9: O jaké sociální služby, které nejsou v ORP Vsetín nabízeny, byste měl/a zájem?

Cílem této otevřené otázky bylo zjistit, jaké další sociální služby by osoby bez domova v ORP Vsetín uvítaly.

Celkem 2 respondenti uvedli, že nejsou spokojeni s nabídkou sociálních služeb v ORP Vsetín. Oba respondenti byli uživatelé azylových domů a oba uvedli, že by měli zájem o azylový dům pro páry.

Otázka číslo 10: O jaké sociální služby, které nejsou v ORP Valašské Meziříčí nabízeny, byste měl/a zájem?

Tato otázka si kladla za cíl zjistit, o jaké další sociální služby by osoby bez domova v ORP Valašské Meziříčí měly zájem.

Respondentů, kteří nebyli spokojeni s nabídkou sociálních služeb v ORP Valašské Meziříčí, bylo celkem 5. Jednalo se o 2 klienty denního centra, 2 klienty noclehárny a 1 klienta azylového domu. Klienti denního centra i noclehárny konstatovali, že by měli zájem o azylový dům pro muže. Osoba využívající azylový dům uvedla, že by měla zájem o pobytovou službu, kde by mohly bydlet páry, tedy o azylový dům pro páry.

Otázka číslo 11: O jaké sociální služby, které nejsou v ORP Rožnov pod Radhoštěm nabízeny, byste měl/a zájem?

Cílem této otázky bylo zjistit, jaké další sociální služby by osoby bez domova v ORP Rožnov pod Radhoštěm uvítaly.

Celkem 3 respondenti uvedli, že jim nabídka sociálních služeb v ORP Rožnov pod Radhoštěm nevyhovuje. Všichni tito respondenti byli uživatelé terénní práce. Jiná sociální služba určená osobám bez domova zatím není v ORP Rožnov pod Radhoštěm poskytována. Proto je naprosto logické, že 2 respondenti uvedli, že by měli zájem o noclehárnu, 1 respondent uvedl, že by měl zájem o nízkoprahové denní centrum.

11 Shrnutí výsledků výzkumu

Cílem výzkumu bylo zjistit, jak jsou osoby bez domova s využívanými sociálními službami spokojeny, popřípadě, jestli mají nějaký návrh na změnu či zlepšení sociálních služeb a o jaké další sociální služby by tyto osoby v okrese Vsetín měly zájem.

Výzkumu se zúčastnilo 40 uživatelů sociálních služeb pro osoby bez domova v okrese Vsetín, z toho 20 uživatelů bylo z ORP Vsetín, 16 uživatelů z ORP Valašské Meziříčí a 4 uživatelé z ORP Rožnov pod Radhoštěm. Muži tvořili 73 % z celkového počtu respondentů, ženy 27 %. V rámci terénních služeb byla data sesbírána od 12 respondentů, v rámci denních center od 8 respondentů, v rámci nocleháren od 8 respondentů a v rámci azylových domů od 12 respondentů.

Napříč všemi sociálními službami byla nejvíce využívána pomoc při získání osobních dokladů. Tuto formu pomoci využilo 29 respondentů, což je 72 % z celkového počtu respondentů. Tento údaj není žádným překvapením, neboť na základě vyřízení osobních dokladů mohou být osobám bez domova poskytnuty další formy pomoci. Naopak poměrně zarážející je skutečnost, že nejméně využívanou formou pomoci byla pomoc v duchovní oblasti. Tuto formu pomoci nevyužil žádný z respondentů, i když je převážná většina sociálních služeb pro osoby bez domova v okrese Vsetín založena na principech křesťanské víry.

Celkově bylo s využívanými sociálními službami velmi spokojeno 65 % respondentů, spokojeno 32 % respondentů a nespokojena 3 % respondentů. Návrh na změnu či zlepšení sociálních služeb uvedlo 42 % respondentů. V ORP Vsetín bylo s nabídkou sociálních služeb spokojeno 85 % respondentů, v ORP Valašské Meziříčí 63 % respondentů a v ORP Rožnov pod Radhoštěm 25 % respondentů.

Konkrétními návrhy na změnu, zlepšení a doplnění sociálních služeb se budu zabývat v následující kapitole. Veškeré podněty vychází ze získaných dat od uživatelů sociálních služeb v okrese Vsetín.

12 Návrh zkvalitnění a doplnění sociálních služeb pro osoby bez domova v okrese Vsetín

Tato kapitola bude mít dvě části. V první části se budu věnovat návrhu zkvalitnění stávajících sociálních služeb. V druhé části se budu zabývat chybějícími sociálními službami, což povede k vytvoření návrhu na vznik služeb nových.

První službou, které se budu věnovat, je terénní práce. V rámci terénní práce vyvstaly dvě potřeby, jejichž naplnění by vedlo ke zkvalitnění této služby. Mezi tyto potřeby patří poskytnutí stravy v podobě teplé polévky a chleba a častější poskytování terénní služby. Poskytnutí stravy v rámci terénního programu je vázáno na dostupné finanční prostředky poskytovatelů sociálních služeb. V současné době je uživatelům terénní služby nabízena pouze teplá káva nebo čaj. Častější poskytování terénní služby uvedli klienti využívající terénní program v ORP Rožnov pod Radhoštěm. Zde je opravdu nutné, aby terénní služba byla poskytována častěji než jen ve středu, jak je tomu doposud. A to hlavně z toho důvodu, že se jedná o jedinou sociální službu určenou pro osoby bez domova, která je v ORP Rožnov pod Radhoštěm poskytována.

V rámci nízkoprahových denních center vyvstaly tři potřeby. Mezi tyto potřeby se řadí prodloužení otevírací doby denních center, lepší technické vybavení a zvětšení prostorů denního centra. Prostory denního centra v ORP Valašské Meziříčí jsou opravdu malé, vyžadují zvětšení. Technické vybavení denního centra v ORP Vsetín je dostačující, k jeho zlepšení by mohlo dojít nákupem elektrické trouby nebo remosky. Prodloužení otevírací doby by uvítali klienti jak denního centra v ORP Vsetín, tak denního centra v ORP Valašské Meziříčí. Většina klientů těchto dvou denních center využívá také místní noclehárny. Tyto dvě služby však na sebe časově nenavazují. Po tom, co skončí otevírací doba denního centra, musí klienti pobývat ještě dlouhou dobu venku, než mohou nastoupit na noclehárny. Kdyby se otevírací doba denních center prodloužila, výsledkem by byla lepší časová provázanost těchto dvou služeb.

Další sociální službou, kterou se budu zabývat, jsou noclehárny. V rámci nocleháren vyvstaly dvě potřeby. Mezi tyto potřeby patří lepší technické vybavení a nižší cena za poskytovanou službu. Klienti nocleháren v ORP Vsetín a ORP Valašské Meziříčí by uvítali, kdyby cena za jednu noc na noclehárně byla nižší. V současné době činí poplatek za jednu noc 50 Kč. Technické vybavení noclehárny v ORP Vsetín je poměrně dostačující, k jeho zlepšení by mohlo dojít zakoupením mikrovlnné trouby pro ohřátí stravy.

V rámci azylových domů vyvstaly tři potřeby. První z nich se týká lepšího technického vybavení, konkrétně lepšího vybavení kuchyňské linky v azylovém domě pro muže. Tato potřeba by mohla být naplněna zakoupením kuchyňských potřeb a kuchyňského náčiní. Druhá z potřeb se týká zvětšení prostoru kuchyně v azylovém domě pro ženy a matky s dětmi. Velikost prostorů kuchyně je opravdu nedostatečná zvláště, když je naplněna kapacita této pobytové sociální služby. Poslední potřeba je velmi specifická. Klientka azylového domu pro ženy a matky s dětmi uvedla, že by v rámci azylového domu uvítala službu hlídání dětí, protože by díky této službě mohla nastoupit do práce. Tato služba není a pravděpodobně ani nikdy nebude v azylovém domě poskytována, nicméně v rámci ORP Vsetín funguje nejméně jedna organizace, která zabezpečuje hlídání dětí.

V předchozím textu jsem se zabývala návrhy, díky kterým by mělo dojít ke zkvalitnění stávajících sociálních služeb. Nyní se budu věnovat chybějícím sociálním službám v rámci jednotlivých ORP a jejich doplněním.

Jak už jsem uvedla v teoretické části, nejkompexnější síť služeb je vybudována v ORP Vsetín, naopak nejhůře je sociálními službami pokryto území ORP Rožnov pod Radhoštěm.

Ze získaných dat vyplynulo, že by osoby využívající sociální služby v ORP Vsetín měly zájem o pobytovou sociální službu, kde by mohly bydlet páry, tedy o azylový dům pro páry.

Stejná potřeba vyvstala také v ORP Valašské Meziříčí. Tam navíc uživatelé sociálních služeb konstatovali, že by měli zájem o azylový dům pro muže, který se nachází pouze v ORP Vsetín.

V ORP Rožnov pod Radhoštěm je nabídka sociálních služeb pro osoby bez domova naprosto nedostačující, funguje zde pouze terénní program. Z rozhovorů s uživateli terénní práce vyplynulo, že by tito jedinci uvítali, kdyby byly sociální služby v ORP Rožnov pod Radhoštěm doplněny o noclehárnu a nízkoprahové denní centrum.

Jak můžete sami porovnat, většina uvedených návrhů vedoucích ke zkvalitnění a doplnění sociálních služeb v okrese Vsetín se shoduje s návrhy, které jsou rozpracovány v komunitních plánech všech tří ORP a ve strategických dokumentech Zlínského kraje.

Závěr

Ve své diplomové práci jsem se zabývala problematikou sociálních služeb pro osoby bez domova v okrese Vsetín.

Jedním z cílů mé diplomové práce bylo identifikovat, jaké sociální služby osoby bez domova v okrese Vsetín využívají. Tento cíl byl naplněn v teoretické části, kde jsem analyzovala dostupné sociální služby pro osoby bez domova v okrese Vsetín. Dalším cílem bylo zjistit, jak jsou osoby bez domova s využívanými sociálními službami spokojeny, popřípadě, jestli mají nějaký návrh na změnu či zlepšení sociální služeb. Tento cíl byl naplněn v praktické části. Posledním cílem mé práce bylo odhalit, o jaké další sociální služby by osoby bez domova v okrese Vsetín měly zájem. Tento cíl byl rovněž naplněn v praktické části.

Praktická část byla založena na kvantitativní strategii empirického šetření. Pomocí standardizovaných rozhovorů jsem zjišťovala názory osob bez domova na využívané sociální služby v okrese Vsetín.

Praktické části předcházela část teoretická, ve které jsem se zabývala faktory vyvolávajícími bezdomovství, charakteristikou osob bez domova a sociálními službami určenými pro tuto cílovou skupinu. Poté jsem se zaměřila na okres Vsetín. Tam mě zajímala především nabídka sociálních služeb určená bezdomovcům a strategické dokumenty zabývající se problematikou bezdomovství.

Výstupem celé diplomové práce byl návrh vedoucí ke zkvalitnění a doplnění sociálních služeb pro osoby bez domova v okrese Vsetín.

Jsem ráda, že jsem si pro svou diplomovou práci zvolila problematiku bezdomovství. Díky tomuto tématu jsem měla možnost poznat spoustu laskavých a přátelských osob a to jak mezi lidmi bez domova, tak mezi pracovníky jednotlivých zařízení věnujících se bezdomovcům. Navíc jsem si v průběhu psaní práce uvědomila, jak je domov a hlavně osoby, se kterými ho sdílíte, pro člověka důležitý.

Anotace

Příjmení a jméno autora: Kleinová Adina

Název katedry a fakulty: Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie FF UP

Název diplomové práce: Sociální služby pro osoby bez domova v okrese Vsetín

Počet znaků: 137 310

Počet příloh: 0

Počet titulů použité literatury: 35

Klíčová slova: bezdomovství, osoby bez domova, ETHOS, sociální služby, sociální práce

Diplomová práce se zabývá problematikou sociálních služeb pro osoby bez domova v okrese Vsetín. Teoretická část práce se věnuje faktorům vyvolávajícím bezdomovství, charakteristice osob bez domova a sociálním službám určeným pro osoby bez domova a to jak na úrovni celorepublikové, tak na úrovni okresu Vsetín. Praktická část je založena na kvantitativní strategii empirického šetření. Cílem šetření je identifikovat, jak jsou osoby s využívanými sociálními službami spokojeny a o jaké další sociální služby by měly zájem. Výstupem diplomové práce je návrh vedoucí ke zkvalitnění a doplnění sociálních služeb pro osoby bez domova v okrese Vsetín.

My diploma thesis focuses on the problematics of the social services that are provided to homeless people in the district of Vsetín. The theoretical section of this work is concentrated on the factors causing homelessness and it also looks at characteristics of the homeless people and the social services that are provided to them both at district and national level. The practical section is based on quantitative methods of empirical research. The aim of the research is to identify the satisfaction with current social services and other possible services the homeless people would be interested in. The outcome

of this diploma thesis has a form of a specific proposal introducing specific strategies of improving the quality of social services that are provided to homeless people living in the district of Vsetín.

Použitá literatura

DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost. Příručka pro uživatele.* Praha: Karolinum, 2002.

FLEISCHMANN, O., A KOL. *Vybrané psychologické aspekty terénní sociální práce.* Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2006.

HARTLOVÁ, H., HARTL, P. *Psychologický slovník.* Praha: Portál, 2000.

HORÁKOVÁ, M. *Současné podoby bezdomovectví v České republice: pilotní sondáž.* Praha: VÚPSV, 1997.

HRADECKÝ, I., A KOL. *Definice a typologie bezdomovství.* Praha: Naděje, 2007.

HRADECKÝ, I. *Bezdomovství v České republice. In Sborník ze semináře na téma Bezdomovství v Evropě.* Praha: Naděje, 1998.

JANEBOVÁ, R. *Proces vzniku a stádia bezdomovectví. Sociální práce/Sociálna práca, 1999, č. 4, s. 27-28.*

JEŘÁBEK, H. *Úvod do sociologického výzkumu.* Praha: Karolinum, 1993.

KRAJSKÝ ÚŘAD ZLÍNSKÉHO KRAJE, ODBOR SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb ve Zlínském kraji pro období 2012 – 2014.* Zlínský kraj, 2012.

MAREK, J., A KOL. *Bezdomovectví v kontextu ambulantních sociálních služeb.* Praha: Portál, 2012.

PETŘÍK, M., A KOL. *Sčítání bezdomovců ve městě Brně. Sociální práce/Sociálna práca, 2006, č. 4, s. 46.*

PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví.* Praha: Triton, 2008.

PROCHOVNÍK, Š. *Metody a techniky sociologického výzkumu*. Ostrava: Vysoká škola Báňská, 1991.

RŮŽIČKA, J., A KOL. *Analýza osob bez domova na území okresu Vsetín – závěrečná zpráva*. Vsetín, 2014.

SCHWARZOVÁ, G. Sociální práce s bezdomovci. In *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 2010.

SPOLEČNOST PRO KOMUNITNÍ PRÁCI VSETÍN, O.P.S. *Komunitní plán sociálních služeb a péče Vsetínska na období 2011 – 2013*. Vsetín: Společnost pro komunitní práci Vsetín, o.p.s., 2010.

SURYNEK, A., A KOL. *Základy sociologického výzkumu*. Praha: Management Press, 2001.

ŠTĚCHOVÁ, M., A KOL. *Bezdomovectví a bezdomovci z pohledu kriminologie*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008.

ŠUPKOVÁ, D., A KOL. *Zdravotní péče o bezdomovce v ČR*. Praha: Grada, 2007.

VÁGNEROVÁ, M., A KOL. *Bezdomovectví jako alternativní existence mladých lidí*. Praha: Karolinum, 2013.

Elektronické zdroje

AZYLOVÝ DŮM PRO ŽENY A MATKY S DĚTMI, O.P.S. [online]. [cit. 2015-03-11]. Dostupný z www: <http://www.azylovydum.cz/>

BARTÁK, M. *Zdravotní stav populace bezdomovců v ČR a jeho determinanty I*. [online]. Kostelec nad Černými lesy: Institut zdravotní politiky a ekonomiky, 2004 [cit. 2015-02-24]. Dostupný z www: <https://www.ipvz.cz/seznam-souboru/513-zdravotni-stav-populace-ezdomovcu-v-cr-a-jeho-determinanty-i.pdf>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD [online]. [cit. 2015-03-03]. Dostupný z www: <https://www.czso.cz/>

ELIM VSETÍN [online]. [cit. 2015-03-12]. Dostupný z www: <http://www.elimvsetin.cz/>

HAASOVÁ, J. Typologie lidí na ulici. In *Sborník z konference „Jak se žije na ulici – zjevné bezdomovectví“* [online]. Olomouc: Charita, 2011 [cit. 2015-02-16]. Dostupný z www:

<http://www.olomouc.charita.cz/res/data/000183.pdf?seek=1411038453>

HRADECKÁ, V., HRADECKÝ, I. *Bezdomovství - extrémní vyloučení* [online]. Praha: Naděje, 1996 [cit. 2015-02-26]. Dostupný z www:

http://www.nadeje.cz/img-content/files/docs/odborne/1996bezdomovstvi_exv.pdf

HRADECKÝ, I. *Profily bezdomovství v České republice: Proč spí lidé venku a kdo jsou ti lidé* [online]. Praha: Naděje, 2005 [cit. 2015-02-24]. Dostupný z www:

Dostupný z www:

<http://www.nadeje.cz/img-content/files/docs/odborne/pslvakj05cz.pdf>

CHARITA VALAŠSKÉ MEZIRŘÍČÍ [online]. [cit. 2015-03-10]. Dostupný z www: <http://www.valmez.caritas.cz/>

MAGISTRÁT MĚSTA BRNA, ODBOR SOCIÁLNÍ PÉČE. *Zjišťování počtu lidí bez domova v Brně* [online]. [cit. 2015-02-24]. Dostupný z www:

http://www.armadaspasy.cz/sites/default/files/projects/brno_sb2014.pdf

MĚSTO ROŽNOV POD RADHOŠTĚM. *Komunitní plán rozvoje sociálních a souvisejících služeb pro obec s rozšířenou působností Rožnov pod Radhoštěm na období let 2014-2016* [online]. Rožnov pod Radhoštěm, 2014 [cit. 2015-03-12]. Dostupný z www:

<http://www.roznov.cz/html/soubory/kpss/dokumenty/komunitni-plan2014-2016.pdf>

OBČANSKÉ SDRUŽENÍ POD KŘÍDLY [online]. [cit. 2015-03-12].
Dostupný z www: <http://www.podkridly.cz/>

Registr poskytovatelů sociálních služeb, MPSV [online]. [cit. 2015-03-12].
Dostupný z www: <http://iregistr.mpsv.cz/>

STULÍKOVÁ, V. *Neviditelné ženy: o genderových aspektech bezdomovectví.* [online]. [cit. 2015-02-24]. Dostupný z www: <http://www.feminismus.cz/cz/clanky/neviditelne-zeny-o-genderovych-aspektech-bezdomovectvi>

SWAZEK OBCÍ MIKROREGION VALAŠSKOMEZIŘÍČSKO-KELEČSKO. *1. Komunitní plán sociálních a souvisejících služeb v mikroregionu Valašskomeziříčsko-Kelečsko na období let 2012-2016* [online]. Valašské Meziříčí, 2012 [cit. 2015-03-12]. Dostupný z www: http://www.meziricsko.cz/wp-content/uploads/2013/04/Komunitni-plan_web-2.pdf.

Zákony

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Počet osob v pobytových službách a noclehárnách	44
Tabulka č. 2: Počet osob v nízkoprahových denních centrech	44
Tabulka č. 3: Počet osob v terénu	45
Tabulka č. 4: Počet zjevných bezdomovců	45
Tabulka č. 5: Počet respondentů v jednotlivých sociálních službách	68
Tabulka č. 6: Pomoc při získání osobních dokladů	75
Tabulka č. 7: Pomoc při získání soc. dávek, důchodu, podpory	76
Tabulka č. 8: Poskytnutí stravy nebo podmínek pro její přípravu	77
Tabulka č. 9: Poskytnutí podmínek pro osobní hygienu	77
Tabulka č. 10: Poskytnutí noclehu	78
Tabulka č. 11: Poskytnutí ubytování	79
Tabulka č. 12: Pomoc při hledání bydlení mimo sociální služby	80
Tabulka č. 13: Pomoc při hledání zaměstnání	81
Tabulka č. 14: Pomoc při řešení právních problémů	81
Tabulka č. 15: Pomoc v oblasti zdraví	82
Tabulka č. 16: Pomoc v léčení závislosti	83
Tabulka č. 17: Pomoc v oblasti psychoterapeutické	84
Tabulka č. 18: Ekonomická pomoc	85
Tabulka č. 19: Pomoc v oblasti partnerských vztahů, rodiny	85
Tabulka č. 20: Pomoc při kontaktování dalších sociálních služeb	86
Tabulka č. 21: Spokojenost s jednotlivými sociálními službami	88
Tabulka č. 22: Spokojenost s jednotlivými sociálními službami v %	88
Tabulka č. 23: Návrh na změnu či zlepšení sociálních služeb	89
Tabulka č. 24: Návrh na změnu či zlepšení sociálních služeb	89
Tabulka č. 25: Spokojenost s nabídkou sociálních služeb v ORP Vsetín ...	92
Tabulka č. 26: Spokojenost s nabídkou sociálních služeb v ORP Valašské Meziříčí	93
Tabulka č. 27: Spokojenost s nabídkou sociálních služeb v ORP Rožnov pod Radhoštěm	94

Seznam grafů

Graf č. 1: Využívané formy pomoci	70
Graf č. 2: Využívané formy pomoc – terénní práce	71
Graf č. 3: Využívané formy pomoc – denní centra	72
Graf č. 4: Využívané formy pomoc – noclehárny	73
Graf č. 5: Využívané formy pomoc – azylové domy	74
Graf č. 6: Pomoc při získání osobních dokladů	75
Graf č. 7: Pomoc při získání soc. dávek, důchodu, podpory	76
Graf č. 8: Poskytnutí stravy nebo podmínek pro její přípravu	77
Graf č. 9: Poskytnutí podmínek pro osobní hygienu	78
Graf č. 10: Poskytnutí noclehu	78
Graf č. 11: Poskytnutí ubytování	79
Graf č. 12: Pomoc při hledání bydlení mimo sociální služby	80
Graf č. 13: Pomoc při hledání zaměstnání	81
Graf č. 14: Pomoc při řešení právních problémů	82
Graf č. 15: Pomoc v oblasti zdraví	83
Graf č. 16: Pomoc v léčené závislosti	83
Graf č. 17: Pomoc v oblasti psychoterapeutické	84
Graf č. 18: Ekonomická pomoc	85
Graf č. 19: Pomoc v oblasti partnerských vztahů, rodiny	86
Graf č. 20: Pomoc při kontaktování dalších sociálních služeb	86
Graf č. 21: Celková spokojenost se sociálními službami	88
Graf č. 22: Návrh na změnu či zlepšení sociálních služeb	90
Graf č. 23: Spokojenost s nabídkou sociálních služeb v ORP Vsetín	92
Graf č. 24: Spokojenost s nabídkou sociálních služeb v ORP Valašské Meziříčí	93
Graf č. 25: Spokojenost s nabídkou sociálních služeb v ORP Rožnov pod Radhoštěm	94

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Odstupňovaný reintegrační systém pomoci pro osoby bez domova používaný v České republice	40
Obrázek č. 2: Administrativní mapa okresu Vsetín	42